

A photograph of a young child hanging upside down from a red metal bar on a playground. The child is wearing a dark blue jacket with white stripes on the sleeves and a dark jacket underneath. They are smiling and looking towards the camera. In the background, another child is partially visible, wearing a brown jacket and blue jeans. The ground is paved with grey stones.

Jaarrapport 2014

Landelijke Jeugdmonitor

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Jaarrapport 2014

Landelijke

Jeugdmonitor

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
–	Nihil
–	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2013–2014	2013 tot en met 2014
2013/2014	Het gemiddelde over de jaren 2013 tot en met 2014
2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2013 en eindigend in 2014
2011/'12–2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2011/'12 tot en met 2013/'14

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Textcetera, Den Haag en Grafimedia, Den Haag
Ontwerp: Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

verkoop@cbs.nl
Fax 045 570 62 68
ISBN 978-90-357-1537-0
ISSN 1876-9972

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2014.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Voorwoord 5

1. Maatschappelijke indicatoren voor de staat van de jeugd 7

- 1.1 Wonen en veilig opgroeien 9
- 1.2 School 9
- 1.3 Werk 9
- 1.4 Middelengebruik 10
- 1.5 Politiecontacten 10
- 1.6 Kindermishandeling 10

2. Jeugd en gezin 12

- 2.1 Jongeren 13
- 2.2 Gezinssituatie 16
- 2.3 Tienermoeders 21

3. Gezondheid en welzijn 25

- 3.1 Leefstijl 26
- 3.2 Kinderen in pleegzorg 31

4. Onderwijs 35

- 4.1 Achterstandsleerlingen in het basisonderwijs 36
- 4.2 Leerlingen in het voortgezet onderwijs 38
- 4.3 Ingeschrevenen in het hoger onderwijs 40
- 4.4 Jongeren zonder startkwalificatie 43

5. Arbeid 47

- 5.1 Jongeren in de beroepsbevolking 48
- 5.2 Jongeren met een uitkering 54

6. Veiligheid en justitie 58

- 6.1 Jongeren in aanraking met de politie 59
- 6.2 Onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap 66

7. Verdiepende artikelen 71

- 7.1** Van onderwijs naar arbeidsmarkt: verschillen in arbeidsmarktpositie naar onderwijsniveau en -richting **72**
- 7.2** Roken en overgewicht **85**
- 7.3** De risico's die jongeren lopen op internet **96**

Begrippen **103**

Medewerkers **114**

Voorwoord

Dit is de zevende editie van het Jaarrapport van de Landelijke Jeugdmonitor, dé publicatie over jongeren. Het Jaarrapport 2014 schetst hoe het is gesteld met de leefsituatie van de vijf miljoen jongeren in Nederland en gaat in op actuele thema's.

Op sommige vlakken gaat het goed met de Nederlandse jeugd. Zo is het aandeel leerlingen op havo of vwo de afgelopen jaren toegenomen naar bijna 50 procent. In lijn met het stijgende opleidingsniveau onder jongeren is ook het aantal achterstandsleerlingen in het basisonderwijs fors gedaald. Beduidend minder jongeren verlaten voortijdig het onderwijs.

Een ander positief punt is de verdere daling van het aandeel tienermoeders in ons land. Nederland heeft bijna de minste tienermoeders in de Europese Unie. Een stijgend aandeel van ruim negen op de tien jongeren beoordeelt zijn gezondheid als positief en het aandeel dat rookt is afgenomen van 30 procent in 2001 naar 20 procent in 2013.

De jeugdcriminaliteit onder 12- tot 25-jarigen is de afgelopen jaren gedaald, van 3,7 procent in 2007 tot 2,5 procent in 2012. Het aantal minderjarigen tegen wie een proces-verbaal werd opgemaakt halveerde in deze periode zelfs.

Maar er zijn ook terreinen waarop de situatie voor jongeren nog kan verbeteren. Zo is het aandeel jongeren met overgewicht iets toegenomen en bedraagt 15 procent. Onder jongeren die opgroeien in een gezin in de laagste inkomensgroep kampt maar liefst één op de vijf met overgewicht.

Op het gebied van onderwijs kiezen, vergeleken met ander EU-lidstaten, relatief weinig Nederlandse jongeren in het hoger onderwijs voor een exacte studierichting. Jongeren hebben het moeilijk op de arbeidsmarkt sinds de crisis in 2008. Het aandeel werklozen is sindsdien toegenomen van 5 naar 13 procent. Jongeren hebben aanzienlijk vaker gevoelens van onveiligheid dan ouderen. Eén op de vijf 15- tot 18-jarigen en een kwart van de 18- tot 25-jarigen voelde zich in 2013 wel eens onveilig in de eigen woonbuurt. Ook zijn jongeren vaker slachtoffer van criminaliteit dan ouderen.

Het Jaarrapport 2014 presenteert een breed palet aan informatie voor iedereen die geïnteresseerd is in cijfers over de jeugd in Nederland. De gegevens die aan de basis staan van deze jaarlijkse publicatie zijn terug te vinden op de website [Landelijke Jeugdmonitor](#). Deze website is in 2007 ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en wordt sindsdien ook beheerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek. Nieuw in het Jaarrapport 2014

is een tabel met maatschappelijke indicatoren over de 'staat van de jeugd' op regionaal niveau. Deze tabel stelt gemeenten in staat om, naar aanleiding van de decentralisatie van de jeugdhulpverlening vanaf 2015, hun gemeente te vergelijken met gelijksoortige gemeenten.

Graag spreek ik mijn dank uit aan de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Veiligheid en Justitie (V&J) voor hun betrokkenheid bij dit rapport.

**Directeur-Generaal,
Dr. T.B.P.M. Tjin-A-Tsoi**

Den Haag/Heerlen, december 2014

1.

Maatschappelijke indicatoren voor de staat van de jeugd

Op 1 januari 2015 treedt de Jeugdwet in werking en worden de gemeenten verantwoordelijk voor het hele jeugdveld. Om samenhangend jeugdbeleid te maken en toe te zien op de werking van het stelsel hebben gemeenten en rijk behoefte aan goede beleidsinformatie. Het rijk en gemeenten richten een benchmark in met de bedoeling het jeugdhulpgebruik van gelijksoortige gemeenten met elkaar te vergelijken. Het beeld van jeugdhulpgebruik kan worden verrijkt met informatie over de 'staat van de jeugd' in de gemeente aan de hand van zes maatschappelijke indicatoren. Die 'staat van de jeugd' wordt dan afgezet tegen het jeugdhulpgebruik per gemeente. Het jeugdhulpgebruik wordt gemeten bij de bron, de jeugdhulpaanbieders. Deze gegevens worden verzameld door het CBS. Hoe de informatie wordt verzameld wordt uitgelegd in het filmpje [Beleidsinformatie jeugd voor gemeenten](#).

Als er grote verschillen worden waargenomen, dan kunnen bijvoorbeeld een drietal gemeenten nader worden onderzocht. Dit diepgaandere onderzoek kijkt naar de achterliggende oorzaken voor verschillende scores tussen gemeenten en mogelijke oplossingen die wel of niet door gemeenten te beïnvloeden zijn.

Met de maatschappelijke indicatoren wordt beoogd een beeld op hoofdlijnen te krijgen van de 'staat van de jeugd' per gemeente. Leidend bij de keuze voor indicatoren is enerzijds de mate waarin de indicator iets zegt over het welzijn van de jeugd en anderzijds de beschikbaarheid van betrouwbare data. Dit is een compromis. Verschillende scores op de indicatoren geven een indicatie van de staat van de jeugd, maar voor meer zeggende duiding is altijd nader onderzoek nodig. De scores op maatschappelijke indicatoren worden gebruikt om ze af te zetten tegenover het jeugdhulpgebruik van een gemeente.

Zo kan het zeer interessant zijn als een gemeente veel kinderen kent die in een huishouden met bijstand opgroeien, terwijl de kosten voor het jeugdhulpaanbod in vergelijking met gelijksoortige gemeenten erg laag zijn. Een vraag zal dan zijn: wat doet deze gemeente goed en hoe kunnen andere gemeenten hiervan profiteren? Op deze wijze moet het gebruik van maatschappelijke indicatoren gemeenten helpen de jeugdhulp nog beter te organiseren.

De zes maatschappelijke indicatoren kunnen jaarlijks anders worden geoperationaaliseerd, naar aanleiding van onderwerpen die leven bij gemeenten(raden) of bijvoorbeeld de Tweede Kamer. Wel is het de bedoeling een set indicatoren vijfjaarlijks te herhalen, zodat ook longitudinaal inzicht ontstaat in de 'staat van jeugd' per gemeente. In 2015 zijn de volgende indicatoren bepaald: wonen en veilig opgroeien, school, werk, middelengebruik, politiecontacten en kindermishandeling.

1.1 Wonen en veilig opgroeien

Het is van groot belang dat kinderen opgroeien in een veilige omgeving. Een omgeving waarin aan de belangrijkste levensvoorwaarden in termen van veilig opgroeien wordt voldaan. Om een beeld te krijgen of dit voor kinderen daadwerkelijk het geval is, wordt in 2015 het aandeel minderjarige jongeren dat opgroeit in een gezin dat een bijstandsuitkering ontvangt (van het totaal aantal minderjarige thuiswonende kinderen) gepresenteerd.

1.2 School

In Nederland hebben kinderen het recht om naar school te gaan en moeten ze zich optimaal kunnen ontwikkelen. Niet alleen zodat ze hun talenten benutten, maar ook om vervolgens succesvol te kunnen zijn op de arbeidsmarkt. De indicator die hiervoor gebruikt wordt, is de verhouding van het aantal derdeklassers in het vmbo ten opzichte van de derdeklassers in het havo en vwo. Kansen op de arbeidsmarkt tussen vmbo enerzijds en havo/vwo anderzijds kunnen sterk verschillen per regio. Dit maakt dat deze indicator iets zegt over de mate waarin kinderen hun kansen kunnen benutten.

1.3 Werk

Gedurende hun onderwijsloopbaan worden jongeren voorbereid op de arbeidsmarkt. Dat ze na het verlaten van het onderwijs direct een baan vinden die bij hun past, is echter niet vanzelfsprekend. Vandaar dat voor deze indicator het percentage jongeren met een baan ten opzichte van de totale populatie 15- tot 27-jarigen wordt gepresenteerd. Om de situatie op gemeentelijk niveau te kunnen presenteren wordt gebruik gemaakt van registerinformatie en niet van de Enquête Beroepsbevolking (EBB). De EBB wordt in de Landelijke Jeugdmonitor gebruikt om de arbeidsparticipatie van jongeren op landelijk niveau te presenteren.

1.4 Middelengebruik

Bij de gezondheid van jongeren gaat veel aandacht uit naar het gebruik van stimulerende of verdovende middelen. Omdat regionaal vergelijkbare data over drugsgebruik nog niet beschikbaar zijn, wordt deze keer het gebruik van het middel nicotine gepresenteerd, ofwel het roken van sigaretten of sjekkies. Voor deze indicator wordt het aandeel 12- tot 20-jarigen gepresenteerd dat in het afgelopen jaar heeft gerookt. De cijfers zijn gebaseerd op de gezondheidsenquête van het CBS en zijn niet op gemeenteniveau beschikbaar. Het aandeel rokers is wel per Jeugdzorgregio beschikbaar. Omdat het hierbij gaat om een enquête hebben de uitkomsten een onnauwkeurigheidsmarge. Deze marge is onder meer afhankelijk van de steekproefomvang; hoe minder waarnemingen hoe minder nauwkeurig de schatting.

1.5 Politiecontacten

Grenzen opzoeken maakt deel uit van het volwassen worden. Voor veel jongeren blijft het bij opzoeken, maar een aantal overschrijdt de grenzen en komt in aanraking met politie en/of justitie. Dit wordt in beeld gebracht met een indicator die gedefinieerd is als het aandeel (per 10 duizend) aangehouden verdachte jongeren tot 25 jaar. Aangehouden verdachten zijn personen tegen wie een proces verbaal van aanhouding is opgemaakt.

1.6 Kindermishandeling

Een veilige omgeving om in op te groeien is niet voor alle kinderen realiteit. Om een indicatie te krijgen van hoeveel kinderen niet opgroeien in een veilige omgeving, wordt gekeken naar het aandeel jongeren van 0 tot 18 jaar waarvoor contact is opgenomen met een advies- en meldpunt kindermishandeling (AMK) vanwege een vraag over of een vermoeden van kindermishandeling.

1.6.1 Maatschappelijke indicatoren voor de staat van de jeugd naar provincie en vier grote gemeenten

	Jongeren in bijstand- gezinnen, 0 tot 18 jaar	Derdeklassers in vmbo t.o.v. havo/vwo	Werkzame jongeren (jongeren met inkomsten uit arbeid), 15 tot 27 jaar	Jongeren die roken (12 tot 20 jaar)	Aangehouden verdachten tot 25 jaar	Kinderen die zijn aangemeld bij een AMK vanwege een vermoeden van kindermis- handeling en waarvoor een onderzoek is gestart, 0 tot 18 jaar ¹⁾
	2011	2013/'14*	2012	2010/2013	2013	2012
	Verhoudings- getal		%			
Nederland	5,6	1,24	63	15	1,9	0,91
Provincie						
Groningen	7,2	1,47	55	17	1,2	0,87
Friesland	5,0	1,71	61	15	1,5	1,41
Drenthe	5,0	1,58	62	21	1,5	1,10
Overijssel	4,6	1,35	66	14	1,4	0,64
Flevoland	6,5	2,13	62	16	2,3	0,68
Gelderland	4,2	1,19	65	11	1,7	0,48
Utrecht	4,2	0,97	65	14	1,9	0,73
Noord-Holland	6,4	1,10	64	14	1,8	0,81
Zuid-Holland	7,6	1,26	61	14	2,6	1,59
Zeeland	3,7	1,38	68	14	2,0	0,94
Noord-Brabant	4,4	1,23	67	14	1,6	0,62
Limburg	6,0	1,12	61	15	2,1	0,41
Vier grote gemeenten						
Amsterdam	14,6	1,15	59	.	2,4	0,40
Den Haag	11,1	1,27	54	.	3,6	2,38
Rotterdam	17,7	2,00	54	.	4,0	1,06
Utrecht	7,7	1,16	62	.	2,3	0,86

Bron: CBS, tenzij anders vermeld.

¹⁾ Verweij Jonker Instituut: publicatie 'Kinderen in Tel 2014'.

Voor meer informatie

Cijfers over de in dit hoofdstuk en in Tabel 1.6.1 vermelde indicatoren zijn terug te vinden in [Jeugdmonitor StatLine](#).

2.

Jeugd en gezin

Nederland heeft vergeleken met de rest van Europa vrij veel jongeren. Bijna drie op de tien inwoners van Nederland is jonger dan 25 jaar. Dat komt neer op bijna 5 miljoen jongeren. Ongeveer een kwart van hen is van allochtone herkomst, van wie de meeste wel in Nederland zijn geboren. De gezinssituatie van jongeren verandert de laatste jaren: meerderjarige jongeren wonen steeds vaker alleen en juist minder vaak samen met een partner. Een alsmaar groter aantal minderjarige jongeren, inmiddels ruim een half miljoen, groeit bij één van de ouders op. Het aandeel kinderen dat opgroeit in een gezin met kans op armoede is de laatste jaren eveneens gestegen. Vooral kinderen uit een eenoudergezin hebben daarmee te maken. Toch is het risico op armoede of sociale uitsluiting van Nederlandse kinderen vergeleken met andere Europese landen klein. Tienermoeders komen in vergelijking met andere landen weinig voor in Nederland, met slechts 3,9 geboorten per duizend meisjes. Bovendien daalt hun aantal sinds 2001.

2.1 Jongeren

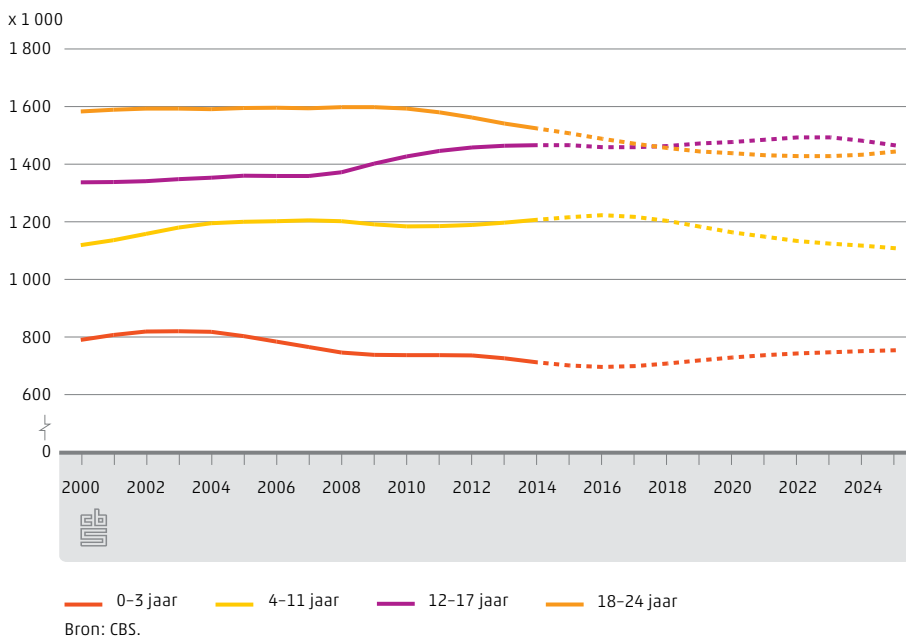
Aantal jongeren vrij stabiel

Het aantal jongeren in Nederland ligt al vanaf het begin van deze eeuw op een kleine 5 miljoen; begin 2014 waren er 4,91 miljoen jongeren onder de 25 jaar. Dit komt neer op bijna drie op de tien inwoners van Nederland. Voor de toekomst wordt een lichte daling van het aantal jongeren verwacht. De kernprognose van 2013 gaat uit van 4,77 miljoen jongeren in 2025, ruim 27 procent van de totale bevolking.

Minder kinderen in de basisschoolleeftijd

De laatste jaren is het aantal kinderen in de jongste leeftijdsgroepen afgenomen, terwijl het aantal 18- tot 25-jarigen juist is toegenomen. Deze patronen hebben vooral te maken met schommelingen die zich eerder hebben voorgedaan in het geboortecijfer. Vooral het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd (4 tot 12 jaar) is kleiner geworden. Hun aantal lag begin 2014 op 1,52 miljoen, 75 duizend lager dan begin 2010, een daling van bijna 5 procent. Op basis van de bevolkingsprognose wordt verwacht dat deze dalende trend nog doorzet tot 2022. Dan zal het aantal 4- tot 12-jarigen op 1,43 miljoen liggen. Voor de jaren daarna wordt weer een toename voorzien.

2.1.1 Aantal jongeren tot 25 jaar naar leeftijdscategorie

Een kwart van de jongeren van allochtone herkomst

Begin 2014 waren er in totaal 1,2 miljoen jonge allochtonen, een kwart van alle jongeren. Ruim 815 duizend hadden een niet-westerse achtergrond, waarvan Marokkaanse en Turkse jongeren met elk rond de 20 procent de grootste groepen vormen. De meeste allochtone jongeren zijn van de tweede generatie; zij zijn in Nederland geboren en hebben een of twee ouders die in het buitenland zijn geboren. Ruim een vijfde van de allochtone jongeren is zelf in het buitenland geboren.

Aandeel jongeren in Nederland bovengemiddeld in Europa

Het aandeel jongeren in Nederland ligt boven het Europese gemiddelde. In 2013 was ruim 27 procent van de Europeanen jonger dan 25 jaar. Nederland zat daar 2 procentpunten boven. In tien jaar tijd is Nederland gestegen van de 12de naar de 7de plek. Dit komt vooral doordat het aantal jongeren in andere landen, zoals Polen, Slowakije en Roemenië, is gedaald, terwijl dat in Nederland vrij stabiel bleef. Griekenland, Italië, Portugal en Spanje hebben relatief weinig jongeren,

maar ook Duitsland heeft met een kwart van de totale bevolking relatief weinig jongeren.

Wanneer de huidige trends doorzetten, zal Nederland in de rangorde wat gaan zakken. Volgens de prognose zal het aantal jongeren in Nederland licht dalen, terwijl dit in andere landen eerder gelijk blijft. Voor de toekomst geldt echter nog steeds dat Nederland binnen de EU een groter dan gemiddeld aandeel jongeren zal hebben. Overigens is het aandeel jongeren in andere delen van de wereld vaak groter dan in Europa, met name in ontwikkelingslanden (VN, 2013).

2.1.2 Aandeel jongeren tot 25 jaar in de totale bevolking van de lidstaten van de EU, 2013

Bron: Eurostat.

2.2 Gezinssituatie

Ouders bij de geboorte minder vaak getrouwd

Verreweg de meeste kinderen worden geboren in een huishouden dat bestaat uit een paar. Ouders zijn wel steeds minder vaak getrouwd. Ruim de helft van de pasgeborenen kwam in 2012 terecht in een gezin met een gehuwd paar en een derde kwam bij een niet-gehuwd stel ter wereld. In 2000 was dat nog respectievelijk driekwart en minder dan een vijfde. Daarnaast worden kinderen vaker dan voorheen geboren in een eenoudergezin, bijna 9 procent van de kinderen in 2012. In 2000 was dat nog 6 procent. Een kleine groep wordt in een ander gezinstype geboren. Vaak is dat een huishouden waar drie generaties samenwonen.

Steeds meer jongeren groeien op in een eenoudergezin

De gezinssituatie van kinderen kan in de loop van hun jeugd veranderen, bijvoorbeeld doordat ouders uit elkaar gaan. Jaarlijks scheiden ruim dertig duizend stellen, waar een vergelijkbaar aantal minderjarige kinderen bij betrokken is. Steeds meer kinderen wonen dan ook in een eenoudergezin; in 2014 iets meer dan een half miljoen, zo'n 15 procent van de minderjarige jongeren. In 2000 woonden bijna 400 duizend kinderen, krap 12 procent, bij een alleenstaande ouder, meestal is dit de moeder.

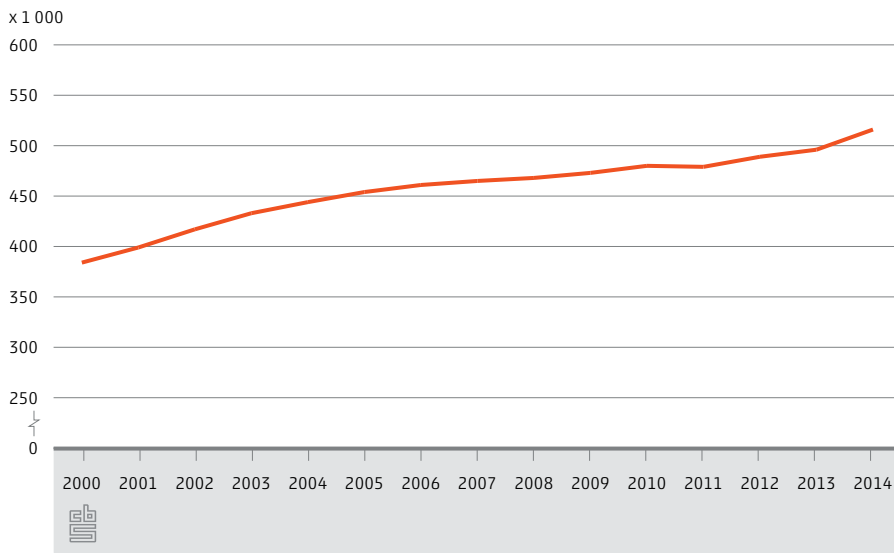
Antilliaanse en Surinaamse kinderen groeien relatief vaak op in een eenoudergezin. Een derde maakt al bij de geboorte deel uit van een eenoudergezin. Van alle minderjarige Surinaamse en Antilliaanse jongeren woont twee vijfde in een gezin met maar één ouder.

516 000

kinderen in een eenoudergezin

2.2.1 Aantal minderjarige jongeren in een eenoudergezin

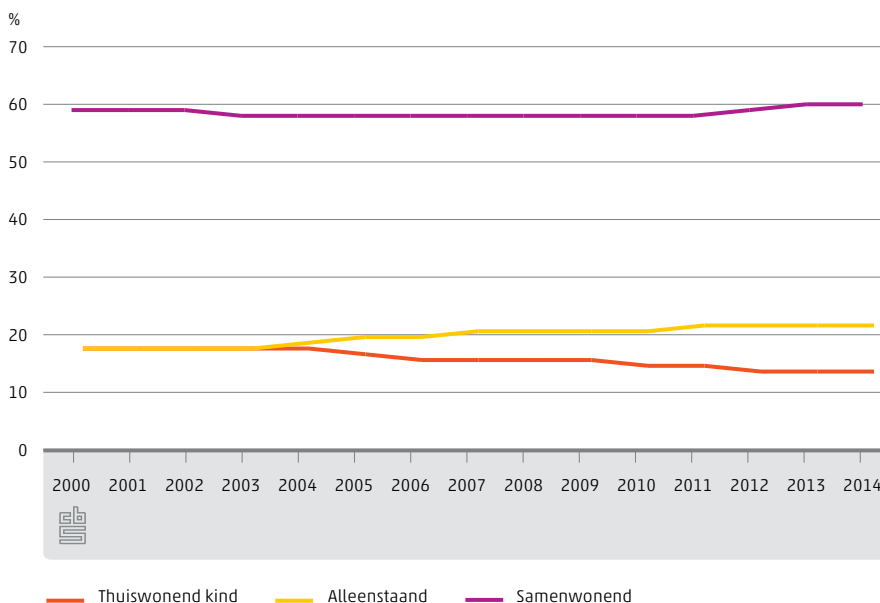
Bron: CBS.

Jongeren vaker alleenstaand

Van alle minderjarige kinderen woont 98 procent nog bij een of beide ouders thuis, onder jongvolwassenen van 18 tot 25 jaar is dat bijna 60 procent. Dit aandeel is de laatste jaren licht toegenomen.

Als jongeren op zichzelf gaan wonen, dan wonen zij meestal alleen. Het aandeel meerderjarige jongeren dat in een eenpersoonshuishouden woont, is in de afgelopen tien jaar ook iets gestegen, van 19 naar bijna 22 procent. Steeds minder meerderjarige jongeren wonen daarentegen samen. Begin 2014 woonde een kleine 14 procent gehuwd of ongehuwd samen, tegenover 18 procent aan het begin van deze eeuw. Slechts een klein deel van de meerderjarige jongeren, zo'n 3 procent, heeft in 2014 al kinderen. In 2000 was dat met bijna 4 procent iets meer.

2.2.2 Huishoudenspositie van meerderjarige jongeren (18 tot 25 jaar)

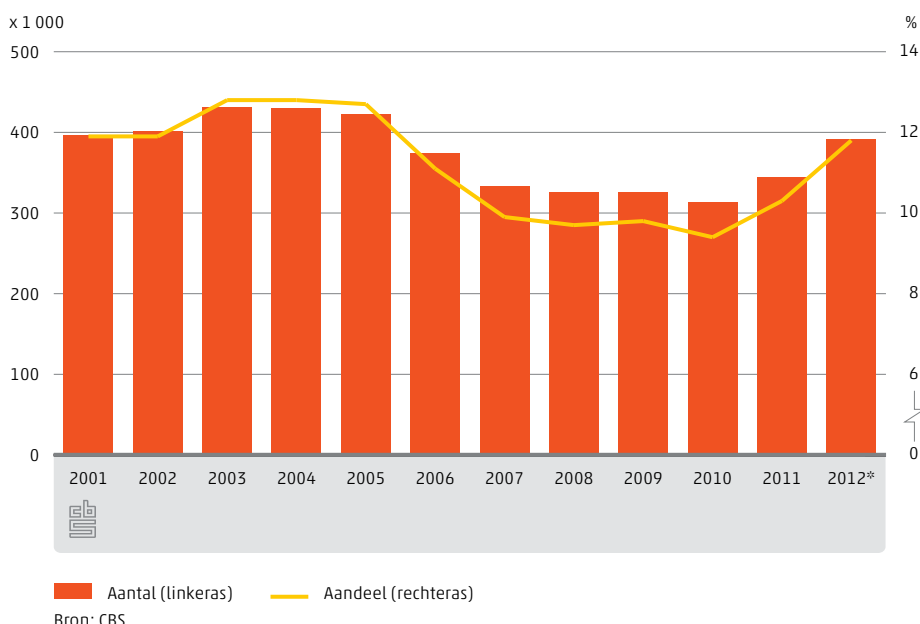
Meer kinderen met een risico op armoede

Niet alleen de samenstelling van het gezin verschilt per kind, ook de financiële positie van een gezin is voor elk kind anders. Dit heeft gevolgen voor de omstandigheden waaronder kinderen opgroeien. Zo nemen kinderen in een gezin met weinig inkomen minder deel aan verenigingsactiviteiten en kampen zij vaker met gezondheidsproblemen zoals overgewicht. Ook zit het regelmatig kopen van nieuwe kleren en een jaarlijkse vakantie er dan dikwijls niet in (Moonen, 2008; CBS, 2012). Zowel op nationaal als op Europees niveau hecht men veel belang aan het terugdringen van armoede en sociale uitsluiting, in het bijzonder bij kinderen (SZW, 2013; EC, 2013).

In 2012 maakten 391 duizend minderjarige kinderen deel uit van een gezin met een laag inkomen. Voor een eenoudergezin met twee kinderen betekende dit dat zij maximaal 1 490 euro per maand te besteden hadden. Bij een paar met twee kinderen was dat maximaal 1 850 euro. Het aantal kinderen dat opgroeide met een risico op armoede was 45 duizend hoger dan in 2011.

Daarmee was het armoederisico¹⁾ onder kinderen met bijna 12 procent weer terug op het niveau van begin deze eeuw. In de periode 2003–2005 was het aandeel door een verslechtering van de conjunctuur nog iets hoger. De florierende economie in 2006 en 2007 zorgde mede voor een daling van het aandeel tot minder dan 10 procent in 2010. Maar de aanhoudende economische crisis had tot gevolg dat kinderen in 2011 en 2012 weer vaker in armoede opgroeiden.

2.2.3 Minderjarige kinderen in een huishouden met een laag inkomen

Kinderen uit eenoudergezinnen vaker kans op armoede

In 2012 leefde bijna 35 procent van de kinderen met een alleenstaande ouder in een gezin met een laag inkomen. Bij de kinderen uit tweeoudergezinnen was dat met ruim 8 procent beduidend minder. Hier speelt mee dat een eenoudergezin maar één kostwinner heeft met veelal weinig inkomen. Een alleenstaande ouder heeft doorgaans immers minder mogelijkheden dan een gehuwde of samenwonende ouder om de zorg voor kinderen te combineren met betaald werk.

¹⁾ In de Jeugdmonitor is de armoedegrens gelijkgesteld aan 120 procent van het sociaal minimum: het wettelijk bestaansminimum zoals dat in de politieke besluitvorming is vastgelegd (zie SCP/CBS, 2010). Deze grens leidt doorgaans tot een iets hoger risico op armoede dan de lage-inkomensgrens. Door de veranderlijkheid van het sociaal minimum is de erop gebaseerde armoedegrens minder geschikt voor het interpreteren van ontwikkelingen in de kans op armoede dan de lage-inkomensgrens.

Eenoudergezinnen moeten dan ook betrekkelijk vaak van een bijstandsuitkering rondkomen.²⁾

Vaker langdurig laag inkomen bij eenoudergezinnen

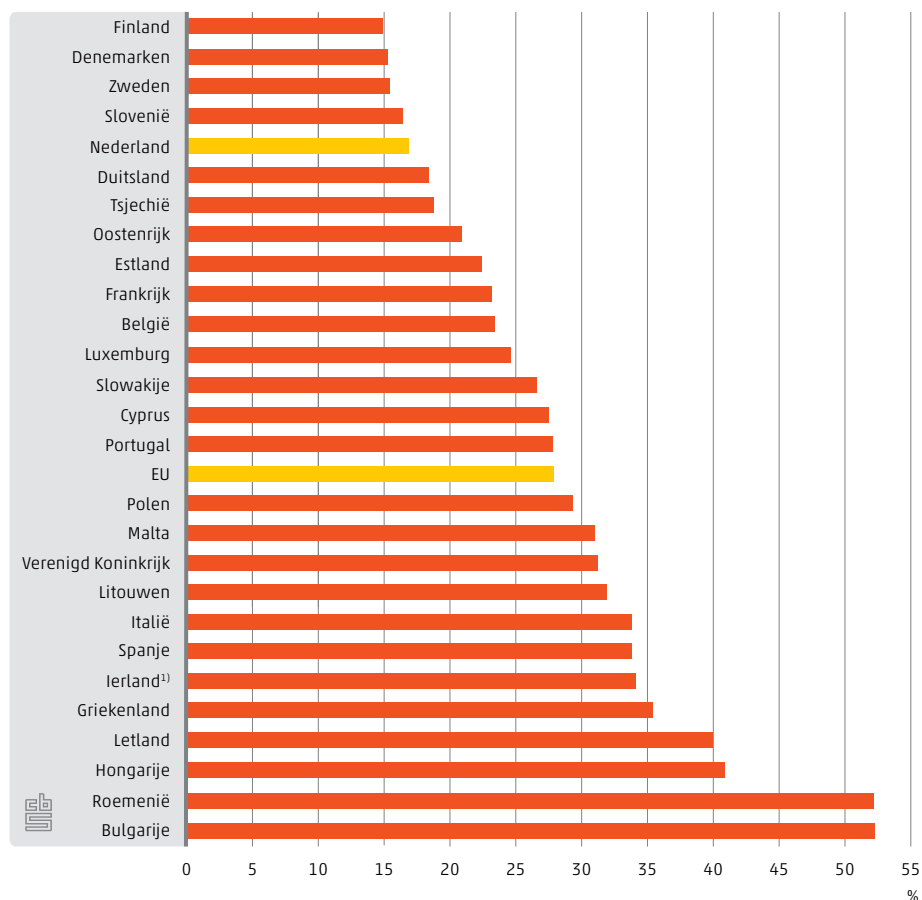
Van de 391 duizend kinderen die in 2012 kans op armoede hadden, hadden 107 duizend hier al vier jaar of langer mee te maken. Bij kinderen uit eenoudergezinnen komt de kans op langdurige armoede veel vaker voor dan bij andere kinderen. Bijna 11 procent van de kinderen uit eenoudergezinnen had in 2012 al minimaal vier jaar met een laag inkomen te maken, tegenover nog geen 3 procent van de kinderen die met beide ouders opgroeiden.

Risico op armoede of sociale uitsluiting naar Europese maatstaven laag

Een van de vijf doelen van de Europa 2020-strategie, die tijdens de Europese Raad in juni 2010 door de regeringsleiders van de EU-landen zijn vastgesteld, is dat het aantal Europeanen met een risico op armoede of sociale uitsluiting flink omlaag moet (EC, 2010). Minderjarige kinderen krijgen hierbij speciale aandacht (EC, 2013). In Europees verband monitort men de ontwikkelingen van armoede of sociale uitsluiting, in het bijzonder bij kinderen, aan de hand van het aantal of aandeel kinderen dat leeft in een gezin met een inkomen onder de Europese armoedegrens en/of ernstige materiële achterstelling en/of een lage werkintensiteit. In 2012 had 28 procent van de kinderen in de EU hier mee te maken, bijna 26 miljoen kinderen. In Nederland was het aandeel met bijna 17 procent betrekkelijk laag, alleen in de Scandinavische lidstaten was het aandeel met 15 procent nog lager. In de nieuwe lidstaten Bulgarije en Roemenië liepen kinderen het meeste risico op armoede of sociale uitsluiting. Ruim 52 procent van hen had hiermee van doen. Op enige afstand, maar nog wel bovengemiddeld, volgden Letland en Hongarije met beide 40 procent.

²⁾ Wel wordt het inkomen van alleenstaande ouders iets onderschat omdat in het onderliggende onderzoek, het Inkomens-panelonderzoek (IPO), de ontvangen kinderalimentatie ontbreekt.

2.2.4 Minderjarige kinderen met een risico op armoede of sociale uitsluiting in de lidstaten van de EU, 2012

Bron: Eurostat.

¹⁾ De cijfers van Ierland hebben betrekking op 2011.

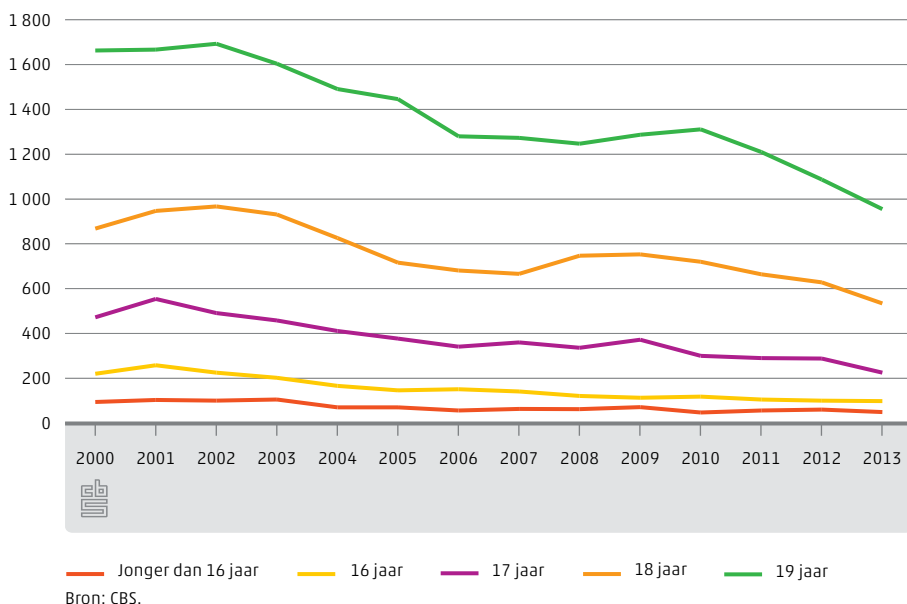
2.3 Tienermoeders

Opnieuw minder tienermoeders

Meisjes die al jong moeder worden, lopen het risico om voor langere tijd in een achterstandspositie terecht te komen. Zij maken bijvoorbeeld hun school niet af of worden alleenstaande moeder. In 2013 kregen 1901 meisjes onder de twintig een kind. Dit komt neer op 3,9 geboorten per duizend meisjes, minder dan het

jaar ervoor toen het nog om 4,5 geboorten per duizend tienermeisjes ging. Het aantal tienermoeders is nog niet eerder zo laag geweest, hun aantal daalt al sinds 2001. De afname is het duidelijkst onder de 19-jarigen, de groep met de meeste geboorten. Maar ook in de andere leeftijdsgroepen is het aantal moeders afgenomen. Zo waren er in 2001 nog bijna 270 geboorten onder meisjes van 16 jaar, in 2013 waren dat er nog maar ruim 100.

2.3.1 Aantal geboorten bij tienermeisjes, naar leeftijd

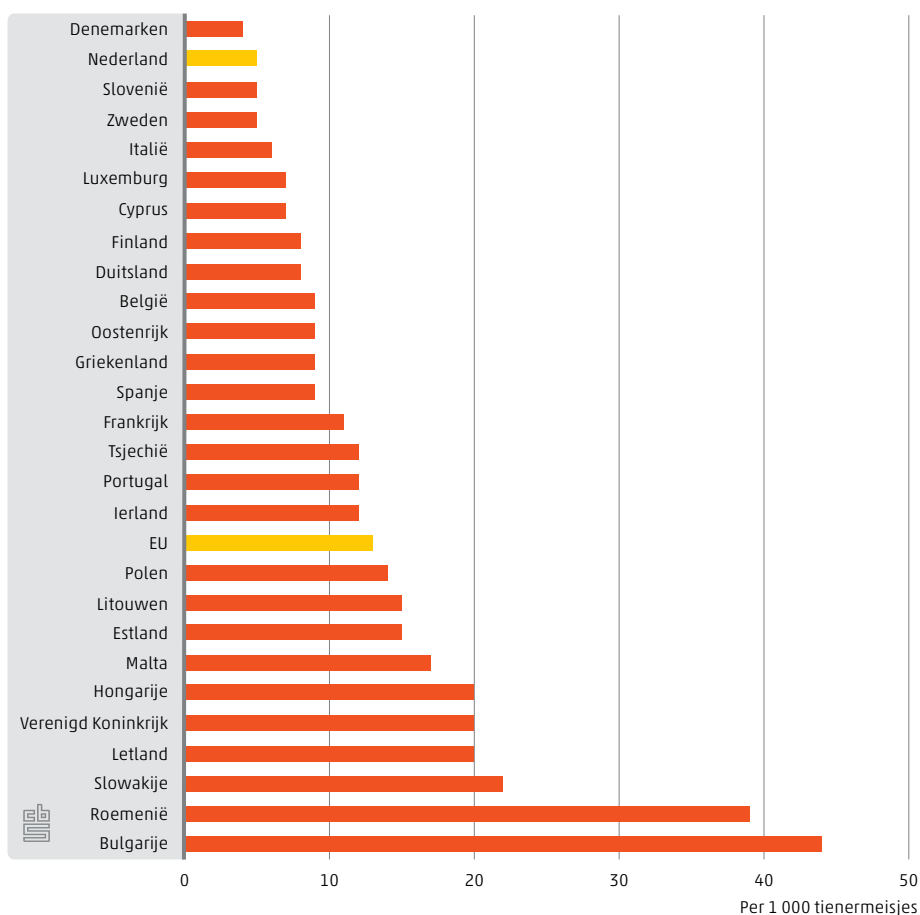
Geboortecijfer blijft hoog onder Surinaamse en Antilliaanse tienermeisjes

Het aantal tienermoeders is niet alleen onder autochtone, maar ook onder allochtone meisjes gedaald. Bij Marokkaanse en Turkse meisjes ligt het geboortecijfer inmiddels al enkele jaren op het niveau van autochtone meisjes, rond de 3 geboorten per duizend tienermeisjes. Surinaamse en Antilliaanse tieners worden echter nog wel relatief vaak moeder. In 2013 waren er bijna 21 geboorten per duizend Antilliaanse tienermeisjes en 11 bij Surinaamse meisjes.

Ook Europees gezien weinig tienermoeders in Nederland

Nederland heeft in vergelijking met andere landen weinig tienermoeders. Binnen de Europese Unie nam Nederland in 2012 de tweede plek in, direct achter Denemarken dat 4,4 geboorten per duizend tienermeisjes had. Zwitserland, dat niet tot de EU behoort, heeft nog minder tienermoeders, met een geboortecijfer van 3,4 per duizend jonge meisjes in 2012. In de meeste Oost-Europese landen, vooral in Bulgarije en Roemenië, worden tienermeisjes veel vaker moeder. Ook in het Verenigd Koninkrijk zijn er relatief veel tienermoeders; in 2012 kregen bijna 20 op de duizend Britse tienermeisjes een kind.

2.3.2 Aantal geboorten onder tienermeisjes in de lidstaten van de EU, 2012

Meer informatie

- Cijfers over het aantal jongeren zijn te vinden op [Jeugdmonitor StatLine](#);
- Op de [Landelijke jeugdmonitor](#) staat een artikel over de kinderen die opgroeien in een eenoudergezin;
- Cijfers over jongeren uit gezinnen met een inkomen tot maximaal 120 procent van het sociaal minimum zijn te vinden op [Kinderen met kans op armoede; 0 tot 18 jaar, regio's](#).

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties

CBS (2012a). [Jaarrapport 2012, Landelijke Jeugdmonitor](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen.

EC (2010). [Europe 2020, A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth](#). Brussel: Europese Commissie.

EC (2013). Commission Recommendation of 20.2.2013. [Investing in children: breaking the cycle of disadvantage](#). Brussel, Europese Commissie.

Moonen, L. (2008). [Vrijtijdsbesteding kinderen welvaartsafhankelijk](#). CBS-webmagazine, 14 april 2008.

SCP/CBS (2010). [Armoedesignalement 2010](#). Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen.

SCP/CBS (2013). [Armoedesignalement 2013](#). Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen.

SZW (2013). Kamerbrief 2013–0000090830. [Intensivering armoede- en schuldenbeleid](#). Den Haag, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (3 juli 2013).

VN (2013). [World population prospects: The 2012 revision. Key findings and advance tables](#). New York, Verenigde Naties.

3.

Gezondheid en

welzijn

Jongens die in 2013 werden geboren hebben een levensverwachting van ruim 79 jaar, meisjes van ruim 83 jaar. Ruim negen op de tien jongeren tot 25 jaar beoordelen hun gezondheid als goed of zeer goed. Een op de vijf rookt wel eens, bijna een op de zeven is te zwaar. In 2013 kregen ruim 20 duizend kinderen pleegzorg. Kinderen met een Surinaamse of Antilliaanse herkomst zijn daarin wat oververtegenwoordigd.

3.1 Leefstijl

Meisjes leven langer, maar in minder goede gezondheid

Kinderen die nu geboren worden, zullen gemiddeld langer leven dan kinderen van eerdere geboortegeneraties. Jongens die in 2013 werden geboren, hebben een levensverwachting van ruim 79 jaar, meisjes van ruim 83 jaar. Helaas worden niet alle levensjaren doorgebracht in goede gezondheid. Voor jongens geboren in 2013 is de verwachting van een leven in een als goed ervaren gezondheid bijna 65 jaar, voor meisjes ruim een jaar korter. Het aantal te verwachten jaren zonder lichamelijke beperkingen in horen, zien of bewegen is voor deze mannen ruim 71 jaar en voor vrouwen bijna 71 jaar.

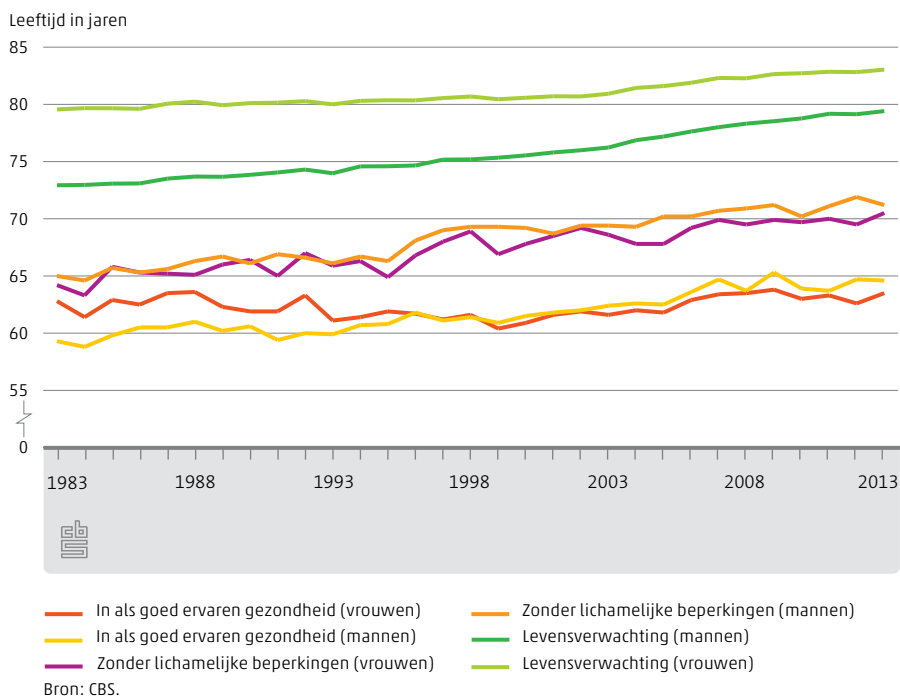
Sinds 1983 is de levensverwachting bij geboorte van mannen met ruim zes jaar toegenomen, de in als goed ervaren gezondheid met ruim drie jaar en die zonder beperkingen met ruim zes jaar. Bij vrouwen was de stijging minder: ze leven gemiddeld drie jaar langer, even lang in goede gezondheid, en ruim zes jaar langer zonder lichamelijke beperkingen.

Kinderen van hogeropgeleiden hebben een hogere levensverwachting

Pasgeboren zonen van ouders die een universitaire of hbo-opleiding hebben gevolgd leven naar verwachting bijna zeven jaar langer dan pasgeboren zonen van ouders met alleen basisonderwijs. Bij pasgeboren dochters is het verschil ruim zes jaar. Het verschil in aantal jaren in goede gezondheid is nog veel groter. De in 2009/2012 geboren kinderen met hoogopgeleide ouders brengen gemiddeld bijna negentien levensjaren meer door in een als goed ervaren gezondheid dan degenen met laagopgeleide ouders. Een vergelijkbaar verschil in levensverwachting is te zien als het huishoudensinkomen als maat voor sociaal-economische status wordt genomen. Voor jongens geboren in 2007/2010 met

ouders in de hoogste inkomensklasse is de levensverwachting ruim acht jaar hoger dan voor degenen uit een huishouden in de laagste inkomensklasse. Voor meisjes is dat verschil bijna zeven jaar. Het verschil in levensverwachting in als goed ervaren gezondheid tussen de laagste en hoogste inkomens is ook hier nog groter: voor jongens 18 en voor meisjes bijna 19 jaar.

3.1.1 Levensverwachting bij geboorte

Levensverwachting jongens in top drie in EU

De levensverwachting van jongens geboren in 2012 is hoog in vergelijking met andere landen in de Europese Unie. Alleen in Zweden en Spanje is deze met bijna 80 jaar nog iets hoger. Wat betreft de levensverwachting van meisjes bevindt Nederland zich in een middenpositie. In Spanje is de levensverwachting van meisjes met ruim 85 jaar het hoogst, gevolgd door Luxemburg, Finland, Oostenrijk, Zweden en Portugal met bijna 84 jaar. Ook in België, Ierland, Slovenië, Cyprus, Duitsland en Griekenland ten slotte is de levensverwachting van vrouwen iets hoger dan in Nederland. Ook bij de levensverwachting in goede gezondheid of zonder beperkingen nemen Nederlandse vrouwen een middenpositie in en is die van mannen relatief hoog. Alleen in Malta en Zweden is de gezonde levensverwachting van mannen hoger (Eurostat).

Meeste jongeren positief over hun gezondheid

De meeste Nederlandse jongeren beoordelen hun gezondheid als goed tot zeer goed. In 2013 vond 92 procent van de 0- tot 25-jarige meisjes zichzelf (heel) gezond. Het aandeel jongens was met ruim 94 procent nog hoger. Sinds 2000 is het aandeel jongens dat de eigen gezondheid als positief beoordeelt bovendien met bijna 3 procentpunten gestegen, meer dan bij vrouwen (bijna 1,3 procentpunten). Hoe ouder jongeren zijn, des te minder vaak ze hun gezondheid als goed of zeer goed beoordelen. Van de kinderen onder de 12 jaar was ruim 95 procent positief over de gezondheid, van de 12- tot 18-jarigen bijna 94 procent en van de 18- tot 25-jarigen 89 procent. De gezondheid voor kinderen van 0 tot 12 jaar werd beoordeeld door een ouder of verzorger.

In de Europese Unie waren jongeren van 15 tot 25 jaar in 2012 over het algemeen tevreden over hun gezondheid. In Griekenland waren de meeste jongeren tevreden, in Letland en Portugal de minste. Het percentage Nederlandse jongeren dat de gezondheid als goed of zeer goed beoordeelt ligt iets onder het EU-gemiddelde, maar de verschillen tussen de EU-landen zijn erg klein (Eurostat).

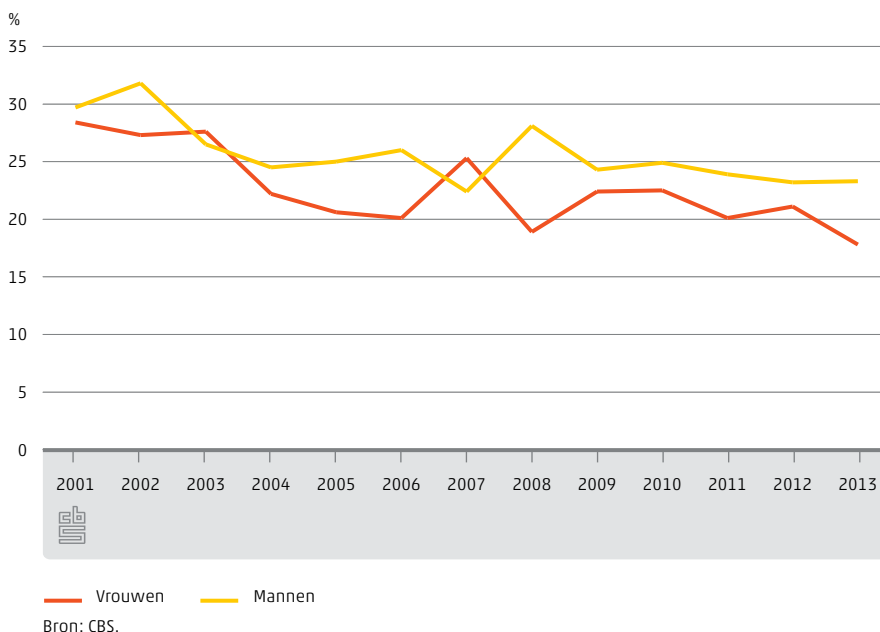
Een op vijf jongeren rookt wel eens

In 2013 gaf bijna 21 procent van de 12- tot 25-jarigen aan wel eens te roken (Gezondheidsenquête). Jongens roken vaker dan meisjes: ruim 23 procent tegenover ruim 18 procent. Bij beide geslachten is het aandeel rokers lager dan in 2001, toen nog bijna 30 procent wel eens rookte.

Aandeel rokende jongeren rond EU-gemiddelde

De European School Survey on Alcohol and other Drugs (ESPAD) is een internationaal onderzoek onder 15- en 16-jarige scholieren, dat in 2011 voor het laatst is uitgevoerd in een aantal EU-landen. Hieruit blijkt dat het aandeel scholieren in Nederland dat recent (de afgelopen 30 dagen) heeft gerookt met 30 procent rond het gemiddelde van de EU ligt. Letland, Tsjechië, Kroatië en Bulgarije kennen de hoogste percentages rokende jongeren, Spanje, Griekenland, Ierland, Zweden en Malta de laagste. De cijfers uit de ESPAD-studie zijn echter niet goed vergelijkbaar met de cijfers uit de Nederlandse Gezondheidsenquête, omdat er andere vraagstellingen werden gehanteerd en de methodiek van de onderzoeken verschillend is (Harbers, 2013).

3.1.2 Aandeel 12- tot 25-jarige jongeren dat wel eens rookt

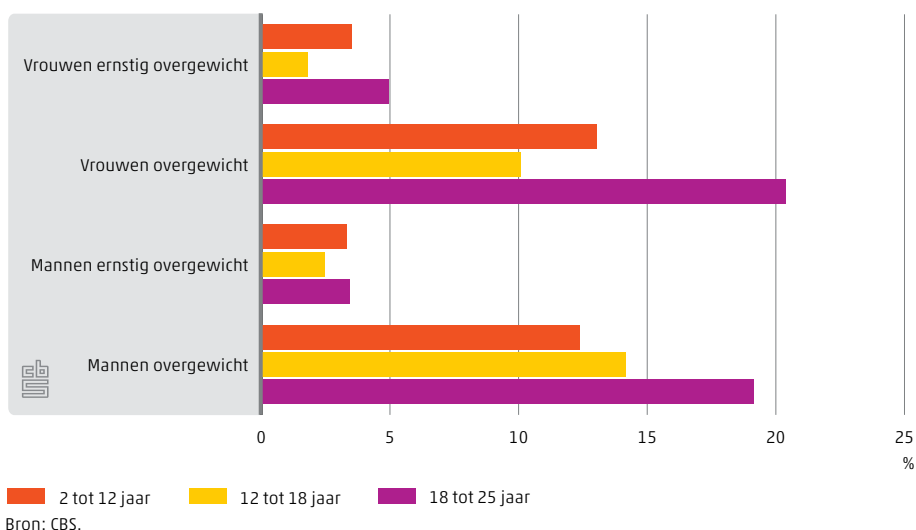

Bijna een op zeven jongeren te zwaar

In 2013 had 15 procent van de 2- tot 25-jarige jongens en meisjes overgewicht. Voor volwassenen geldt dat bij een Body Mass Index (BMI) van 25 (kg/m²) of hoger er sprake is van overgewicht en boven de 30 (kg/m²) van ernstig overgewicht, ofwel obesitas. Omdat kinderen nog groeien gelden voor hen geslachts- en leeftijdsspecifieke grenzen voor het bepalen van overgewicht en ernstig overgewicht. Deze grenzen zijn bepaald voor kinderen van 2 jaar tot 18 jaar. De BMI van kinderen en jongeren is berekend op basis van de uitkomsten op de vragen 'Hoe lang bent u/is uw kind? (Het gaat hierbij om de lengte in centimeters zonder schoenen)' en 'Hoeveel kilo weegt u/uw kind (Het gaat om het gewicht in hele kilo's, zonder kleren)' van de jaarlijkse Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Het aandeel 2- tot 25-jarigen met ernstig overgewicht bedroeg 3 procent. Het aandeel met overgewicht is licht gestegen ten opzichte van 2000, toen het bijna 13 procent was. De laatste jaren lijkt het percentage te zijn gestabiliseerd. Het aandeel jongens met ernstig overgewicht is licht toegenomen, bij meisjes bleef het gelijk. Overgewicht neemt toe met de leeftijd. Van de 18- tot 25-jarigen had ruim een vijfde te maken met overgewicht en kampte bijna 5 procent met ernstig overgewicht.

3.1.3 Aandeel 2- tot 25-jarigen met overgewicht naar leeftijd

Relatief weinig overgewicht bij Nederlandse jongeren

Volgens de laatste inventarisatie van de International Obesity Taskforce van 2012 (IOTF, 2012) is het percentage kinderen met overgewicht in Nederland (15 procent) laag vergeleken met andere Europese landen. Het aandeel is het grootst in een aantal Zuid-Europese landen zoals Griekenland en Italië, waar meer dan 30 procent van de kinderen overgewicht heeft. Ook Malta en Schotland kennen verhoudingsgewijs veel jongeren met overgewicht. De IOTF schat dat meer dan 20 procent van de schoolgaande kinderen in de Europese Unie overgewicht heeft. Dit komt neer op meer dan 12 miljoen kinderen (Wilk, 2012).

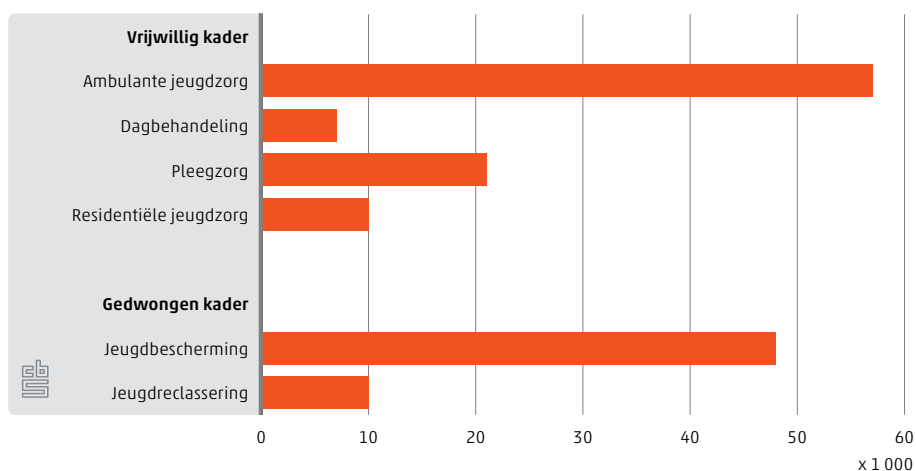
15% van 2- tot
25-jarigen heeft overgewicht

3.2 Kinderen in pleegzorg

In 2013 hebben ruim 97 duizend kinderen tussen de 0 en 18 jaar een of meer vormen van jeugdzorg¹⁾ ontvangen, vanwege opgroei- en opvoedingsproblemen. Zij waren gemiddeld twaalf jaar, een kleine meerderheid was een jongen (57 procent).

3.2.1 Aantal 0- tot 18-jarigen in jeugdzorg per zorgvorm, 2013¹⁾

Bron: CBS.

¹⁾ Kinderen met meerdere zorgvormen zijn meerdere keren meegeteld.

Jeugdzorg kan zowel gedwongen als vrijwillig zijn. De Bureaus Jeugdzorg voeren maatregelen uit in het zogenaamde gedwongen kader, na een uitspraak van de Kinderrechter. Ruim 55 duizend kinderen ontvingen in 2013 een of meerdere vormen van jeugdzorg uit het gedwongen kader, zoals jeugdreclassering en jeugdbescherming. De Organisaties Jeugd en Opvoedhulp leveren vormen van jeugdzorg in het vrijwillige kader. Hieronder vallen ambulante jeugdzorg, dagbehandeling, pleegzorg en residentiële jeugdzorg. In 2013 ontvingen bijna 70 duizend kinderen tussen de 0 en 18 jaar een of meer van deze soorten jeugdzorg. Het is mogelijk om

¹⁾ Zorg zoals bedoeld en beschreven in de Wet op de Jeugdzorg (2005), primair bedoeld voor (de ouders van) jongeren met opgroei- en opvoedingsproblemen van geestelijke, sociale of pedagogische aard, die de ontwikkeling naar volwassenheid belemmeren. De financiering voor deze zorg is provinciaal georganiseerd en wordt ook wel provinciaal gefinancierde jeugdzorg genoemd.

in een jaar meerdere zorgvormen te krijgen. Ongeveer 29 procent ontving in 2013 twee vormen van jeugdzorg, en 16 procent zelfs drie of meer.

Ruim 20 duizend jongeren krijgen pleegzorg

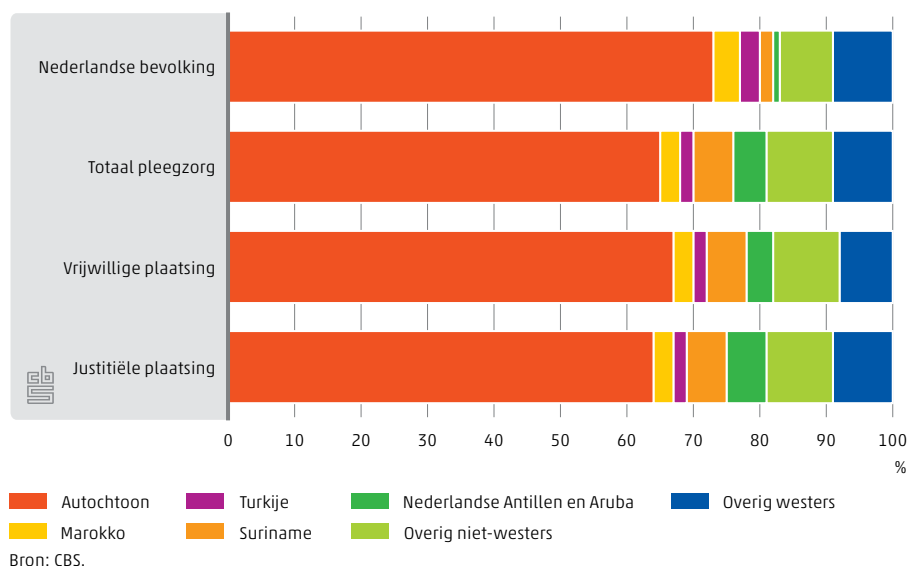
Bij pleegzorg, een vorm van jeugdzorg, wordt een kind opgenomen in een pleeggezin. Het kind, de pleegouders en de eigen ouders worden begeleid door een organisatie voor Jeugd en Opvoedhulp. In totaal hebben ruim 20 duizend kinderen in 2013 pleegzorg ontvangen, gedurende gemiddeld bijna tien maanden. Ongeveer 16 procent van de kinderen is jonger dan 5 jaar en 40 procent is 5 tot 12 jaar. Het betreft evenveel jongens als meisjes.

Pleegzorg kan tot stand komen door vrijwillige of door justitiële plaatsing. Bij voorkeur gebeurt het zoveel mogelijk op vrijwillige basis. Als ouders echter niet meer voor hun kind kunnen zorgen, of als het kind een strafbaar feit heeft gepleegd, kan het noodzakelijk zijn dat de rechter een jeugdbeschermingsmaatregel oplegt. Dat kan een ondertoezichtstelling zijn, waarbij de ouderlijke macht wordt beperkt, of voogdij, waarbij de ouderlijke macht wordt opgeheven. Pleegzorg als gevolg van een jeugdbeschermingsmaatregel wordt een justitiële plaatsing genoemd, en betreft dus kinderen die naast pleegzorg ook jeugdbescherming ontvangen. In 2013 hadden 14 duizend kinderen met pleegzorg een justitiële plaatsing, ruim 70 procent van alle kinderen met pleegzorg. Zij waren gemiddeld tien jaar oud. Dat is bijna anderhalf jaar jonger dan de gemiddelde leeftijd van de kinderen met een vrijwillige plaatsing.

Relatief veel Surinaamse en Antilliaanse jongeren in pleegzorg

De meeste kinderen die in 2013 pleegzorg ontvingen zijn autochtoon (65 procent). Dat is minder dan het aandeel in de bevolking (73 procent). Kinderen van Surinaamse of Antilliaanse herkomst zijn wat oververtegenwoordigd. Terwijl 2,2 procent van alle 0- tot 18-jarigen van Surinaamse en 1,3 procent van Antilliaanse herkomst is, geldt dat voor 6,3 respectievelijk 5,2 procent van de pleegzorgkinderen. Kinderen van Turkse of Marokkaanse herkomst zijn juist ondervertegenwoordigd in de pleegzorg.

3.2.2 Jongeren (0 tot 18 jaar) naar herkomstgroep in bevolking en pleegzorg, 2013

Meer informatie

- Cijfers over (gezonde) levensverwachting zijn te vinden op [StatLine](#);
- Cijfers over ervaren gezondheid zijn te vinden op [Jeugdmonitor StatLine](#);
- Cijfers over roken onder jongeren zijn te vinden op [StatLine](#);
- Cijfers over overgewicht zijn te vinden op de [Jeugdmonitor StatLine](#);
- Cijfers over jongeren in provinciaal-gefinancierde jeugdzorg naar duur, zorgvorm en regio zijn te vinden op [Jeugdmonitor StatLine](#);
- Cijfers over jongeren in provinciaal-gefinancierde jeugdzorg naar zorgvormen zijn te vinden op [Jeugdmonitor StatLine](#).

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties

Eurostat database (Bewerking CBS): <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/youth/data/database>

Harbers, M.M. (2013). Zijn er verschillen in rookgedrag tussen Nederland en andere landen? In: [Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid](#). Bilthoven (RIVM).

Wilk, E.A. van der en Harbers, M.M. (2012). Overgewicht: Zijn er verschillen tussen Nederland en andere landen? In: [Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid Bilthoven](#): RIVM.

Bakker, R.H.C. en M. Aaldijk (2014). Jeugdzorgjongeren en onderwijs. In: [Gezondheid en zorg in cijfers 2014](#). Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Onderwijs

Bijna 1,5 miljoen kinderen gingen naar het reguliere basisonderwijs in het schooljaar 2013/'14. Een op de tien van deze leerlingen behoort tot een achterstandscategorie. Bijna een miljoen jongeren volgen een opleiding in het voortgezet onderwijs. Meisjes volgen vaker dan jongens een opleiding in de havo of het vwo. Ook in het hoger onderwijs zijn er meer meisjes dan jongens. Zij kiezen daar vooral voor studies in de gezondheidszorg, het onderwijs en de sociale wetenschappen terwijl jongens vooral kiezen voor bedrijfskunde, techniek en informatica. Voor bèta-studies is in Nederland relatief weinig belangstelling, zeker vergeleken met andere Europese landen. Gaat het om voortijdig schoolverlaters, dan is Nederland binnen de EU een middenmoter.

4.1 Achterstandsleerlingen in het basisonderwijs

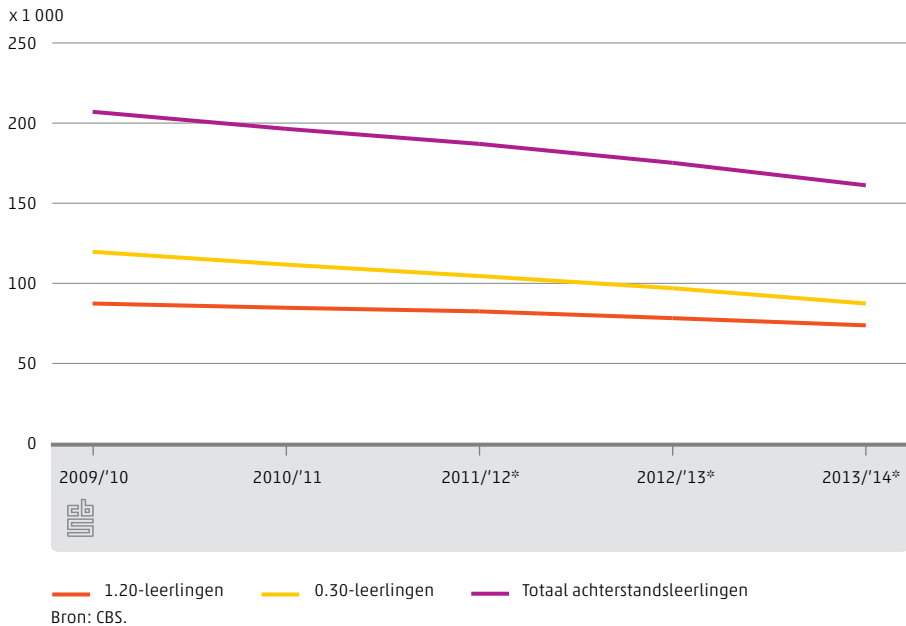
Aantal achterstandsleerlingen de afgelopen vijf schooljaren verder afgenomen

Bijna 1,5 miljoen kinderen gingen naar het reguliere basisonderwijs in het schooljaar 2013/'14. Een op de tien van deze basisschoolleerlingen behoorde tot een achterstandscategorie. Voor deze leerlingen ontvangen scholen via de zogenaamde gewichtenregeling extra financiering om taal- en ontwikkelingsachterstanden te voorkomen en ervoor te zorgen dat de kinderen zo goed mogelijk aan het reguliere basisonderwijs deel kunnen nemen.

De huidige gewichtenregeling is vanaf schooljaar 2009/'10 volledig van toepassing. Leerlingen van wie beide ouders een laag opleidingsniveau hebben, krijgen het gewicht 0.30. Ruim 87 duizend leerlingen hadden in het schooljaar 2013/'14 een 0.30-gewicht. Nog eens 73 duizend leerlingen hadden een 1.20-gewicht. Van deze leerlingen hebben beide ouders een zeer laag opleidingsniveau, of heeft de ene ouder een laag en de andere ouder een zeer laag opleidingsniveau.

Sinds het schooljaar 2009/'10 is het aantal achterstandsleerlingen in het basisonderwijs met bijna 46 duizend gedaald. Deze daling bestond uit ruim 32 duizend 0.30-leerlingen en bijna 14 duizend 1.20-leerlingen. Het aantal 0.30-leerlingen daalde daarmee sterker dan het aantal 1.20-leerlingen. De totale afname is in lijn met het stijgende opleidingsniveau van de bevolking.

4.1.1 Aantal achterstandsleerlingen in het basisonderwijs, 2009/'10-2013/'14

Kwart achterstandsleerlingen in de vier grote gemeenten

Bijna een kwart van alle achterstandsleerlingen ging in het schooljaar 2013/'14 naar een school in één van de vier grote gemeenten (G4). Ter vergelijking: van alle basisschoolleerlingen was dat 13 procent. Het relatief hoge aandeel achterstandsleerlingen in de G4 hangt samen met de concentratie van inwoners van niet-westers allochtone herkomst in de grote steden. Alhoewel hun opleidingsniveau geleidelijk aan stijgt, zijn zij nog steeds vaker lager opgeleid dan andere bevolkingsgroepen. Relatief veel achterstandsleerlingen hebben dus een niet-westers allochtone achtergrond.

4.2 Leerlingen in het voortgezet onderwijs

Leerlingen in voortgezet onderwijs volgen steeds vaker onderwijs op hoger niveau

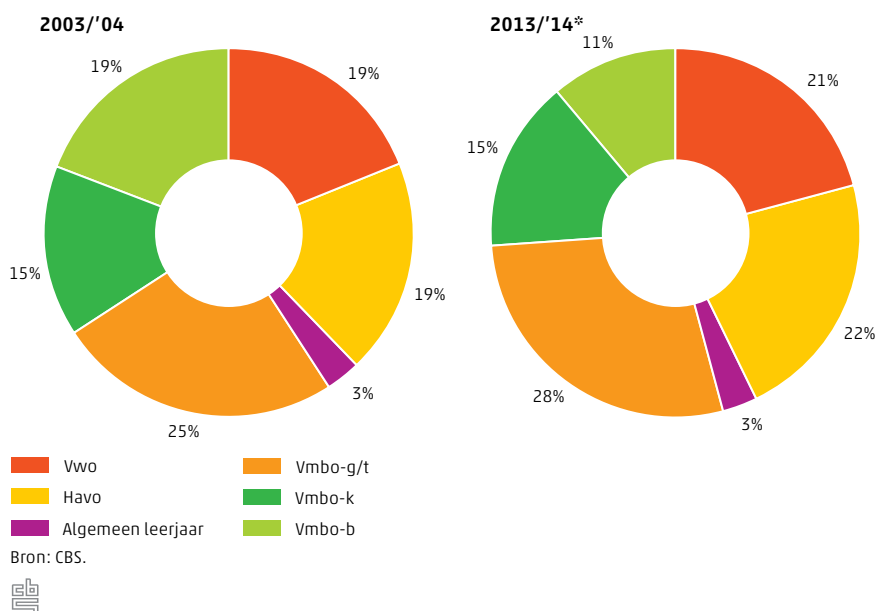
In het schooljaar 2013/'14 zaten 946 duizend jongeren op het vmbo, de havo of het vwo. In de loop van de jaren kozen steeds meer leerlingen voor een hoger onderwijsniveau binnen het voortgezet onderwijs. Dit is goed te zien in de verdeling naar onderwijssoort van de leerlingen die in het derde leerjaar zitten. In dat leerjaar hebben de meeste leerlingen hun definitieve keuze gemaakt en zitten nog maar weinig leerlingen in een gemeenschappelijke brugklas.

Van het totaal aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs (exclusief het praktijkonderwijs) zaten er 203 duizend leerlingen in de derde klas. Een kleine meerderheid volgde een opleiding in het vmbo, ongeveer gelijk verdeeld over de gemengde en theoretische leerweg (vmbo-g/t) en de beroepsgerichte leerwegen (vmbo-b en vmbo-k). Iets minder dan de helft van deze leerlingen zat op de havo, het vwo of in een algemeen leerjaar havo/vwo. Tien jaar eerder, in 2003/'04, was het aandeel leerlingen dat in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs een vmbo-opleiding volgde veel groter, toen ging het om 59 procent. Dit is toe te schrijven aan een afname van het aandeel leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg (vmbo-b). Het aandeel leerlingen in de kaderberoepsgerichte leerweg (vmbo-k) bleef gelijk, terwijl het aandeel in vmbo-g/t juist iets toenam. Ook het aandeel leerlingen op de havo en het vwo nam de afgelopen tien jaar toe.

54% van de
derdeklassers zit op het vmbo

4.2.1 Verdeling van leerlingen over de onderwijsniveaus in leerjaar 3 vo, 2003/'04 en 2013/'14.

Meisjes gaan vaker naar de havo en vooral het vwo en minder vaak naar de beroepsgerichte leerwegen (vooral vmbo-b) van het vmbo dan jongens. Toch zijn ook deze verschillen de laatste tien jaar kleiner geworden. Dat het aandeel jongeren dat de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo volgt afneemt, komt vooral doordat er minder jongens deze leerweg volgen. Daar tegenover staat dat onder jongens het aandeel in het vmbo-g/t, havo en vwo, sterker toenam dan onder meisjes.

Leerlingen met een niet-westers allochtone achtergrond gaan duidelijk minder vaak naar havo/vwo dan autochtone leerlingen. Van de niet-westerse allochtonen zat 33 procent op de havo, het vwo of in een gemeenschappelijk leerjaar, tegen 49 procent van de autochtonen. Het verschil is sinds 2003/'04 wel iets kleiner geworden. In dat jaar bedroegen de percentages respectievelijk 28 en 46 procent. Vooral Marokkaanse jongeren haalden veel van hun (grote) achterstand in.

4.3 Ingeschrevenen in het hoger onderwijs

Meer vrouwen gaan studeren

In het studiejaar 2013/'14 stonden 516 duizend jongeren onder de 25 jaar ingeschreven voor een voltijdse studie in het hoger onderwijs. Tien jaar eerder waren dat er maar 361 duizend. Het aantal jonge studenten is dus toegenomen. Vooral vrouwen en niet-westerse allochtonen gaan vaker studeren. Zo is het totaal aantal niet-westers allochtone studentes sinds 2003/'04 bijna verdubbeld. In het hoger onderwijs kiezen studenten vooral voor studierichtingen in bedrijfskunde/administratie, sociale wetenschappen en de gezondheidszorg. Bijna de helft van de voltijdstudenten onder de 25 jaar volgt één van deze studies. Vrouwen kiezen meer dan mannen voor een studie in de gezondheidszorg, het onderwijs en de sociale wetenschappen. Mannen kiezen vaker dan vrouwen voor een studie bedrijfskunde/administratie, techniek en informatica.

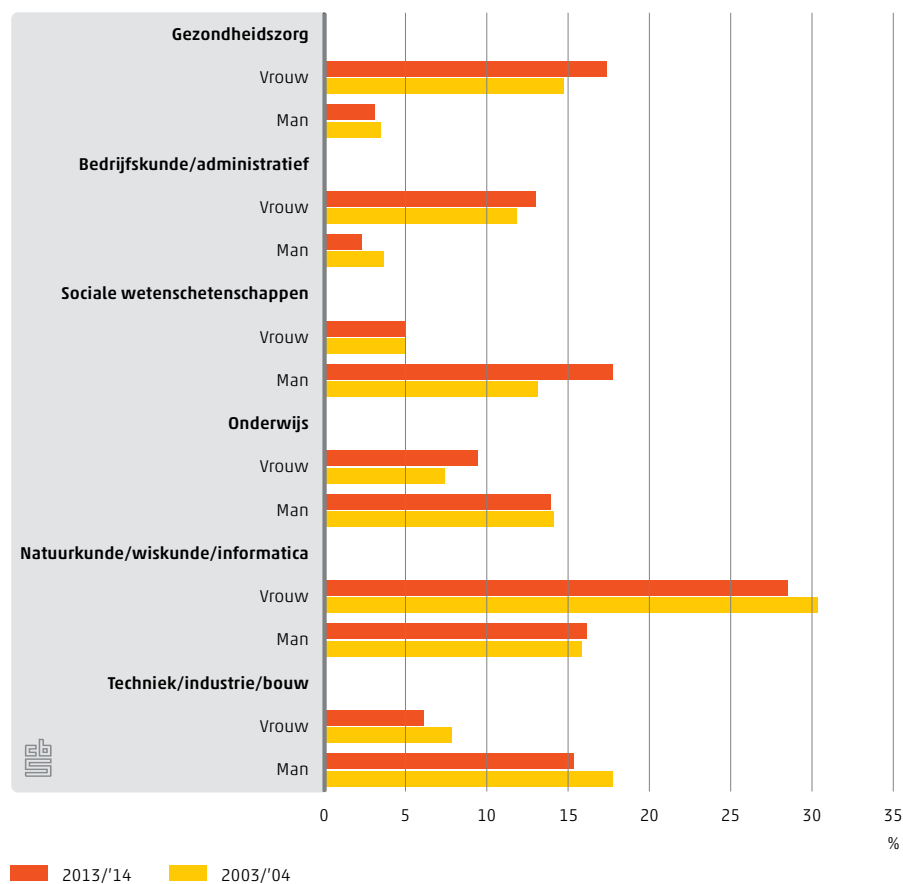
In de keuze voor de hoofdrichting van een studie is op het eerste gezicht niet zo heel veel veranderd gedurende de afgelopen tien jaar. Studenten volgden in 2013/'14 iets vaker een studie in de gezondheidszorg dan in 2003/'04 en minder vaak een onderwijsstudie. Vooral vrouwen kozen veel minder vaak voor een opleiding tot leraar basisonderwijs. De invoering van de reken- en taaltoets op de Pabo zal hier zeker aan hebben bijgedragen. Hiermee werd de drempel verhoogd voor studenten om de Pabo te gaan volgen. Mannen kozen in 2013/'14 nog vaker dan in 2003/'04 voor bedrijfskunde/administratie. Zij kozen minder vaak voor een studie in de hoofdrichting 'techniek, industrie en bouwkunde', informatica of algemene economie.

Man/vrouw-verschillen in keuze voor exacte studies kleiner geworden

Mannen kiezen vaker voor een exacte studie dan vrouwen. Zo volgde in 2003/'04 13 procent van de mannen en maar 2 procent van de vrouwen een studie in de hoofdrichting 'natuurwetenschappen, wiskunde en informatica'. Maar in 2013/'14 was het aandeel onder de vrouwen gestegen naar 4 procent, terwijl het aandeel bij de mannen daalde naar 12 procent. Het grootste deel van de studenten in deze hoofdrichting volgt een studie in de informatica. De andere exacte hoofdrichting 'techniek, industrie en bouwkunde' werd in 2003/'04 door mannen én door vrouwen iets vaker gevolgd dan 'natuurwetenschappen, wiskunde en informatica'.

Sinds 2003/'04 nam de belangstelling hiervoor onder mannen echter af, terwijl het aandeel onder vrouwen heel licht steeg. In 2013/'14 volgde 3 procent van de vrouwen en 15 procent van de mannen een studie in deze richting. Per saldo zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen in de exacte studies dus iets kleiner geworden.

4.3.1 Ingeschrevenen (< 25 jaar) in het voltijd hoger onderwijs naar enkele ISCED-richtingen en geslacht, 2003/'04 en 2013/'14

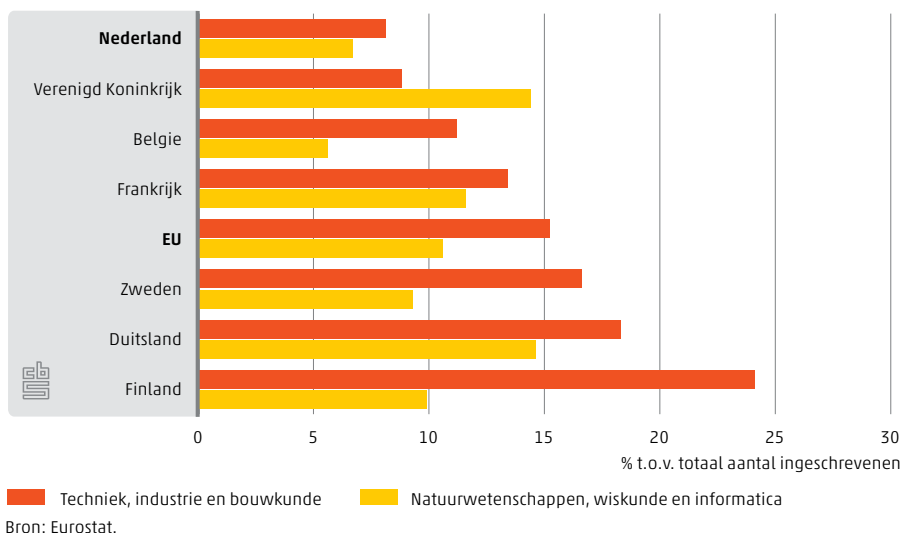
Bron: CBS.

Binnen EU in de onderste regionen met exacte studies

Vergeleken met andere lidstaten van de Europese Unie kiezen naar verhouding weinig Nederlandse jongeren in het hoger onderwijs (ho) voor een exacte studierichting. In 2011/'12 was dat 15 procent van het totaal aantal ho-studenten, terwijl

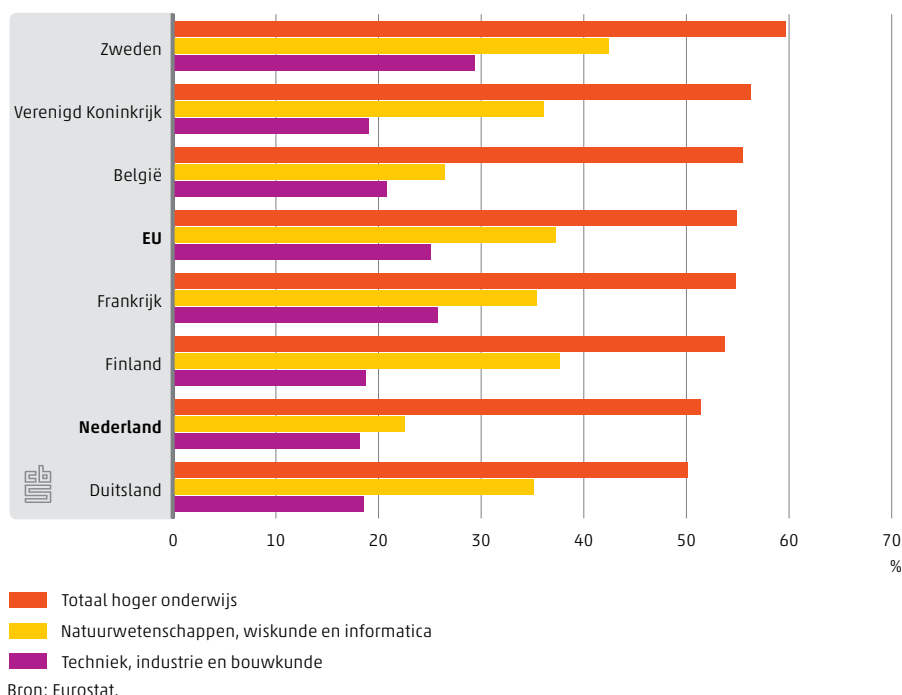
dat gemiddeld in de EU een kwart was. Nederland staat hiermee binnen de EU, samen met België, in de onderste regionen. In Duitsland is het aandeel jongeren in een exacte richting zelfs ruim twee keer zo groot als in Nederland.

4.3.2 Aandeel studenten in het hoger onderwijs dat kiest voor een exacte studie, naar een aantal lidstaten en gemiddeld in de EU, 2011/'12

Naast het feit dat van de totale groep studenten in Nederland dus relatief weinig mensen voor een exacte richting kiezen, kiezen ook Nederlandse vrouwen minder vaak voor een exacte studierichting dan andere Europese vrouwen. Hoewel er in alle onderscheiden landen in het studiejaar 2011/'12 meer vrouwen dan mannen ingeschreven stonden in het hoger onderwijs, is hun aandeel in de exacte studierichtingen relatief klein. In de EU bedraagt het percentage vrouwelijke studenten gemiddeld bijna 55 procent. Het percentage vrouwen in de bèta-studies 'natuurwetenschappen, wiskunde en informatica' en 'techniek, industrie en bouwkunde' loopt in de verschillende landen echter sterk uiteen. Vooral in de Scandinavische landen en Frankrijk is het aandeel vrouwen in deze bèta-studies vrij hoog, terwijl in Nederland juist relatief weinig vrouwen voor een bèta-studie kiezen. Met name in de richtingen 'natuurwetenschappen, wiskunde en informatica' loopt Nederland sterk achter bij de rest van Europa. In België is het aandeel vrouwen in de exacte studies maar iets groter dan in Nederland.

4.3.3 Aandeel vrouwen in het hoger onderwijs en in exacte studierichtingen, 2011/'12

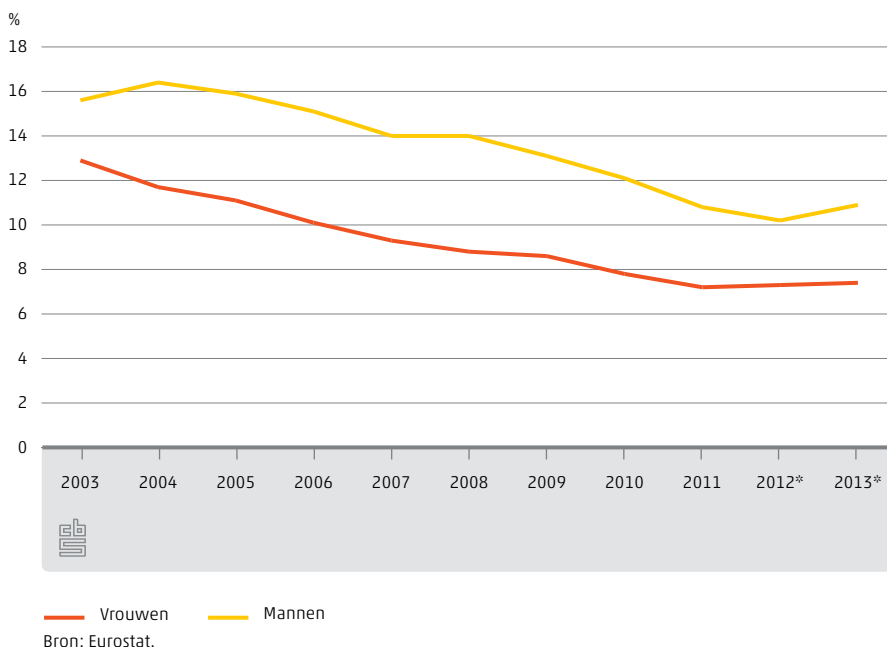
4.4 Jongeren zonder startkwalificatie

Een op de tien jongeren voortijdig van school

In 2013 beschikte iets minder dan een op de tien (9,2 procent) van alle 18- tot 25-jarigen niet over een startkwalificatie. Deze jongeren hebben het onderwijs verlaten zonder dat ze minimaal een diploma op het niveau van havo, vwo of mbo niveau 2 (basisberoepsopleiding) hebben behaald. Dit aandeel voortijdig schoolverlaters in Nederland is in de afgelopen tien jaar gedaald; in 2003 beschikte 14 procent van de 18- tot 25-jarigen niet over een startkwalificatie. Jongens verlaten vaker het onderwijs zonder startkwalificatie dan meisjes, respectievelijk 11 en 7 procent. Hiermee lopen zij een verhoogd risico op werkloosheid dan wel slecht betaalde banen in de toekomst (Traag en Marie, 2011; Ewalds en De Vries, 2010). De verschillen tussen jongens en meisjes hebben onder meer te maken met de verschillen in externaliserend gedrag, zoals alcoholgebruik,

drugsgebruik en delinquent gedrag (Herweijer, 2008). Daarnaast kan meespelen dat voor jongens meer dan voor meisjes motivatie een rol speelt (Traag, 2012).

4.4.1 Voortijdig schoolverlaters (18 tot 25 jaar) naar geslacht

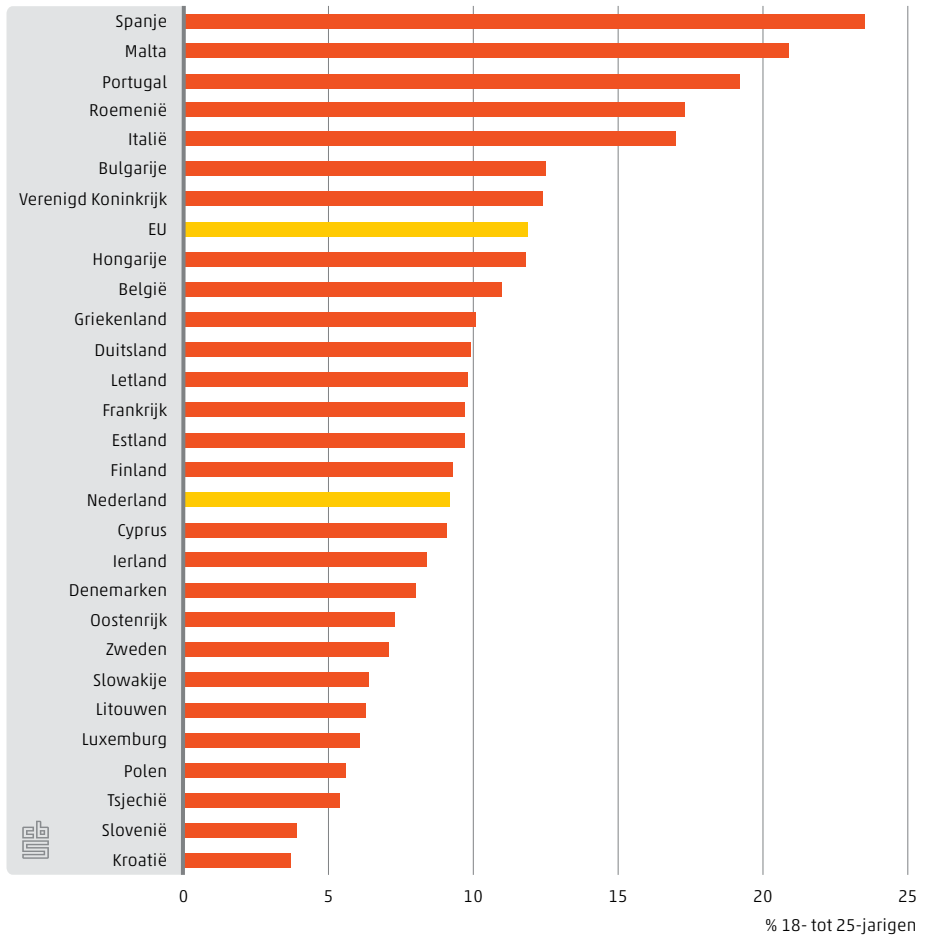

Aandeel jongeren zonder startkwalificatie in EU afgenomen

Ook in de andere EU-lidstaten is het aandeel voortijdig schoolverlaters de afgelopen jaren afgenomen. Gemiddeld over de 28 lidstaten van de EU ging het om 12 procent in 2013; in 2003 lag dit aandeel nog op 16,4 procent.

De EU heeft zich tot doel gesteld het aandeel jongeren van 18 tot 25 jaar zonder startkwalificatie terug te brengen tot 10 procent in 2020. Veel landen hebben daarnaast een eigen doelstelling geformuleerd. In 2013 voldeden al 18 van de 28 lidstaten aan de EU-doelstelling. Ook Nederland voldoet aan de EU-doelstelling, maar nog niet aan de eigen doelstelling van minder dan 8 procent voortijdig schoolverlaters. In buurland Duitsland lag het aandeel voortijdig schoolverlaters in 2013 op 9,9 procent. Hiermee voldoet Duitsland zowel aan de EU-doelstelling als aan hun eigen doelstelling van minder dan 10 procent. België haalde de EU-doelstelling nog niet in 2013; van alle 18- tot 25-jarige Belgen beschikt 11 procent niet over een startkwalificatie.

4.4.2 Voortijdig schoolverlaters (18 tot 25 jaar) in de EU, 2013

Bron: Eurostat.

Meer informatie

- Informatie over de gewichtenregeling in het basisonderwijs is te vinden op de website van de [Rijksoverheid](#) en de website van het [CBS](#);
- Cijfers over het aantal achterstandsleerlingen in het basisonderwijs staan onder andere op de website van de [Landelijke Jeugdmonitor](#) en de [Lokale Jeugdspiegel](#).

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties

Traag, T., O. Marie en R. van der Velden (2010). [Risicofactoren voor voortijdig schoolverlaten en jeugdcriminaliteit](#). *Sociaaleconomische trends*, 2/2010, 55-60.

Traag, T. en O. Marie (2011). [Voortijdig schoolverlaten, werkloosheid en delinquentie: cumulatie van risicogedrag onder jongeren in Nederland](#). *Sociaal Economische Trends*, 4/2011, 15-19.

Herweijer, L. (2008). [Gestruikeld voor de start: de school verlaten zonder startkwalificatie](#). Sociaal en Cultureel Planbureau, augustus 2008.

5.

Arbeid

In de afgelopen jaren daalde de netto arbeidsparticipatie onder jongeren. De jeugdwerkloosheid nam fors toe en meer jongeren werden afhankelijk van een uitkering. Ook in de rest van de Europese Unie daalde de participatie van jongeren en nam de werkloosheid toe. Wat betreft de arbeidsmarktpositie van jongeren scoort Nederland echter vergeleken met andere lidstaten nog erg goed. Jongeren hebben relatief vaak een flexibele arbeidsrelatie. Het aandeel jonge flexwerkers is ook flink gestegen.

5.1 Jongeren in de beroepsbevolking

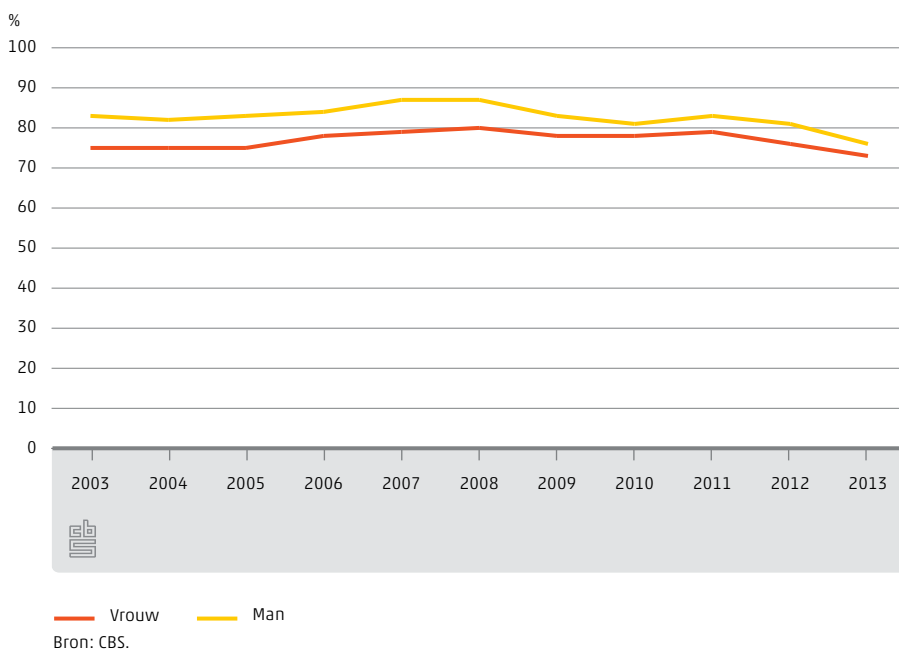
De meeste jongeren die niet meer op school zitten of studeren, bieden zich aan op de arbeidsmarkt. Als zij ten minste twaalf uur per week betaald werken of dat daadwerkelijk willen, dan worden ze gerekend tot de beroepsbevolking. Niet alle jongeren in de beroepsbevolking hebben een substantiële baan, zij gelden als werkloos. Een klein deel van de jongeren zoekt niet naar werk, kan niet per direct aan de slag of wil niet werken, bijvoorbeeld vanwege gezondheidsproblemen of zorgtaken. Zij maken geen deel uit van de beroepsbevolking.

Arbeidsparticipatie onder jongeren fors gedaald

In 2013 waren 615 duizend niet-onderwijsvolgende 15- tot 27-jarige jongeren aan het werk voor twaalf uur of meer per week. Tot 2008 nam de netto arbeidsparticipatie onder jongeren toe. Toen het eind 2008 economisch minder goed ging, daalde het percentage werkzame jongeren in de bevolking. Met name in 2009 en ook in het afgelopen jaar was sprake van een forse daling. Dit zijn de jaren waarin de effecten van de crisis het sterkst naar voren komen. In 2009 waren het vooral de jongeren bij wie de participatie sterk daalde, wat er mee te maken heeft dat er relatief veel jongeren een flexibele arbeidsrelatie hebben en de flexbanen als eerste beëindigd werden. In 2013 verloren door de aanhoudende crisis niet alleen jongeren maar ook andere groepen hun baan.

De netto arbeidsparticipatie liep het sterkst terug onder jonge mannen. Ruim drie kwart van hen behoorde in 2013 tot de werkzame beroepsbevolking, in 2008 was dat nog ruim 87 procent. De arbeidsparticipatie van jonge vrouwen daalde van 80 procent in 2008 naar 72 procent in 2013. De arbeidsparticipatie van jonge mannen is gemiddeld groter dan die van jonge vrouwen, maar in een periode van laagconjunctuur zijn de verschillen doorgaans kleiner.

5.1.1 Ontwikkeling netto arbeidsparticipatie van niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) naar geslacht

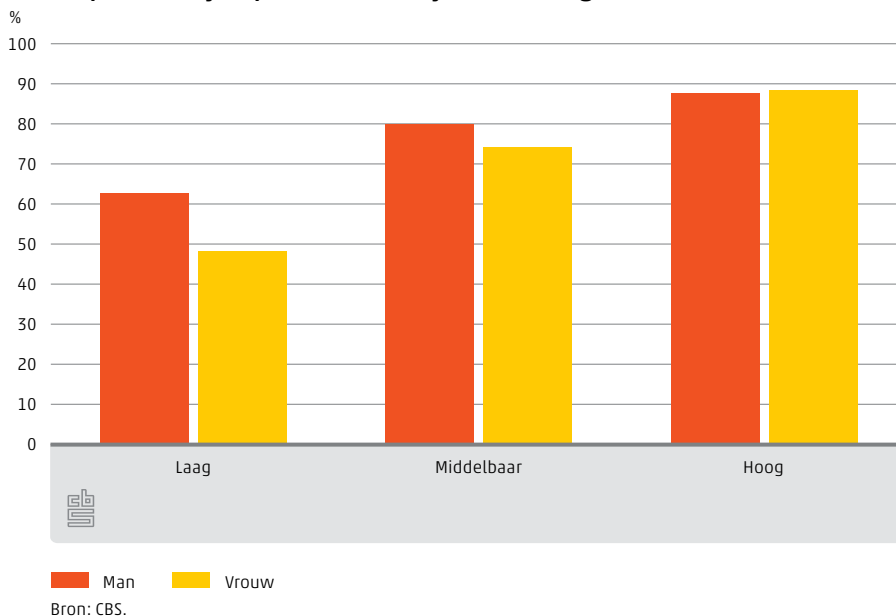
Arbeidsparticipatie hoogst onder hoogopgeleide jongeren

Van de jongeren in de beroepsbevolking die geen onderwijs meer volgen is de grootste groep, bijna de helft, middelbaar opgeleid (havisten, vwo-ers en mbo-ers met niveau 2-4). Bijna een kwart van de jongeren in de beroepsbevolking beschikt over een hbo- of wo-diploma en is hoogopgeleid; het resterende kwart is laagopgeleid.

De arbeidsparticipatie onder jongeren neemt toe naarmate ze hoger zijn opgeleid. Zo waren in 2013 negen van de tien hoogopgeleide jongeren werkzaam. Onder middelbaar opgeleide jongeren lag dit op 77 procent, en onder laagopgeleide jongeren op 57 procent. De sterkste afname in netto arbeidsparticipatie in de afgelopen tien jaar was te zien bij de lager en middelbaar opgeleide jongeren; de arbeidsparticipatie van beide groepen jongeren nam af met 9 procentpunten. Ook bij hoogopgeleide jongeren nam de arbeidsparticipatie af, maar, met 6 procentpunten, minder sterk. De arbeidsparticipatie van laagopgeleide jonge mannen en vrouwen verschilt fors: van de jonge mannen heeft 63 procent een baan van minimaal twaalf uur per week tegen 48 procent van de jonge vrouwen. Het verschil tussen mannen en vrouwen wordt kleiner naarmate ze hoger zijn

opgeleid; het aandeel hoogopgeleide jonge mannen en jonge vrouwen dat behoort tot de werkzame beroepsbevolking was in 2013 ongeveer even groot.

5.1.2 Netto arbeidsparticipatie niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) naar onderwijsniveau en geslacht, 2013

Beroepskeuze jonge mannen en vrouwen traditioneel

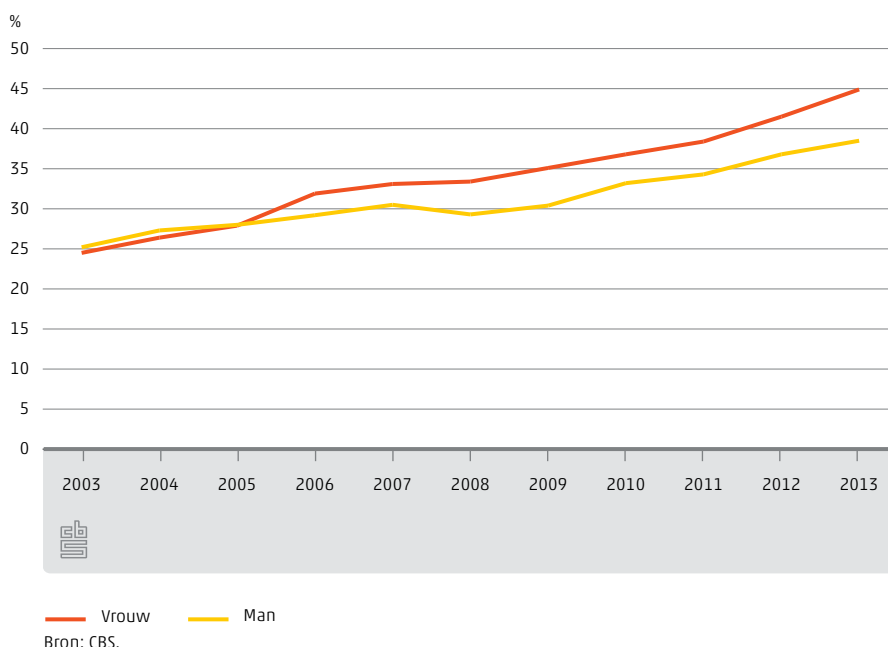
Jonge mannen en vrouwen zijn in hun beroepskeuze vaak nog erg traditioneel, ongeacht hun onderwijsniveau. Bijna een op de tien laagopgeleide jonge mannen werkt in de bouw als bijvoorbeeld timmerman, metselaar en betonwerker. Laagopgeleide jonge vrouwen worden vaak verkoopster in een winkel. Middelbaar opgeleide jonge mannen werken vaak als verkoper of machinemonteur, terwijl jonge middelbaar opgeleide vrouwen vaak als thuiszorgwerkers en ziekenverzorgers werken of als verkoopster. Hoogopgeleide jonge mannen worden relatief vaak softwareontwikkelaar terwijl bij jonge hoogopgeleide vrouwen een functie in het maatschappelijk werk populair is.

Aandeel flexwerkers onder jongeren toegenomen

Werkende jongeren hebben steeds vaker een flexibele arbeidsrelatie. Bij een dergelijke arbeidsrelatie gaat het om een arbeidsovereenkomst van beperkte duur

of niet voor een vast overeengekomen aantal uren. In 2013 had 42 procent van alle werkende, niet-onderwijsvolgende jongeren een flexibele arbeidsrelatie; tien jaar eerder was dat nog een kwart. Vergeleken met de werkzame beroepsbevolking (15 tot 65 jaar) als geheel hebben jongeren relatief vaak een flexibele arbeidsrelatie. Van de totale werkzame beroepsbevolking is 17 procent flexwerker. Jonge vrouwen hebben vaker een flexibele arbeidsrelatie dan jonge mannen. Tot 2006 was er weinig verschil tussen mannen en vrouwen, maar in 2013 had 45 procent van de werkende jonge vrouwen een flexibele arbeidsrelatie tegenover 39 procent van de werkende mannen. Voor beide seksen geldt dat in deze periode het aandeel werknemers met een vaste arbeidsrelatie is afgenomen. Waar jonge vrouwen meer een flexibele arbeidsrelatie kregen, zijn in deze periode echter jonge mannen meer als zelfstandige gaan werken.

5.1.3 Ontwikkeling flexibele arbeid niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) naar geslacht

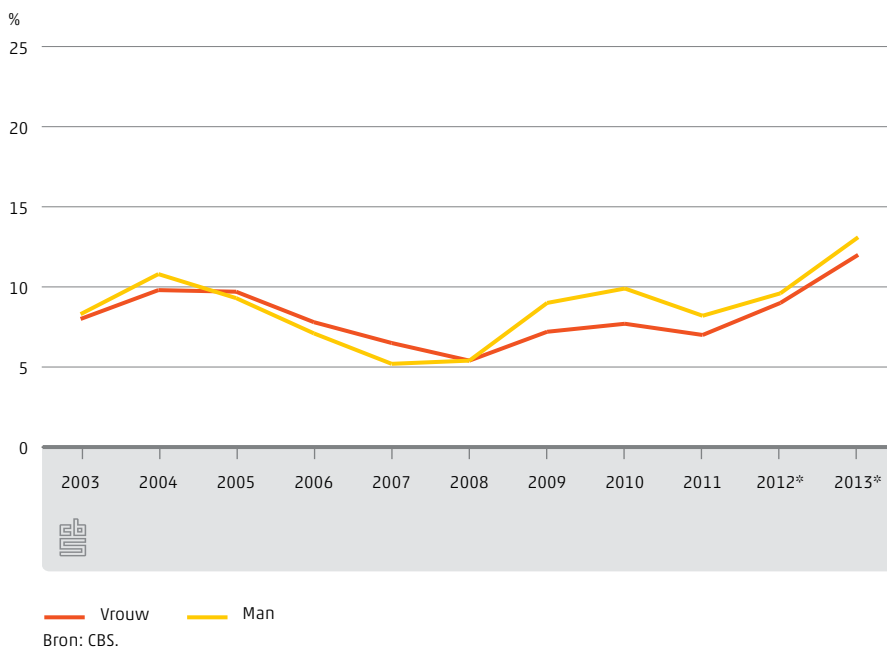

Jeugdwerkloosheid verder toegenomen

De jeugdwerkloosheid is sterk toegenomen door de neergaande economische conjunctuur. In 2013 waren 88 duizend niet-onderwijsvolgende jongeren werkloos, wat neerkomt op een werkloosheidspercentage van 13 procent. In 2008 was nog maar 5 procent van de jongeren werkloos. De werkloosheid onder jonge man-

nen en jonge vrouwen laat een verschillend verloop zien. Gaat het in Nederland economisch minder goed, dan neemt de werkloosheid onder jonge mannen eerder en sterker toe dan onder jonge vrouwen. Dit komt doordat vrouwen doorgaans in sectoren werken waarin de banen minder conjunctuurgevoelig zijn, zoals het onderwijs en de gezondheidszorg; zij ervaren pas later de effecten van de economische neergang dan mannen.

5.1.4 Werkloosheid niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) naar geslacht

Meer jongeren participeren niet op de arbeidsmarkt

In 2013 behoorde 15 procent van de niet-onderwijsvolgende jongeren van 15 tot 27 jaar tot de niet-beroepsbevolking. Vijf jaar daarvoor, in 2008, was dit nog 11 procent. Een derde van de jongeren die tot de niet-beroepsbevolking behoort wil wel werken, maar heeft niet gezocht naar werk van twaalf uur of meer per week of is niet beschikbaar voor werk op de korte termijn. Het overige deel, twee derde, wil of kan om diverse redenen niet werken. Het aandeel jonge vrouwen dat tot de niet-beroepsbevolking behoort, is groter dan onder jonge mannen; in 2013 ging het respectievelijk om 17 en 13 procent. De zorg voor hun gezin was voor ruim een derde van de jonge vrouwen in 2003 de reden dat ze aangaven niet te kunnen of willen werken. In 2013 gold dit nog maar

voor 13 procent van de jonge vrouwen. Als niet-onderwijsvolgende jongeren tegenwoordig tot de niet-beroepsbevolking behoren, is dat voor een groot deel vanwege hun gezondheid.

Omdat de beroepsbevolking en de niet-beroepsbevolking een geheel vormen, ziet het beeld van de jongeren die tot de niet-beroepsbevolking behoren er logischerwijs vergelijkbaar uit als voor de jongeren die tot de beroepsbevolking behoren, maar dan gespiegeld.

42% van werkende jongeren is flexwerker

Ook EU-breed arbeidsparticipatie gedaald en meer jongeren werkloos

In de Europese Unie is een vergelijkbare trend te zien dat minder jongeren aan het werk zijn. Om een vergelijking te maken tussen de Europese lidstaten wordt de internationale definitie van de werkzame beroepsbevolking gebruikt. Dat wil zeggen dat alle werkzame jongeren meetellen en niet alleen diegenen met werk van minimaal twaalf uur per week. En voor werkloosheid gaat het om alle jongeren die niet werkzaam zijn, maar die wel op zoek zijn naar en ook beschikbaar zijn voor werk van één uur of meer per week en niet alleen om diegenen die werk willen van minimaal twaalf uur per week. Daarnaast betreffen de internationale cijfers zowel de onderwijsvolgende als niet-onderwijsvolgende jongeren van 15 tot 25 jaar.

In 2013 had gemiddeld 32 procent van de jongeren in de EU werk. Tussen 2008 en 2013 daalde de arbeidsparticipatie, met name van 2012 op 2013; in 2008 werkte 35 procent van de jongeren. De arbeidsparticipatie in Nederland is daarmee bijna twee keer zo hoog als gemiddeld in de EU; volgens de bovengenoemde internationale definitie was 62 procent van de jongeren werkzaam in 2013. Dat de arbeidsparticipatie in Nederland zo veel hoger is dan gemiddeld in de EU heeft er mee te maken dat Nederlanders veel in deeltijd werken en jongeren vaak kleine baantjes hebben. Daarentegen was de arbeidsparticipatie in Griekenland, Kroatië en Italië beduidend lager dan gemiddeld in de EU: iets meer dan een op de tien jongeren in de leeftijd van 15 tot 25 jaar verrichtte in deze lidstaten betaald werk van minimaal een uur per week.

Ook zijn steeds meer jongeren in de Europese Unie werkloos. Volgens de internationale definitie was in 2013 bijna één op de vier jongeren in de beroepsbevolking van de EU werkloos. Daarmee is de werkloosheid in de EU meer dan twee keer zo hoog als in Nederland. In Nederland is volgens de internationale definitie namelijk 11 procent van de jongeren werkloos. Binnen de EU is de jeugdwerkloosheid alleen in buurland Duitsland en in Oostenrijk lager; in die landen ging het in 2013 om respectievelijk 8 en 9 procent. Dit staat in schril contrast met de hoge jeugdwerkloosheid in landen als Griekenland en Spanje waar meer dan de helft van de jongeren in de beroepsbevolking op zoek is naar werk.

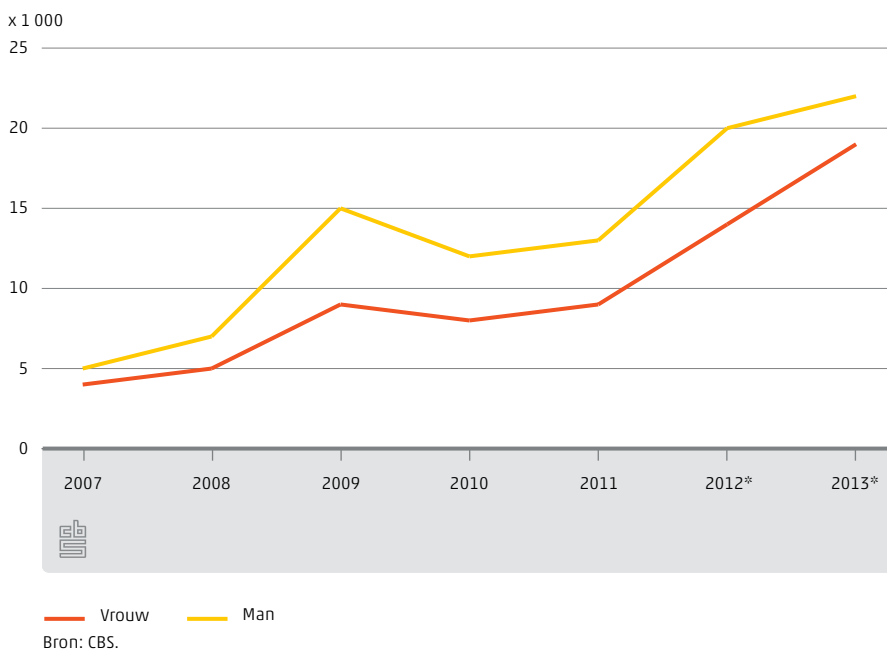
5.2 Jongeren met een uitkering

Aantal jongeren met een WW- of bijstandsuitkering gestegen

Sinds het begin van de crisis in 2008 is het aantal jongeren met een werkloosheids- of bijstandsuitkering gestegen. Op het laagste punt in 2007 (september) maakten 6,1 duizend jongeren (tot 27 jaar) gebruik van de WW; eind 2013 waren dit er 40 duizend. Het aantal jonge mannen in de WW steeg sinds 2007 met bijna 17 duizend tot bijna 22 duizend op ultimo 2013. Het aantal jonge vrouwen met een WW-uitkering steeg ook flink, van ruim 4 duizend in 2007 tot ruim 18 duizend in 2013.

Een deel van de niet-werkzame jongeren vraagt een uitkering aan. Jongeren hebben onder bepaalde voorwaarden recht op een werkloosheids- (WW) of bijstandsuitkering als zij geen werk (meer) hebben. Om een bijstandsuitkering toegewezen te krijgen, moet een jongere eerst aantonen dat hij vier weken actief naar werk heeft gezocht. Voor een WW-uitkering komt iemand in aanmerking als hij de afgelopen zes maanden een baan heeft gehad. Dit levert dan een uitkering van drie maanden op, waardoor de dynamiek in de WW veel groter is dan in de bijstand. Figuur 5.2.1 laat zien dat in eerste instantie het vooral jonge mannen waren die in de WW terecht kwamen, vrouwen volgden pas later. Jonge mannen werken vaker in sectoren die gevoelig zijn voor de conjunctuur, zoals de bouw. Vrouwen werken vaker in minder conjunctuurgevoelige sectoren, zoals de zorg. Toen de eerste klappen van de crisis werden uitgedeeld, bleven zij nog buiten schot. Inmiddels raken jonge vrouwen ook hun baan kwijt, onder meer als gevolg van bezuinigingen bij de overheid en neemt het verschil tussen het aantal jonge mannen en vrouwen in de WW weer af.

5.2.1 Aantal jongeren (tot 27 jaar) met een werkloosheidsuitkering, naar geslacht

De ontwikkeling van de bijstand volgt die van de WW. Jongeren hebben meestal slechts korte WW-rechten opgebouwd en lopen dus een groter risico om na een WW-uitkering van een paar maanden snel door te stromen naar de bijstand. In december 2013 ontvingen ruim 38 duizend jongeren (jonger dan 27 jaar) bijstand. Vrouwen hebben vaker een bijstandsuitkering dan mannen. Eind 2013 ging het om bijna 21 duizend jonge vrouwen en ruim 17 duizend jonge mannen. Dit heeft te maken met de gezinssituatie; relatief veel alleenstaande moeders doen een beroep op de bijstand.

Allochtone jongeren vaker een uitkering

In absolute aantallen uitgedrukt ontvangen autochtone jongeren vaker een WW-uitkering dan allochtone jongeren, echter niet naar verhouding. Dan ontvangen ze relatief even vaak een WW-uitkering. Wel zijn er verschillen tussen herkomstgroeperingen als het gaat om het aandeel uitkeringsontvangers. Dit geldt overigens beduidend minder sterk voor jongeren dan voor 27-plussers. In 2013 ontving 0,9 procent van de autochtone jongeren een bijstandsuitkering, tegen 3 procent van de allochtone jongeren. Met name allochtone jongeren van de eerste generatie hebben naar verhouding vaak een bijstandsuitkering. Van de 27-plussers

ontving 10,9 procent van de allochtonen een uitkering tegen 2,4 procent van de autochtonen.

Meer jongeren in de Wajong

Ook het aantal jongeren in de Wajong steeg de afgelopen jaren: eind 2013 kregen ruim 86 duizend jongeren een Wajong-uitkering: 49 duizend mannen en 37 duizend vrouwen. De ontwikkeling van het aantal jongeren met een Wajong-uitkering laat een iets ander verloop zien dan het aantal jongeren met een werkloosheids- of bijstandsuitkering; arbeidsongeschikt zijn wordt immers niet beïnvloed door de conjunctuur. Wel is het zo dat jongeren die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn in tijden van laagconjunctuur extra lastig aan een baan komen en dus vaker een beroep moeten doen op een (gedeeltelijke) uitkering; het aantal jongeren dat een Wajong-uitkering ontvangt, stijgt sinds het begin van de crisis gestaag.

5.2.2 Aandeel jongeren (tot 27 jaar) met een Wajong-uitkering, naar herkomst

Autochtone jongeren ontvangen net iets vaker een Wajong-uitkering dan allochtone jongeren: bijna 3,5 procent van de autochtone jongeren tegen 3,2 procent van de allochtone jongeren. Het kleine verschil komt vooral doordat slechts 2,1 procent van de eerste generatie allochtonen een Wajong-uitkering ontvangt.

Allochtonen van de eerste generatie zijn vaak al volwassen als ze naar Nederland komen waardoor het moeilijker is om in aanmerking te komen voor een Wajong-uitkering. Hiervoor moet een jongere namelijk aantonen dat hij of zij al voor zijn of haar achttiende jaar een arbeidsbeperking had of dat de beperking veroorzaakt is door iets dat voor zijn of haar achttiende verjaardag gebeurde. Jonge allochtonen van de tweede generatie ontvangen met 3,8 procent naar verhouding juist iets vaker een Wajong-uitkering dan autochtone jongeren.

Meer informatie

- Zie voor meer cijfers over de beroeps- en niet-beroepsbevolking deze [tabel op Jeugdmonitor StatLine](#);
- Zie voor de internationale cijfers over arbeidsparticipatie deze [tabel](#) en voor werkloosheid deze [tabel](#) op de website van Eurostat;
- Deze StatLine-publicatie op de website van het CBS geeft inzicht in het aantal personen met een uitkering (arbeidsongeschiktheid, werkloosheid of bijstand): [Personen met een uitkering](#);
- Deze visualisatie toont per gemeente het aantal personen met een uitkering per 1 000 personen van de bevolking van 15 tot 65 jaar (de potentiële beroepsbevolking): [Visualisatie personen met een uitkering naar gemeente](#). Hiermee zijn verschillen tussen de gemeenten in kaart te brengen wat betreft gebruik van de sociale zekerheid.

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties

Bierings, H. (2014). [Arbeidsparticipatie jongeren in 2013 sterk gedaald](#). Webartikel Landelijke Jeugdmonitor, dd. 31 maart 2014.

CBS (2014). [Stijging werkloosheid vlakt af door terugtrekken jongeren](#). Persbericht werkloosheid, dd. 15 mei 2014.

Driessen, M. (2013). [Aantal jongeren met flexibele arbeidsrelatie neemt toe](#). CBS, webartikel, dd. 30 oktober 2013.

6.

Veiligheid en justitie

In 2012 werden bijna 75 duizend jongeren van 12 tot 25 jaar door de politie aangehouden voor een misdrijf. Dat is 2,5 procent van deze leeftijdsgroep en ruim een derde van alle in Nederland aangehouden verdachten in dat jaar. Jonge mannen komen vier keer zo vaak als jonge vrouwen in aanraking met de politie. De jeugdcriminaliteit is in 2012 verder gedaald. Het aandeel aangehouden verdachte minderjarigen was de helft van dat in 2007; bij de 18- tot 25-jarigen nam het met een kwart af. Jongeren tussen 15 en 25 jaar voelen zich vaker onveilig en zijn vaker slachtoffer van criminaliteit dan de oudere leeftijdsgroepen. Van deze jongeren voelen 18- tot 25-jarigen, vrouwen en niet-westers allochtonen zich het vaakst onveilig in de eigen woonbuurt.

6.1 Jongeren in aanraking met de politie

Jeugdcriminaliteit opnieuw gedaald

De jeugdcriminaliteit daalt al sinds 2007. In dat jaar werd 3,7 procent van de jongeren tussen 12 en 25 jaar aangehouden als verdachte, in 2012 was dat 2,5 procent. Dat waren bijna 75 duizend jongeren. Dit zijn zowel jongeren die door de politie zijn geregistreerd en tegen wie een proces-verbaal is opgemaakt, als minderjarigen die in verband met een misdrijf zijn doorverwezen naar Halt (zie kader). Jeugdigen vormen een aanzienlijk deel (ruim een derde) van alle in Nederland aangehouden verdachten. Criminaliteit onder jongeren kan onder meer te maken hebben met problemen in het gezin, schooluitval, drugsgebruik of psychische problemen.

In 2012 kwam 4 procent van de jonge mannen voor een misdrijf in aanraking met de politie. Het aandeel aangehouden jonge vrouwen lag met 1 procent een stuk lager. Van alle aangehouden jongeren was 54 procent autochtoon. Dit komt neer op 1,9 procent van alle autochtone jongeren in Nederland. Het aandeel aangehouden onder allochtone jongeren was beduidend groter. Van de Marokkaanse jongeren kwam in 2012 ruim 8 procent in aanraking met de politie, van de Antilliaanse jongeren ruim 7 procent.

Jeugdstrafrecht, HALT en HKS

In Nederland vallen jongeren die op het moment van het plegen van een delict ten minste 12 maar nog geen 18 jaar zijn, onder het jeugdstrafrecht. Jongeren van 18 jaar of ouder vallen onder het volwassenstrafrecht. Wanneer minderjarige jongeren een delict plegen kan de politie hen doorverwijzen naar Halt.

De jongere komt dan niet in aanraking met justitie, maar kan door tussenkomst van Halt een taakstraf uitvoeren. In deze paragraaf komen achtereenvolgens de minderjarige verdachten en de meerderjarige, jongere verdachten van 18 tot 25 jaar aan de orde. Daarbij is gebruik gemaakt van gegevens van Halt Nederland (alleen voor minderjarigen) en het Herkenningsdiensysteem HKS van de politie. In dit laatste systeem zijn personen van 12 jaar of ouder tegen wie als verdachte van een of meer gepleegde misdrijven proces-verbaal is opgemaakt, geregistreerd.

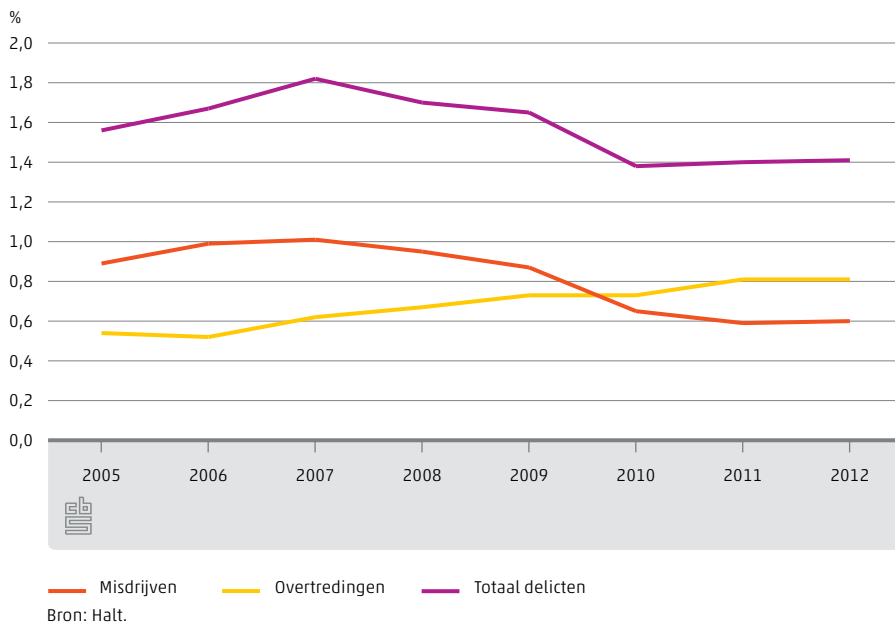
In het vervolg van deze paragraaf bespreken we achtereenvolgens afzonderlijk de criminaliteit van minderjarigen en jongvolwassenen.

Halt-jongeren: minder misdrijven, meer overtredingen

Een Halt-afdoening kan alleen worden toegepast als het gaat om een niet al te ernstig strafbaar feit. Bovendien mag de minderjarige verdachte niet eerder in aanraking geweest zijn met de politie en moet hij of zij het gepleegde feit hebben bekend. In het 'Besluit Aanwijzing Halt-feiten' is omschreven welke delicten in aanmerking komen voor een afdoening via Halt. Zwaardere mishandeling en verboden wapenbezit horen daar bijvoorbeeld in principe niet bij.

In 2012 werden er 17,5 duizend jongeren van 12 tot 18 jaar door de politie naar Halt verwezen, dat is 1,4 procent van deze leeftijdsgroep. Iets meer dan een kwart hiervan was een meisje. De jongeren werden naar Halt verwezen vanwege een overtreding (zoals baldadigheid of spijbelen) of een lichtere vorm van criminaliteit (zoals vernieling of diefstal).

6.1.1 Aandeel 12- tot 18-jarigen met een Halt-verwijzing

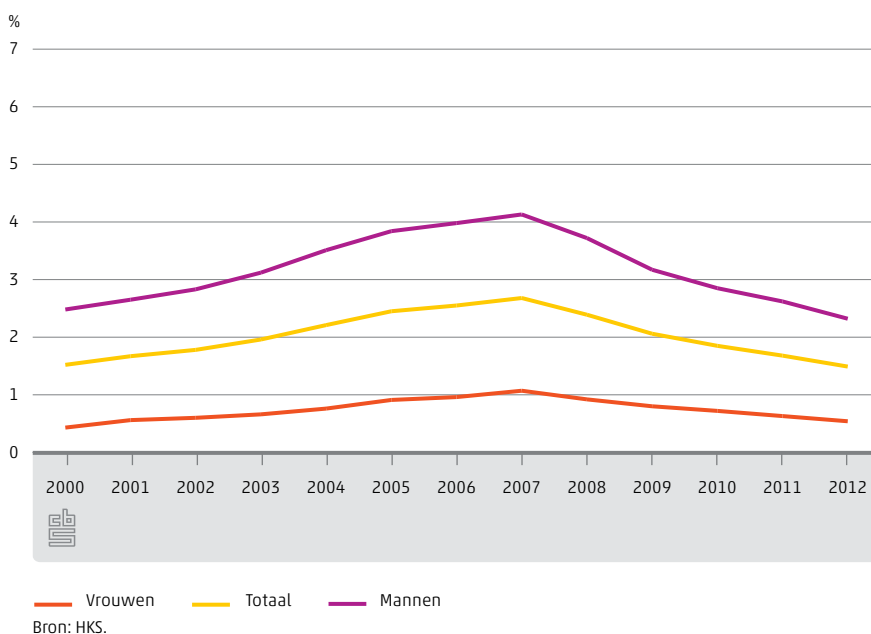
Ten opzichte van het piekjaar 2007 is het aandeel jongeren met een Halt-verwijzing gedaald. Er waren minder verwijzingen voor misdrijven, maar juist meer voor overtredingen. In 2007 kwam 1 procent van de jongeren wegens een misdrijf met Halt in aanraking, in 2012 was dit bijna gehalveerd. Bij Halt-misdrijven gaat het in twee derde van de gevallen om een vermogensdelict (zoals diefstal) en in bijna een kwart van de gevallen om vernieling en verstoring van de openbare orde. Het percentage jongeren dat voor een overtreding naar Halt werd verwezen is licht toegenomen: van 0,6 procent in 2007 tot 0,8 procent in 2012. De overtredingen hebben voor een belangrijk deel te maken met baldadigheid en schoolverzuim (elk ongeveer 30 procent) en vuurwerk-overtredingen (bijna 20 procent). De stijging van het aantal jongeren dat met Halt in aanraking komt vanwege een overtreding komt hoofdzakelijk doordat sinds 2007 het aantal verwijzingen in verband met schoolverzuim sterk is toegenomen. Deze overtredingen – 3 duizend in 2012 – worden pas sinds 2007 als zodanig geregistreerd.

Aandeel verdachte minderjarigen bijna gehalveerd

In het vervolg van deze paragraaf komen de aantallen jongeren die zijn aangehouden vanwege het plegen van een misdrijf en in verband hiermee in het Herkenningssysteem HKS zijn geregistreerd, aan de orde. Bij de minderjarigen gaat het dan om jongeren die vanwege de aard van het misdrijf niet in aanmerking komen voor een Halt-verwijzing.

Het aandeel minderjarigen dat in de HKS is geregistreerd en tegen wie dus door de politie proces-verbaal is opgemaakt, is van 2000 tot 2007 toegenomen van 1,5 tot 2,7 procent. Daarna nam dit percentage weer af, tot 1,5 procent in 2012. Dit is bijna een halvering ten opzichte van 2007 en vergelijkbaar met het niveau aan het begin van deze eeuw. Dat komt voor een groot deel door een afname in het aantal vernielingen. In totaal betrof het 18,5 duizend minderjarigen, iets meer dan het aantal met een Halt-verwijzing.

6.1.2 Aandeel voor een misdrijf aangehouden verdachten (12 tot 18 jaar)

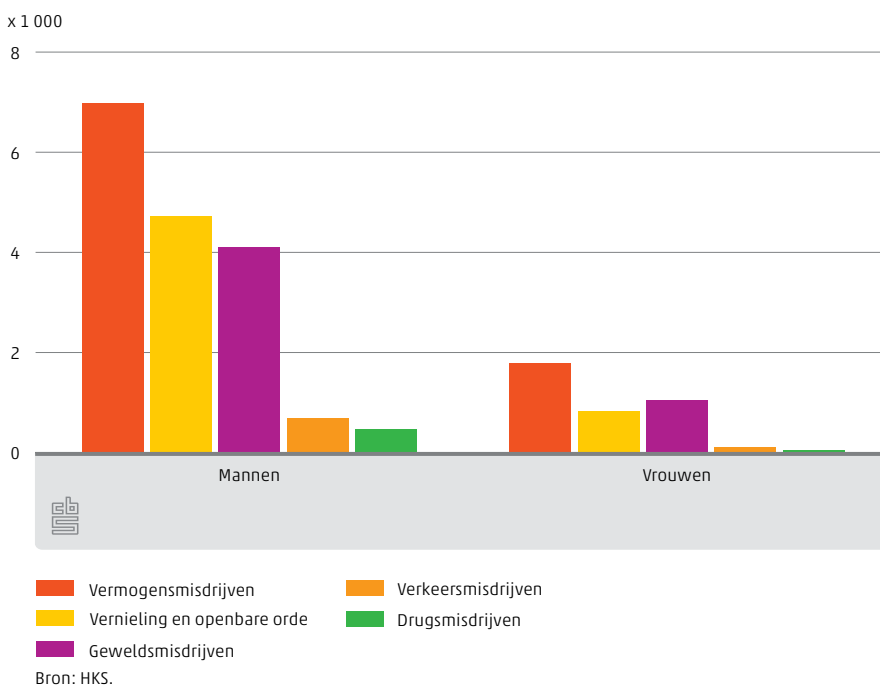

Jongens komen vaker in aanraking met de politie dan meisjes. In 2012 werd 2,4 procent van de 12- tot 18-jarige jongens aangehouden in verband met een misdrijf. Het aandeel aangehouden meisjes was met ruim 0,6 procent vier maal zo laag.

Aandeel Marokkaanse minderjarige verdachten daalt

Van de 12- tot 18-jarigen die in 2012 voor een misdrijf zijn aangehouden, is 54 procent autochtoon. Dit is ongeveer 1 procent van alle autochtone jongeren in deze leeftijdscategorie. Onder minderjarigen met een Marokkaanse of Antilliaanse achtergrond was dit aandeel ruim vijf maal zo groot. Net als bij het totaal kende het aandeel aangehouden minderjarige verdachten in de verschillende herkomstgroepen een piek in 2007 en lag het in 2012 weer op ruwweg hetzelfde niveau als in 2000. Onder Marokkaanse en Surinaamse minderjarige jongeren lag het aandeel in 2012 echter duidelijk lager dan rond de eeuwwisseling. Vooral bij de Marokkaanse minderjarigen is het percentage verdachten de laatste jaren sterk gedaald.

6.1.3 Aangehouden verdachten van 12 tot 18 jaar naar type misdrijf, 2012

Minderjarigen vaak aangehouden voor een vermogensmisdrijf

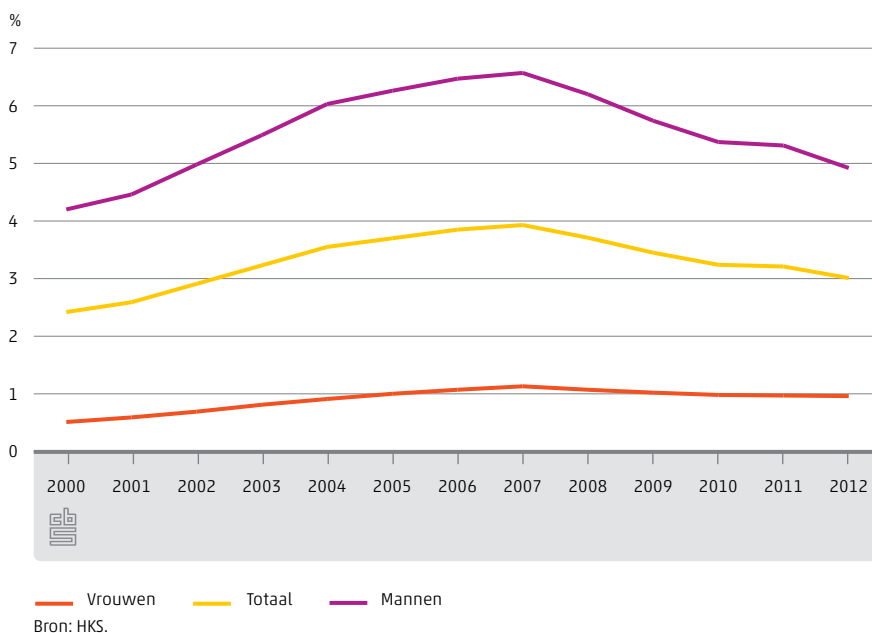
In 2012 werden 18,5 duizend minderjarigen aangehouden voor een misdrijf. Het ging daarbij om 14,9 duizend jongens en 3,6 duizend meisjes. In totaal

zijn 7 duizend jongens en 1,8 duizend meisjes aangehouden voor een vermogensmisdrijf, zoals diefstal of inbraak. Zowel bij de jongens als bij de meisjes was dit de belangrijkste categorie. Ongeveer 4,7 duizend jongens zijn in 2012 aangehouden wegens vernieling en openbare orde en 4,1 duizend in verband met een geweldsmisdrijf. Bij de meisjes lagen deze aantallen vijf respectievelijk vier keer zo laag. Het aantal verkeers- en drugs misdrijven is bij minderjarige verdachten, zowel bij de meisjes als bij de jongens, naar verhouding gering.

Bijna een kwart minder 18- tot 25-jarige verdachten

In 2012 werden 51 duizend jongeren tussen de 18 en 25 jaar aangehouden op verdenking van een misdrijf. Dat is 3 procent van de jongeren in die leeftijdsgroep. Net als bij de minderjarigen steeg dit aandeel tot 2007 en nam het daarna af. Tussen 2007 en 2012 is het aandeel aangehouden 18- tot 25-jarige verdachten met een kwart afgenomen. Deze daling is minder sterk dan bij de minderjarige verdachten. Dit komt voor een deel door een minder sterke afname van het aantal vernielingen dan bij minderjarigen. Jonge mannen in deze leeftijdsklasse komen vijf maal zo vaak in aanraking met de politie als hun vrouwelijke leeftijdsgenoten. Onder jonge mannen was de afname sinds 2007 sterker dan onder jonge vrouwen.

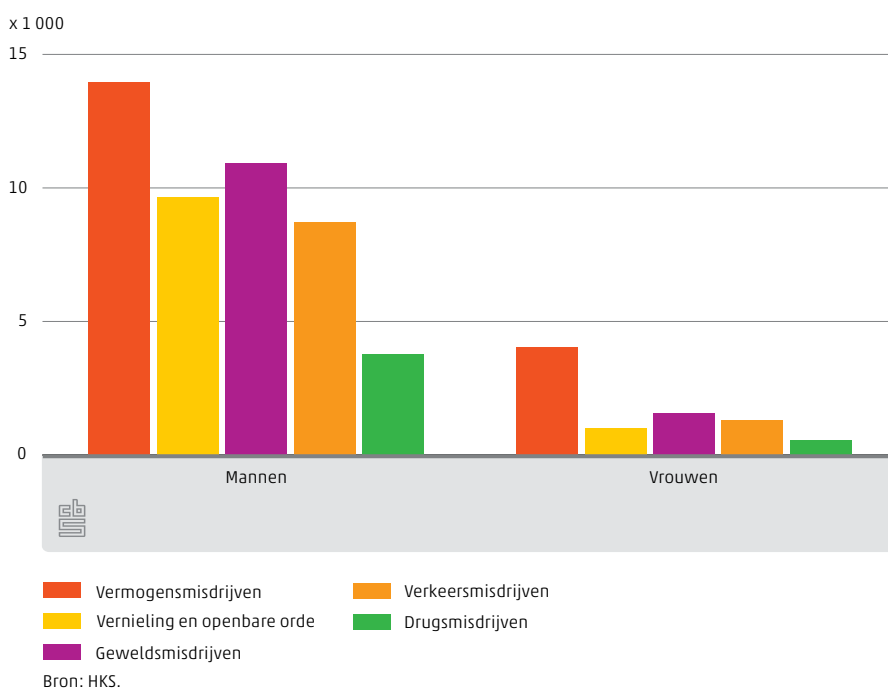
6.1.4 Aandeel voor een misdrijf aangehouden verdachten (18 tot 25 jaar)

Een op de zes Marokkaanse jonge mannen verdacht van misdrijf

In 2012 kwam 6 procent van de niet-westers allochtone jongvolwassenen van 18 tot 25 jaar in aanraking met de politie. In 2007 was dit nog 7,5 procent. Van de autochtone jongeren was in 2012 2,4 procent verdacht van een misdrijf, tegen 3,2 procent in 2007. Vooral onder Marokkaanse jonge mannen was het aandeel verdachten naar verhouding hoog. In 2012 is ongeveer één op de zes Marokkaanse mannen van 18 tot 25 jaar aangehouden als verdachte van een misdrijf. Bij Marokkaanse vrouwen lag dit met 2,6 procent een stuk lager.

6.1.5 Aangehouden verdachten van 18 tot 25 jaar naar type misdrijf, 2012

Vooral vermogensmisdrijven en geweldsmisdrijven onder meerderjarige jongeren

In 2012 werden 50,6 duizend jongeren tussen 18 en 25 jaar aangehouden voor het plegen van één of meerdere misdrijven. Dit waren 42,2 duizend mannen en 8,3 duizend vrouwen. Evenals bij de minderjarige verdachten werden de grootste aantallen aangehouden voor een vermogensdelict: 14 duizend jongvolwassenen

mannen en 4 duizend jongvolwassen vrouwen. Bijna 11 duizend mannen en 1,6 duizend vrouwen werden aangehouden voor een geweldsmisdrijf. Verkeers- en drugs misdrijven komen onder 18- tot 25-jarigen naar verhouding vaker voor dan bij minderjarigen.

6.2 Onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap

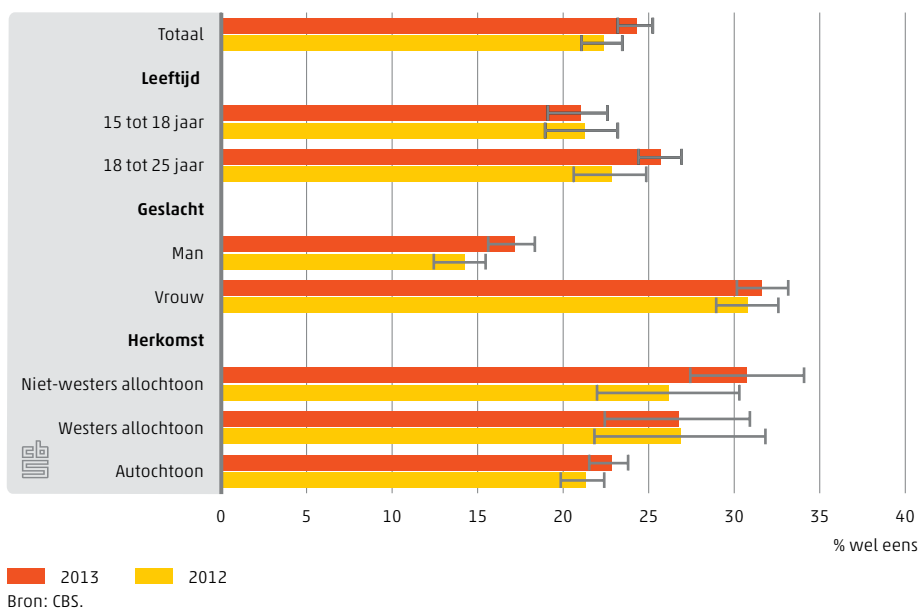
Een kwart van de 18- tot 25-jarigen voelt zich wel eens onveilig in de buurt

Terwijl de vorige paragraaf inging op jongeren als dader of verdachte van misdrijven, worden hier ervaren onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap van jongeren belicht, zoals onderzocht in de Veiligheidsmonitor van het CBS.

Jongeren rapporteren aanmerkelijk vaker onveiligheidsgevoelens dan ouderen. In 2013 voelde 20 procent van de 15- tot 18-jarigen en een kwart van de 18- tot 25-jarigen zich 'wel eens' onveilig in de eigen woonbuurt. In 2012 was er nog geen verschil in onveiligheidsgevoelens binnen de groep 15- tot 25-jarigen. Het aandeel neemt verder af met de leeftijd, tot 16 procent onder 65-plussers. Bovendien voelde 2,5 procent van de jongeren zich 'vaak' onveilig in de eigen buurt, tegenover ruim 1 procent van de 65-plussers.

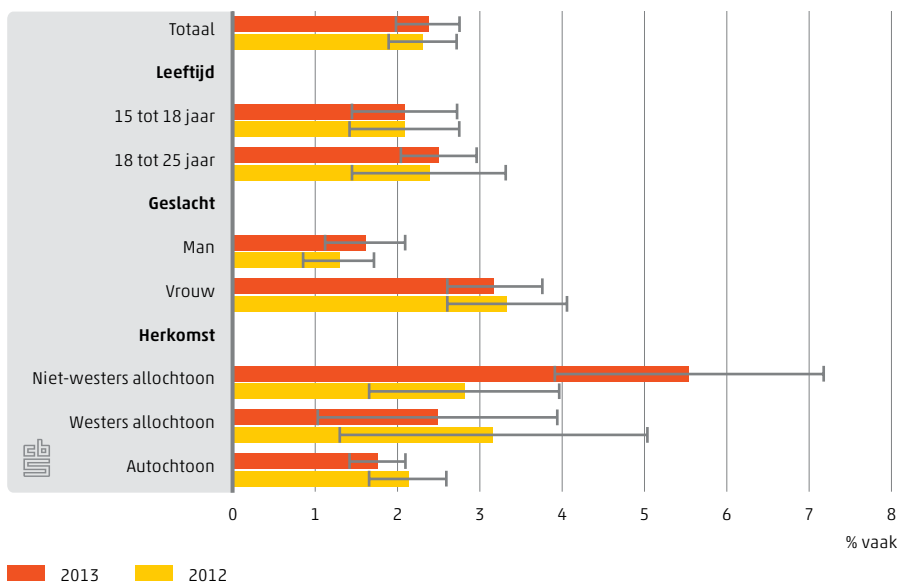
Vrouwen in de leeftijd van 15 tot 25 jaar voelen zich bijna twee keer zo vaak 'wel eens' onveilig in de buurt als hun mannelijke leeftijdsgenoten. Ook is onder jonge vrouwen het aandeel dat zich 'vaak' onveilig voelt groter. Niet-westers allochtone jongeren ervaren met 31 procent vaker 'wel eens' aan de woonbuurt gerelateerde onveiligheidsgevoelens dan autochtone jongeren (23 procent). Verder geven meer jonge niet-westers allochtonen naar verhouding aan zich 'vaak' onveilig in hun eigen woonbuurt te voelen in vergelijking tot autochtone jongeren. Deze verschillen waren in 2012 nog niet te zien.

6.2.1a Onveiligheidsgevoelens in de buurt onder jongeren (15 tot 25 jaar)¹⁾

¹⁾ Betrouwbaarheidsmarge is 95%.

6.2.1b Onveiligheidsgevoelens in de buurt onder jongeren (15 tot 25 jaar)¹⁾

¹⁾ Betrouwbaarheidsmarge is 95%.

Onveiligheidsgevoelens in de buurt komen onder jongeren (en volwassenen) het vaakst voor in zeer sterk verstedelijkte gemeenten. Zowel in 2012 als in 2013 voelde ongeveer een derde van de jonge inwoners zich hier wel eens onveilig in hun woonbuurt. Bij de jonge plattelandsbewoners was dat met 14 procent beduidend minder.

Een kwart van de jongeren slachtoffer van criminaliteit

Jongeren voelen zich niet alleen vaker onveilig, ze zijn ook vaker slachtoffer van criminaliteit dan ouderen. In 2013 gaf 26 procent van de 15- tot 25-jarigen aan dat ze slachtoffer waren geweest van een of meer misdrijven, tegenover 12 procent van de 65-plussers. Vooral de meerderjarige jongeren zijn relatief vaak slachtoffer.

Jonge mannen hebben wat vaker te maken met geweldsdelicten dan vrouwen: 5 procent tegenover 3 procent. In 2012 was het verschil nog wat groter, toen 7 procent van de mannen met geweld werd geconfronteerd. De plaats waar het geweldsdelict plaatsvindt verschilt eveneens. Bij de 18- tot 25-jarige mannen was dat in bijna 40 procent van de gevallen op straat en in 34 procent in een horeca-gelegenheid. Bij de vrouwen was dat respectievelijk 30 en 14 procent. Van de jongvolwassen vrouwelijke geweldslachtoffers kreeg 27 procent hier thuis mee te maken. Vaak gaat het hierbij om huiselijk geweld. Onder mannen was dit aandeel maar 7 procent.

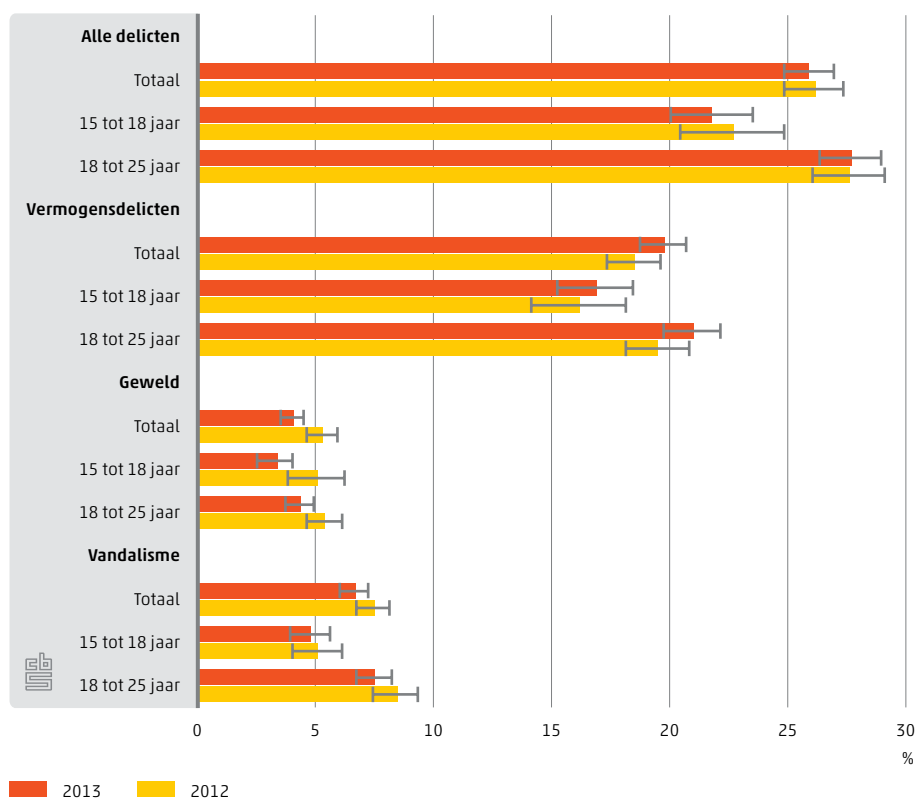
Jongeren tussen de 18 en 25 jaar zijn vaker slachtoffer van een vermogensdelict dan 15- tot 18-jarigen (respectievelijk 21 en 17 procent). Zij hebben vaker te maken met bijvoorbeeld autodiefstal en diefstal uit de auto – iets wat vanzelfsprekend amper voorkomt onder minderjarigen – maar ook met fietsdiefstal.

Ook zijn meerderjarige jongeren vaker slachtoffer van vandalisme; 8 procent van hen geeft aan hier in het afgelopen jaar mee te maken hebben gehad, tegenover 5 procent van de 15- tot 18-jarigen. Het autobezit onder meerderjarigen speelt hier deels een verklarende rol, aangezien een groot deel van het vandalisme voertuigvernielingen betreft.

26% van 15- tot 25-jarigen
slachtoffer van één of meer misdrijven

6.2.2 Ervaren slachtofferschap onder jongeren (15 tot 25 jaar)¹⁾

Bron: CBS.

¹⁾ Betrouwbaarheidsmarge is 95%.

In (zeer) sterk verstedelijkte gemeenten worden beduidend meer jongeren het slachtoffer van criminaliteit dan in minder of niet verstedelijkte gemeenten. Zowel in 2012 als 2013 lag het aandeel slachtoffers van een misdrijf onder 15- tot 25-jarigen in zeer stedelijke gemeenten op een derde, tegenover bijna een op de vijf op het platteland.

Meer informatie

- Op [Jeugdmonitor StatLine](#) staan cijfers over Halt-jongeren naar soort delict en achtergrondkenmerken;
 - Cijfers over aangehouden verdachten tot 25 jaar naar soort delict en persoonskenmerken zijn beschikbaar op [Jeugdmonitor StatLine](#);
 - Op [StatLine](#) zijn cijfers over slachtofferschap onder alle leeftijdscategorieën te vinden;
 - Cijfers over de veiligheidsbeleving van alle leeftijdsgroepen kunnen geraadpleegd worden op [StatLine](#);
 - In de [Veiligheidsmonitor 2013](#) is meer informatie te vinden over (on)veiligheidsgevoelens en slachtofferschap.
-

7.

Verdiepende artikelen

7.1 Van onderwijs naar arbeidsmarkt: verschillen in arbeidsmarktpositie naar onderwijsniveau en -richting

De stap van het onderwijs naar de arbeidsmarkt is een belangrijke mijlpaal in het leven van jongvolwassenen. Of iemand werk vindt, hoe snel en tegen welk salaris hangt van vele factoren af. Voor een belangrijk deel wordt de positie die iemand inneemt bepaald door de opleiding die hij heeft gevolgd, zowel het niveau van de opleiding als de richting (Wolbers en Van der Velden, 2007; Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, 2013). Daarnaast zijn er ook andere factoren die van invloed zijn op de positie die mensen innemen op de arbeidsmarkt, zoals sociaaleconomische achtergrond, motivatie en intelligentie (Traag, Van der Valk, Van der Velden, De Vries en Wolbers, 2004) en macro-economische factoren, zoals de economische conjunctuur en de wisselwerking tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt (Wolbers, 2010). Schoolverlaters worden het sterkst getroffen door periodes van laagconjunctuur omdat onder deze groep de meeste werkzoekenden zijn, waardoor de jeugdwerkloosheid in dergelijke periodes veelal flink oploopt. In reactie op de toenemende jeugdwerkloosheid kunnen jongeren zich terugtrekken van de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld om terug te keren naar het onderwijs. Doordat jongeren niet meer werkzoekend waren vlakke begin 2014 de stijgende werkloosheid af, terwijl het aantal jongeren buiten de beroepsbevolking toenam (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2014). Hoe erg schoolverlaters getroffen worden door periodes van laagconjunctuur hangt samen met hun onderwijsniveau: hoogopgeleide schoolverlaters hebben relatief minder moeite met het vinden van werk dan laag- en middelbaar geschoolde schoolverlaters (Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, 2010).

Dit hoofdstuk brengt in beeld waar jongeren na het afronden van hun opleiding terechtkomen op de arbeidsmarkt. Het gaat dan om het al dan niet vinden van werk, of het een vaste baan is of juist een flexibele, voor hoeveel uren de baan is en tegen welk inkomen. De populatie jongeren die in dit hoofdstuk wordt beschreven betreft alle mannen en vrouwen van 15 tot 27 jaar.

Voor de analyses wordt gebruik gemaakt van drie jaargangen van de Enquête Beroepsbevolking (EBB). De resultaten worden afzonderlijk voor jonge mannen en jonge vrouwen gepresenteerd. De reden hiervoor is dat jonge vrouwen andere patronen laten zien dan jonge mannen als het gaat om arbeidsdeelname en arbeidsduur, maar ook omdat ze andere onderwijsrichtingen kiezen.

Kwart van de jongeren zonder startkwalificatie op de arbeidsmarkt

Van de bijna 2,2 miljoen jongeren in 2011–2013¹⁾ in de leeftijd van 15 tot 27 jaar volgden 650 duizend jongeren geen onderwijs meer. Dat komt neer op ongeveer drie op de tien jongeren, van wie ruim een kwart geen startkwalificatie²⁾ heeft. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen geeft in zijn beleidsnotities aan dat het van belang is een startkwalificatie te verwerven omdat jongeren daarmee een betere uitgangspositie in de maatschappij hebben dan zonder (Bussemaker, 2014). In het vervolg van dit hoofdstuk zal daarom in het bijzonder worden gekeken naar de arbeidsmarktkenmerken van de groep jongeren die al dan niet in het bezit zijn van een startkwalificatie en die geen onderwijs meer volgen. Onderwijsvolgende jongeren zijn gemiddeld aanzienlijk jonger dan degenen die geen onderwijs meer volgen en 80 procent zit nog in het voortgezet onderwijs. Het aandeel niet-onderwijsvolgende jongeren met een startkwalificatie lag in de periode 2011–2013 op 66 procent. Het aandeel jongeren zonder een startkwalificatie, met uitsluitend basisonderwijs of een vmbo-diploma³⁾ lag in diezelfde periode op iets meer dan een kwart.

7.1.1 Onderwijsniveau van onderwijsvolgende en niet-onderwijsvolgende jongeren, 2011–2013

	Totaal		Onderwijsvolgend		Niet onderwijsvolgend	
	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%
Basisonderwijs	270	12,5	226	15,0	44	6,7
Vmbo basis/kader	176	8,2	117	7,7	59	9,1
Vmbo gemengd/theoretisch	487	22,5	424	28,1	62	9,6
Havo, Vwo	529	24,5	462	30,6	67	10,2
Mbo	344	15,9	116	7,7	228	35,0
Hbo, Wo	266	12,3	130	8,6	136	20,9
Overig en onbekend	91	4,2	36	2,4	55	8,4
Totaal	2 162		1 512		650	

Bron: CBS.

¹⁾ Het betreft hier het gemiddeld aantal jongeren van 15 tot 27 in de periode 2011–2013.

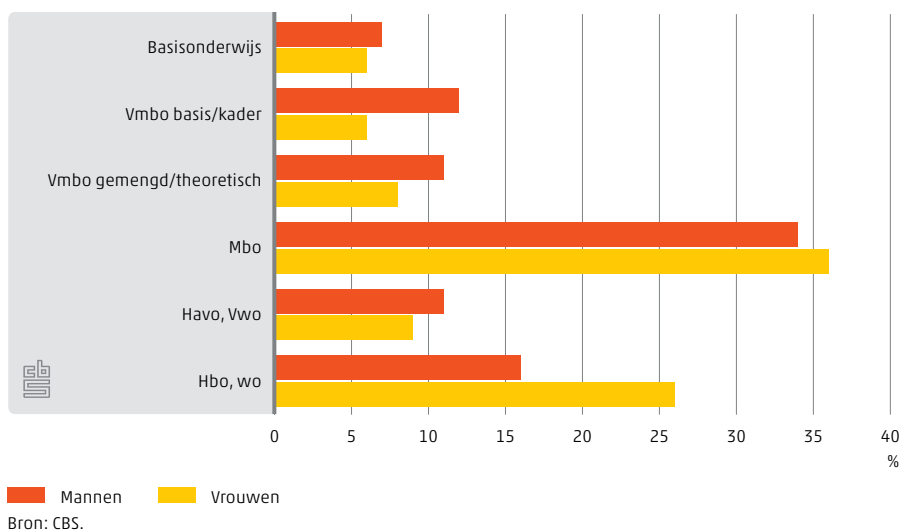
²⁾ Jongeren zonder startkwalificatie zijn jongeren die niet beschikken over minimaal een afgeronde havo- of vwo-opleiding of een basisberoepsopleiding (mbo-2).

³⁾ In dit hoofdstuk wordt binnen het mbo geen onderscheid gemaakt naar de verschillende niveaus vanwege de beperkingen ten aanzien van de minimale celvulling.

Jonge vrouwen hoger opgeleid dan jonge mannen

Het onderwijsniveau van de Nederlandse bevolking is in de afgelopen decennia sterk gestegen en deze ontwikkeling is voor vrouwen sterker dan voor mannen. Vanaf de generatie die omstreeks 1970 is geboren, is er zelfs een voorsprong ontstaan waardoor jonge vrouwen tegenwoordig hoger opgeleid zijn dan jonge mannen (Traag en Van der Mooren, 2013; Herweijer, 2014) (zie ook hoofdstuk 4). Het aandeel jonge vrouwen met een afgeronde hbo- of wo-opleiding ligt met 26 procent ongeveer 10 procentpunten hoger dan onder jonge mannen. Jonge mannen hebben juist veel vaker dan vrouwen een opleiding voltooid op vmbo-niveau en dit geldt voor zowel de theoretische als de praktijkgerichtere vmbo-opleidingen.

7.1.2 Niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) naar hoogst behaald onderwijsniveau en geslacht, 2011/2013

Mannen vaker techniek, vrouwen economisch-juridisch en zorg-welzijn

Naast het onderwijsniveau verschilt ook de onderwijsrichting die mannen en vrouwen hebben afgerond (zie ook hoofdstuk 4). Zowel in het vmbo, mbo als het hoger onderwijs zijn het vooral jonge vrouwen die een opleiding hebben afgerond in de richting gezondheid en welzijn, bijvoorbeeld verpleging of maatschappelijk werk. Daarnaast is duidelijk te zien dat laagopgeleide vrouwen veel vaker een economisch-juridische opleiding hebben gevolgd. Het gaat dan

onder meer om administratieve opleidingen en opleidingen in de handel en mode. Hoogopgeleide vrouwen hebben juist het vaakst opleidingen gevolgd in de richting gezondheidszorg en welzijn. Jonge mannen daarentegen hebben duidelijk vaker technisch onderwijs gevolgd en dat geldt voor alle onderwijs-niveaus. Meisjes volgden van oudsher veel minder vaak technische opleidingen in vergelijking met jongens. Toch is er sprake van een sterke toename van het aandeel meisjes met een opleiding in de sector techniek. Zo is het aandeel meisjes met een natuurprofiel in havo 4 en vwo 4 sinds 2000 verdubbeld (Platform Beta-techniek, 2014). Het zal echter nog enige jaren duren voordat deze toename in de keuze voor techniekonderwijs zichtbaar is in de cijfers over het behaalde onderwijs van niet-onderwijsvolgende vrouwen (zie ook hoofdstuk 4).

7.1.3 Niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) naar onderwijs-niveau en -richting, 2011-2013

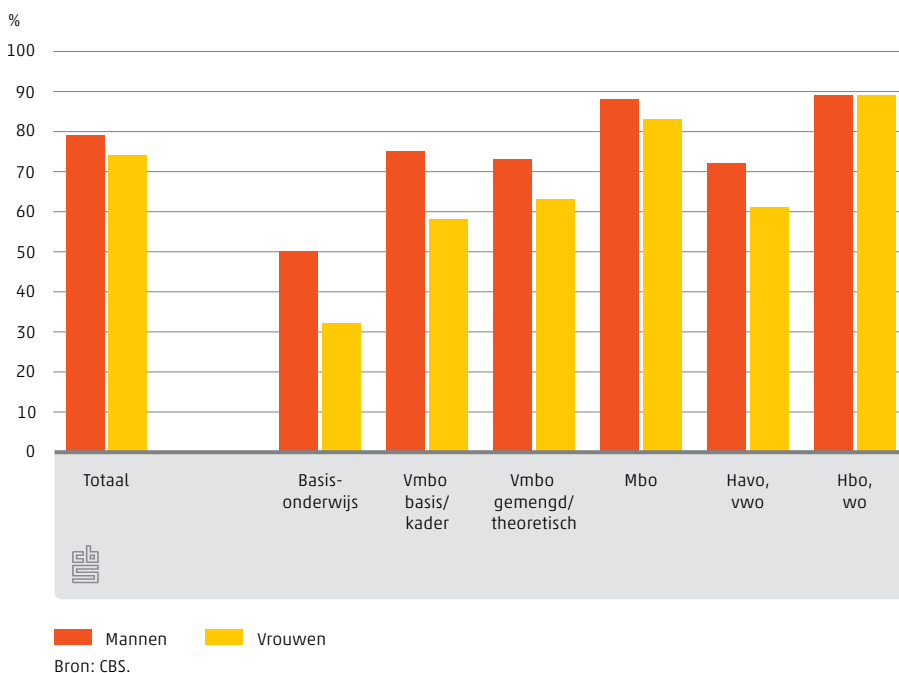
	Totaal	Mannen	Vrouwen
	%		
Basisonderwijs	7	7	6
Vmbo basis/kader	9	12	6
waaronder			
economisch-juridisch	28	20	44
technisch	45	65	7
gezondheidszorg en welzijn	10	.	26
overig	17	14	23
Vmbo gemengd/theoretisch	10	11	8
Mbo	35	34	36
waaronder			
economisch-juridisch	26	23	29
technisch	32	59	5
gezondheidszorg en welzijn	30	4	57
overig	12	14	10
Havo, vwo	10	11	9
Hbo, wo	21	16	26
waaronder			
economisch-juridisch	42	44	41
technisch	18	35	7
gezondheidszorg en welzijn	28	9	41
overig	11	12	11

Bron: CBS.

Drie kwart van de jongeren werkt

Ruim drie kwart van de jongeren in de leeftijd van 15 tot 27 jaar die geen onderwijs meer volgen, heeft werk voor minimaal twaalf uur per week. Jonge mannen hebben iets vaker werk dan jonge vrouwen. Van de jonge mannen was 79 procent werkzaam tegen 74 procent van de jonge vrouwen. Het verschil in arbeidsparticipatie tussen mannen en vrouwen neemt af naarmate men hoger is opgeleid. Jongeren die alleen een diploma voor een algemene opleiding hebben behaald, zoals het vmbo g/t (gemengde of theoretische leerweg), havo en vwo, en geen vervolgopleiding hebben afgerond, werken minder vaak dan jongeren die dit wel hebben gedaan.

7.1.4 Arbeidsparticipatie van niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) naar onderwijsniveau en geslacht, 2011/2013

Met techniek nauwelijks verschillen in arbeidsparticipatie

De kans op werk is het grootst voor jongeren die een opleiding hebben afgerond in de richtingen techniek en gezondheidszorg en welzijn. Jongeren met een algemene opleiding hebben het minst vaak werk, wat past in het beeld dat

jongeren zonder een startkwalificatie minder goede arbeidsmarktperspectieven hebben. Al wordt een havo- en vwo-opleiding gezien als startkwalificatie, ook schoolverlaters met alleen een havo- of vwo-diploma hebben aanzienlijk minder kans op een baan (zie figuur 7.1.4). Vrouwen hebben over het algemeen minder vaak een betaalde baan voor minstens twaalf uur per week en dit geldt voor alle onderwijsrichtingen. Alleen in de richtingen techniek en economisch-juridisch zijn er nauwelijks verschillen tussen mannen en vrouwen wat betreft hun kans op werk.

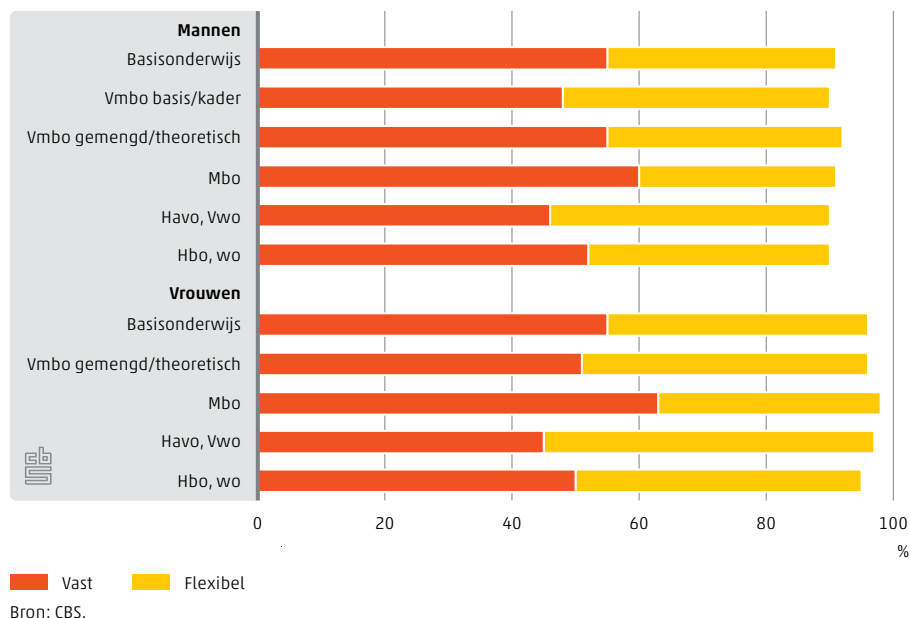
Vaakst vaste baan met mbo-opleiding in techniek en gezondheidszorg

Van de niet-onderwijsvolgende jongeren die werkzaam zijn heeft ruim de helft een vaste baan. Vergeleken met de 27-plussers is dit relatief weinig; van deze groep heeft namelijk bijna 70 procent een vaste baan. De arbeidsmarkt is in de afgelopen jaren sterk veranderd, mede onder invloed van de hoge werkloosheid en de crisis. In het verleden was het aantal vaste contracten groot en daarnaast sprake van een strikte werkgelegenheidsbeschermende wet- en regelgeving. Dit leidde ertoe dat er steeds minder beweging mogelijk was op de arbeidsmarkt. Flexibele contracten boden hierin echter uitkomst voor bedrijven (Wolbers, 2010). Jongeren die instromen op de arbeidsmarkt hebben vaak uitsluitend de keus tussen geen werk, of flexibel werk doordat er weinig vaste arbeidsplaatsen vrij komen (Wolbers, 2010). Overigens blijkt dat naast jongeren ook vrouwen en laagopgeleiden relatief vaak een flexibele baan hebben (Muffels, 2013). Het aandeel flexwerkers is de laatste jaren sterk toegenomen (Lautenbach en Driessen, 2014). Over het algemeen hebben mbo'ers de grootste kans op een vaste baan. Voor hoogopgeleiden is de kans op vast werk met ongeveer 50 procent iets lager dan voor middelbaar geschoolden. Daarbij moet men zich wel realiseren dat deze laatste groep gemiddeld iets langer op de arbeidsmarkt is omdat mbo-opleidingen korter duren. Bovendien gaan hoogopgeleiden in toenemende mate als zelfstandige aan de slag. Het gaat dan om onder andere bedrijfsorganisatiedeskundige, arts, beeldend kunstenaar of schrijver (Kösters, Smits en De Vries, 2013).

Ook tussen onderwijsrichtingen verschilt de mate waarin men een vast contract heeft. Van de jonge mannen zijn het vooral degenen met een technische opleiding die een vaste baan hebben. Voor de jonge vrouwen geldt dat degenen met een opleiding in de richting gezondheidszorg en welzijn de grootste kans op een vaste baan hebben en dan ook vooral degenen met een mbo-diploma. De verschillen tussen jonge mannen en jonge vrouwen zijn het grootste voor de opleidingen die vallen onder de richting Overig, zoals een opleiding op het terrein van openbare

orde en veiligheid of de krijgsmacht. Bij hbo- en wo-opleidingen in de richting Overig (bijvoorbeeld een ondernemersopleiding) hebben jongere vrouwen juist een grotere kans op vast werk.

7.1.5 Werkzame niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) met een vaste of flexibele baan, naar geslacht en onderwijsniveau, 2011/2013

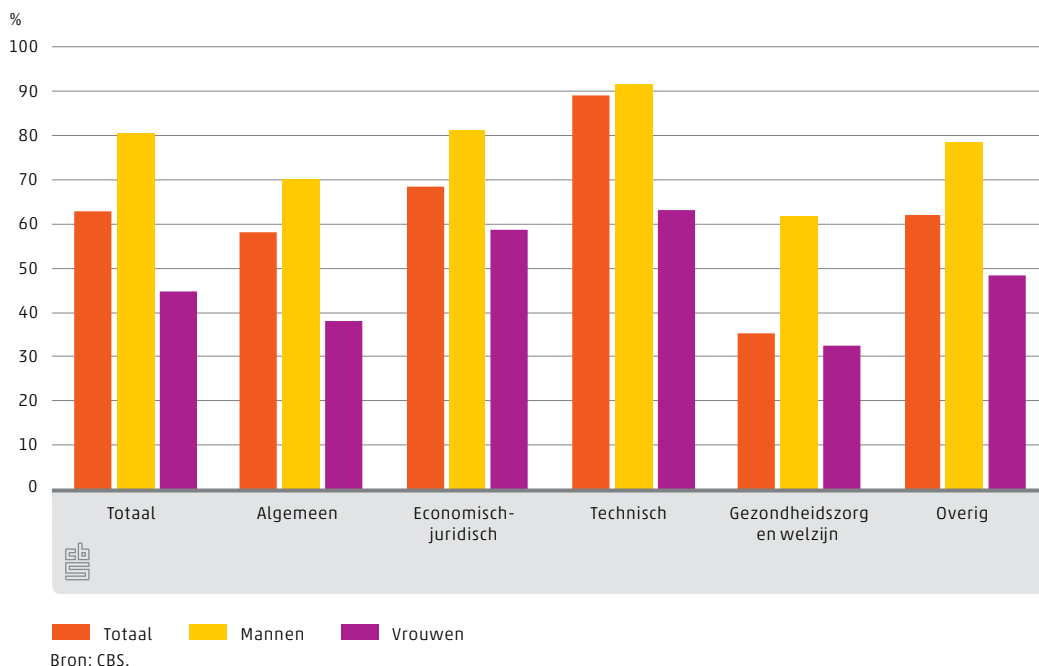

Jonge vrouwen minder vaak een voltijdbaan

Mannen werken vaker voltijd (35 uur of meer per week) dan vrouwen en dat is ook op jonge leeftijd al het geval. De verschillen tussen jonge mannen en jonge vrouwen zijn fors: van de 15- tot 27-jarige niet-onderwijsvolgende mannen werkt 80 procent voltijd en van de jonge vrouwen werkt met 44 procent nog niet de helft voltijd. Hoogopgeleide vrouwen werken beduidend vaker voltijd dan laagopgeleide vrouwen, maar ook onder hoogopgeleiden is het verschil tussen mannen en vrouwen groot. Dat jonge vrouwen minder vaak voltijd werken dan jonge mannen heeft deels te maken met de zorg voor kinderen; jonge moeders werken vaker in deeltijd dan jonge vaders (Korvorst en Traag, 2010). Dit is echter niet de enige reden. Ook als er geen kinderen zijn om voor thuis te blijven, geldt dat vrouwen minder vaak voltijd werken dan mannen. Dit geldt voor alle onderwijsniveaus en -richtingen. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft onderzoek gedaan naar de redenen waarom vrouwen in deeltijd willen werken.

Een van de conclusies is dat vrouwen kiezen voor deeltijd om tijd en energie over te houden voor andere dingen, zoals het huishouden, de boodschappen en andere klussen, maar ook dat ze minder dan mannen topfuncties ambiëren (Merens, Hartgers & Van den Brakel, 2012; Portegeijs, Cloin, Keuzenkamp, Merens en Steenvoorden, 2008).

7.1.6 Werkzame niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) met een voltijdbaan, naar geslacht en onderwijsrichting, 2011/2013

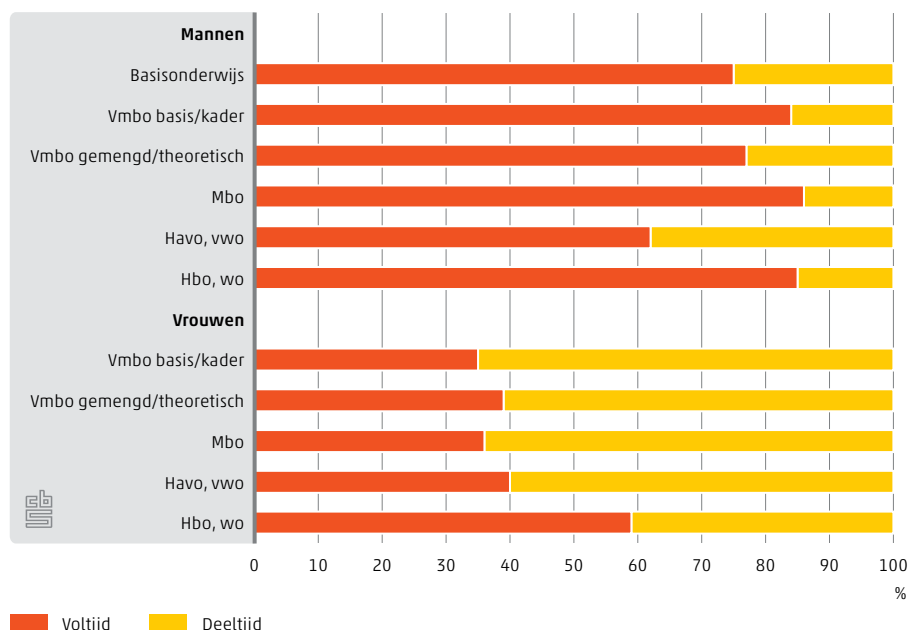

Het aandeel jonge vrouwen dat in een voltijdbaan werkt, is het grootste onder degenen met een hbo- of wo-opleiding in de richting economisch-juridisch. Bijna 70 procent van deze jonge vrouwen heeft een voltijdbaan. Vrouwelijke mbo'ers met een opleiding in de richting gezondheidszorg en welzijn hebben juist het minst vaak een voltijdbaan (26 procent).

44% van de jonge vrouwen werkt voltijd

7.1.7 Werkzame niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) naar type dienstverband naar geslacht en onderwijsniveau, 2011/2013

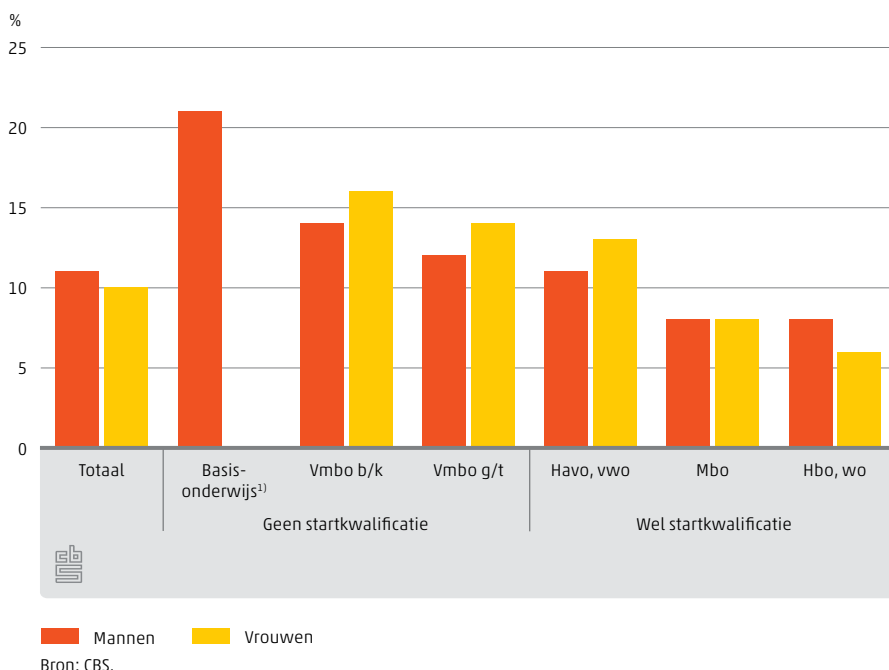
Bron: CBS.

¹⁾ Het aantal niet-onderwijsvolgende jonge vrouwen met alleen basisonderwijs is te klein om uit te splitsen naar type dienstverband.

Startkwalificatie loont bij zoektocht naar werk

Jongeren zonder een startkwalificatie zijn vaker werkloos dan jongeren met een startkwalificatie. Vooral jongeren met alleen basisonderwijs zijn met 20 procent vaak werkloos. Hoewel een havo- of vwo-diploma wel gerekend wordt tot een startkwalificatie, hebben jongeren die met een dergelijk diploma de arbeidsmarkt op gaan toch net zo veel moeite met het vinden van een baan als jongeren met een vmbo-diploma van de theoretische of gemengde leerweg. Onder middelbaar- en hogeropgeleiden is de werkloosheid met zo'n 7 tot 8 procent aanzienlijk kleiner dan onder laagopgeleiden. Jonge mannen en vrouwen in de beroepsbevolking zijn ongeveer even vaak werkloos. Wel kent de werkloosheid voor beide seksen in de tijd een ander verloop (zie ook hoofdstuk 5).

7.1.8 Werkloosheid, jongeren (15 tot 27 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau, 2011/2013

¹⁾ Het aantal jonge werkloze vrouwen met alleen basisonderwijs is te klein om uit te splitsen naar onderwijsniveau.

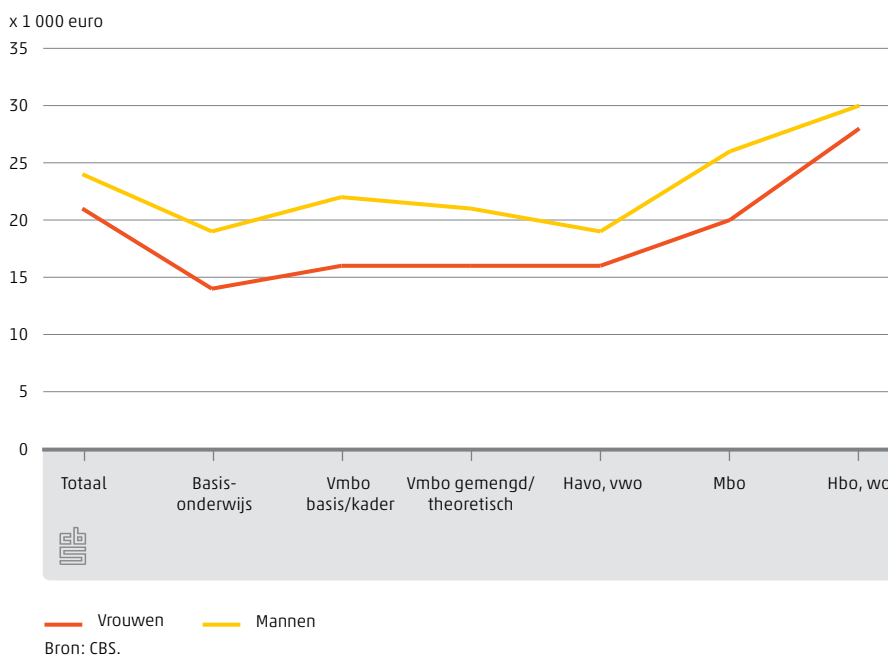
Mannen met een technische opleiding hebben het hoogste inkomen

Naast het hebben van werk en het soort baan dat een persoon heeft, zijn er ook verschillen in inkomsten naargelang de verschillende onderwijsniveaus en -richtingen. Het inkomen⁴⁾ van niet-onderwijsvolgende jonge mannen die minstens twaalf uur per week werken is hoger dan dat van jonge vrouwen met een baan van minimaal twaalf uur die geen onderwijs meer volgen. Op jaarbasis ontvangen jonge mannen bruto iets meer dan 24 duizend euro, voor de jonge vrouwen is dat ruim 21 duizend euro. Dat mannen een hoger inkomen hebben dan vrouwen geldt voor alle onderwijsniveaus en -richtingen en wordt voor een deel veroorzaakt doordat mannen meer uren werken dan vrouwen, maar ook doordat mannen in andere functies en andere bedrijfssectoren werkzaam zijn (Van den Brakel en Moonen, 2013). Zowel voor mannen als vrouwen geldt dat het inkomen stijgt naarmate het onderwijsniveau hoger is, en de inkomensverschillen tussen mannen en vrouwen worden kleiner naarmate ze hoger opgeleid zijn.

⁴⁾ Dit inkomen omvat van het bruto-inkomen het inkomen uit arbeid, inkomen uit eigen onderneming, uitkering inkomensverzekeringen en uitkering sociale voorzieningen (met uitzondering van kinderbijslag).

Tussen onderwijsrichtingen zijn ook duidelijke verschillen te zien, waarbij opvalt dat die verschillen voor mannen sterker zijn dan voor vrouwen. Jonge mannen die een technische opleiding hebben gedaan, verdienen het meest en dat is te zien voor alle onderwijsniveaus. Voor vrouwen zijn de verschillen in inkomen veel geringer dan voor mannen. Toch blijkt dat vrouwen met een opleiding in de richting gezondheidszorg en welzijn op middelbaar en hoog niveau gemiddeld genomen iets meer verdienen dan vrouwen in de overige onderwijsrichtingen.

7.1.9 Persoonlijk inkomen van werkzame niet-onderwijsvolgende jongeren (15 tot 27 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau, 2010/2012*

Conclusie

Er zijn forse verschillen in de arbeidsmarktpositie van jongeren met verschillende onderwijsniveaus. Naarmate het onderwijsniveau hoger is, hebben jongeren een grotere kans op een baan, een voltijd dienstverband en een hoger inkomen. Ook is het aandeel werklozen onder middelbaar en hoogopgeleiden aanzienlijk lager dan onder laagopgeleiden. Tegelijkertijd blijkt dat hoogopgeleide jongeren, en dan vooral mannen, minder vaak een vast contract hebben dan middelbaar en laagopgeleiden, maar dat zij juist vaker als zelfstandige aan de slag gaan. Ook voor de verschillende onderwijsrichtingen blijkt dat er soms behoorlijke verschillen

zijn in de arbeidsmarktpositie die jongeren hebben. Jonge vrouwen hebben het vaakst een baan met een (hoge) opleiding in de richting gezondheidszorg en welzijn terwijl dat onder de jonge mannen geldt voor degenen met een technische opleiding. Dit zijn ook de sectoren waar men relatief het vaakst een vaste baan heeft en waar de werkloosheid relatief laag is.

De arbeidsmarkt is sinds de jaren zeventig sterk aan het veranderen. Gegeven het toenemende onderwijsniveau van de Nederlandse bevolking als geheel, de inhaalslag van vrouwen als het gaat om het behaalde onderwijsniveau en de veranderende eisen die de arbeidsmarkt stelt, zal de samenhang tussen onderwijsniveau en arbeidsmarktpositie in de komende jaren nog verder veranderen (Wolbers, 2010). De kredietcrisis, diploma-inflatie en technologisering van de arbeidsmarkt hebben ertoe bijgedragen dat de jeugdwerkloosheid is gegroeid en dat steeds meer schoolverlaters werk moeten accepteren onder hun niveau (Wolbers, 2010). Onderzoek heeft laten zien dat een dergelijke gebrekkige start voor de recente geboortecohorten ook op de lange termijn negatieve effecten heeft op de verdere carrière van jongeren (Salverda, 2003; Wolbers, 2008).

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties

Brakel, Van den, M. en L. Moonen (2013). Groot inkomensverschil tussen werkende vaders en moeders. CBS webmagazine, d.d. 6 maart 2013. Geraadpleegd op 14 augustus 2014.

Bussemaker, J. (2014). Startkwalificatie met perspectief, voor iedereen een passende plek. Kamerbrief. Geraadpleegd op 6 oktober.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2014). Stijging werkloosheid vlakt af door terugtrekken jongeren. CBS Persbericht, d.d. 15 mei 2014. Geraadpleegd op 11 september 2014.

Europese Commissie (2013). *Reducing early school leaving: Key messages and policy support. Final Report of the Thematic Working Group on Early School Leaving*. Geraadpleegd op 14 augustus 2014, van http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/doc/esl-group-report_en.pdf.

Herweijer, L. (2014). Grenzen aan de opwaartse onderwijsmobiliteit? In: A. van den Broek, R. Bronneman-Helmers en V. Veldheer (red.). *Wisseling van de wacht: generaties in Nederland*. Sociaal en Cultureel Rapport 2010. Den Haag: SCP (SCP-publicatie 2010/32), p. 43-71.

Korvorst, M. en T. Traag (2010). De verdeling van arbeid en zorg tussen vaders en moeders. *Bevolkingstrends*, 2, 50–54.

Kösters, L., W. Smits en R. de Vries (2013). De ene zzp'er is de andere niet. In: Van Gaalen, R., Sanders, J., Smits, W., & Ybema, J. F. (2013). Dynamiek op de Nederlandse arbeidsmarkt. De focus op kwetsbare groepen, 139–156.

Lautenbach, H. & Driessen, M. (2014). Meer oudere werknemers met een vaste arbeidsrelatie. CBS webmagazine, d.d. 10 juni 2014. Geraadpleegd op 14 augustus 2014.

Merens, A., M. Hartgers en M. van den Brakel (2012). Emancipatiemonitor 2012. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau en Centraal Bureau voor de Statistiek.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (2011). *Vernieuwde vsv-aanpak 2012–2015*. Brief van minister van Bijsterveldt-Vliegenthart. Geraadpleegd op 14 augustus 2014, van <http://www.aanvalopschooluitval.nl/>.

Muffels, R. (2013). Flexibilisering en de toegang tot de arbeidsmarkt. In D. Scheele (Ed.), *Flexibiliteit en zekerheid op een dynamische arbeidsmarkt: De balans in beweging* (pp. 11–32). Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Platform Bèta Techniek (2014). Facts & figures 2014. Den Haag: Platform Bèta Techniek.

Portegeijs, W., Cloïn, M., Keuzenkamp, S., Merens, A. en Steenvoorden, E. (2008). *Verdeelde tijd. Waarom vrouwen in deeltijd werken*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 14 augustus 2014, van <http://www.scp.nl>.

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2010). Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2009. Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2013). De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2018. Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Salverda, W. (2003). Jeugdwerkloosheid revisited: terug naar de jaren tachtig? *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 19, 332–349.

Traag, T., en F. Van der Mooren (2013). Twintigers op de arbeidsmarkt. Een intergeneratiele vergelijking. *Sociaal-economische trends*, 2, 1–17.

Traag, T., J. Van der Valk, R. Van der Velden, R. de Vries en M. Wolbers (2004). Een verklaring voor het effect van opleiding op de arbeidsmarktpositie van schoolverlaters. *Sociaal-economische trends*, 3, 26–33.

Wolbers, M.H.J. & R.K.W. Van Der Velden (2007). How Much Does Education Matter and Why? The Effects of Education on Socio-economic Outcomes among School-leavers in the Netherlands. *European Sociological Review*, 23, 65–80.

Wolbers, M.H.J. (2008). Increasing labor market instability among young people? Labor market entry and early career development among school-leavers in the Netherlands since the mid-1980s. In H.-P. Blossfeld, S. Bucholz, E. Bukodi & K. Kurz (eds.), *Young workers, globalization and the labor market: Comparing early working life in eleven countries* (pp. 77–101). Cheltenham, UK/Northampton, MA, USA: Edward Elgar.

Wolbers, M (2010). *Blijvende gevolgen van een gebrekkige start? Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 26, 223–240.

7.2 Roken en overgewicht

Een gezonde leefstijl helpt de kans op ziekten beperken. Dat levert gezondheidswinst op, voor nu en later. Roken en overgewicht leiden tot het meeste gezondheidsverlies. Ruim 13 procent van de ziektelast⁵⁾ is toe te schrijven aan roken. Hiermee is roken veruit de belangrijkste risicofactor (Hilderink, 2014). In 2012 overleden 19 duizend mensen als gevolg van een aan roken gerelateerde aandoening, zoals longkanker en hart- en vaatziekten. De meeste mensen beginnen in hun tienerjaren met roken en zijn al verslaafd voordat ze 18 jaar worden. Hoe jonger de eerste sigaret wordt gerookt, hoe groter de kans op verslaving. Naast de gevolgen op lange termijn zoals verhoogd risico op cardiovasculaire problemen, longaandoeningen en longkanker, heeft roken ook gevolgen op korte termijn (dus ook reeds tijdens de adolescentie) zoals verminderde longfunctie,

⁵⁾ De ziektelast wordt uitgedrukt in DALY's ('Disability-Adjusted Life-Years'). De DALY kwantificeert gezondheidsverlies en is opgebouwd uit twee componenten: de jaren verloren door vroegtijdige sterfte en de jaren geleefd met ziekte.

verminderde fysieke fitheid, astmatische klachten, hoesten en kortademigheid (Van Gelder et al, 2014).

Naast roken gaat ook ernstig overgewicht gepaard met een slechtere gezondheid. Ongeveer 5 procent van de ziektelast is hieraan toe te schrijven. Waar roken leidt tot veel verloren levensjaren, veroorzaakt ernstig overgewicht een relatief groot verlies van gezonde jaren. Kinderen met (ernstig) overgewicht hebben meer kans op gezondheidsproblemen, zowel op jonge als op latere leeftijd, zoals suikerziekte, verhoogde bloeddruk en hart- en vaatziekten (Hilderink, 2014). Andere ongezonde leefstijlfactoren zoals te weinig lichaamsbeweging, te hoge alcoholconsumptie en ongezond eten leiden ook tot gezondheidsverlies, maar in mindere mate dan roken en overgewicht (Hilderink, 2014). Daarom beperkt dit artikel zich tot de leefstijlfactoren roken en overgewicht.

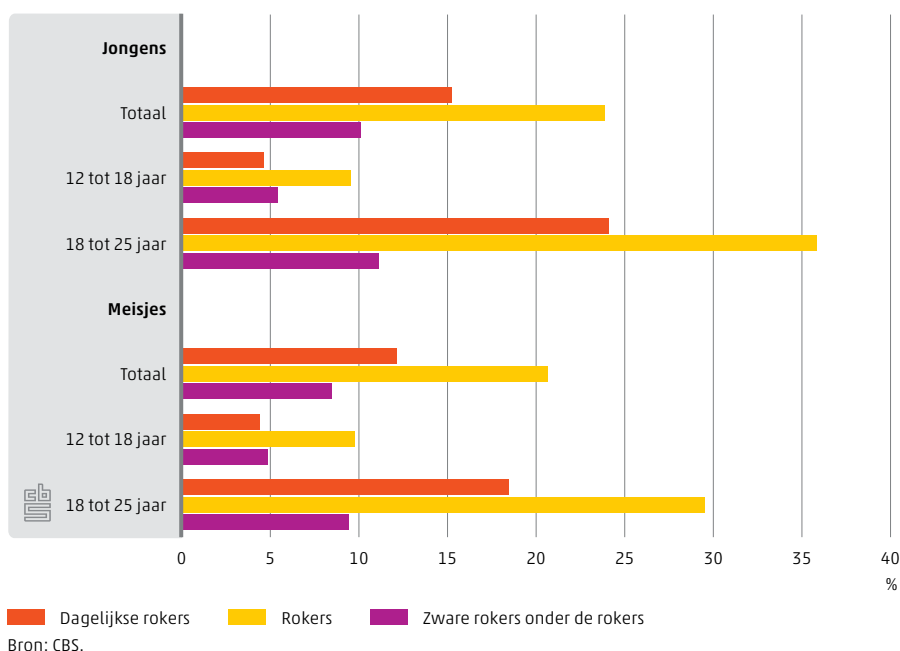
Het eerste deel van dit artikel beschrijft het rookgedrag van jongeren en welke jongeren het vaakst roken. Hierna wordt beschreven hoeveel jongeren (ernstig) overgewicht hebben en onder welke groepen jongeren dit het vaakst voorkomt. Ten slotte is onderzocht of jongeren met overgewicht vaker roken dan jongeren zonder overgewicht. Deze onderzoeksvragen zijn beantwoord met behulp van de gezondheidsenquêtes van het CBS van de jaren 2010, 2011, 2012 en 2013. Deze jaren zijn samengevoegd om voldoende aantallen te hebben voor de verschillende uitsplitsingen naar achtergrondkenmerken.

Jongens roken vaker dan meisjes

In 2010/2013 rookte bijna een kwart van de 12- tot 25-jarige jongens en ruim een op de vijf 12- tot 25-jarige meisjes. Een roker is iemand die in de vragenlijst 'ja' heeft geantwoord op de vraag 'Rookt u wel eens?'. Het aandeel rokers onder jongeren neemt toe met de leeftijd. Van de 12- tot 18-jarige jongens en meisjes rookt 10 procent. In de leeftijd van 18 tot 25 jaar rookt 36 procent van de jongens en 30 procent van de meisjes.

Het percentage zware rokers onder de rokers verschilde niet significant tussen mannen en vrouwen; ruim 10 procent van de mannen tegenover bijna 9 procent van de vrouwen. Iemand is een zware roker wanneer hij aangeeft per dag twintig of meer sigaretten te roken. Ruim 15 procent van de jonge mannen rookt dagelijks. Onder jonge vrouwen is dit 12 procent.

7.2.1 Rokende jongeren (12 tot 25 jaar) naar leeftijd en geslacht, 2010/2013

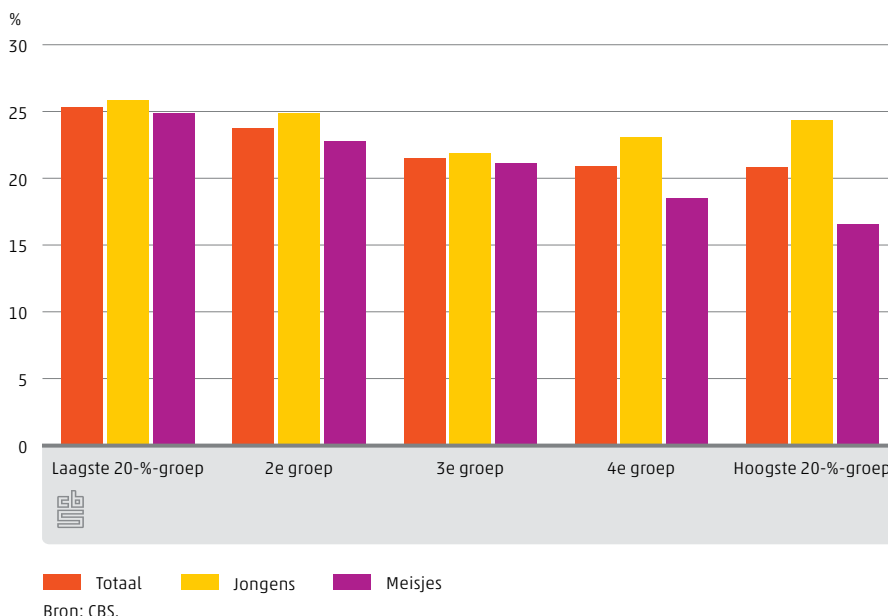

Meisjes uit gezinnen met een laag inkomen roken vaker

De gezondheid van mensen in lagere sociaaleconomische groepen is over het algemeen slechter dan die van mensen in hogere sociaaleconomische groepen. Omdat sociaaleconomische status niet op een directe manier gemeten kan worden, gebruiken onderzoekers hier vaak andere indicatoren voor, zoals het opleidingsniveau, de beroepsstatus en de hoogte van het inkomen. Omdat jongeren vaak nog naar school gaan en dus geen inkomen hebben, wordt in dit artikel het gestandaardiseerde inkomen van het huishouden waartoe de jongere behoort gebruikt als maat voor sociaaleconomische status. Hieruit blijkt dat er niet een eenduidig verband is tussen roken onder jongeren en de inkomensklasse van het huishouden.

Jonge vrouwen (12 tot 25 jaar) uit gezinnen met een laag inkomen roken vaker dan jonge vrouwen uit gezinnen met een hoog inkomen, 25 procent tegenover 17 procent. Maar bij jonge mannen is de associatie tussen roken en inkomensklasse van het huishouden niet zo duidelijk. Het laagste aandeel rokers zit daar juist bij de middeninkomens (derde inkomenskwintiel). Bij mannen en vrouwen is er geen verband tussen inkomen in het gezin en het percentage zware rokers onder de rokers.

7.2.2 Rokende jongeren (12 tot 25 jaar) naar inkomensgroep huishouden en geslacht, 2010/2013

Aandeel rokers onder niet-westers allochtone jongeren het laagst

Westers allochtone jongens roken het vaakst (32 procent), gevolgd door autochtone leeftijdsgenoten (24 procent). Niet-westers allochtone jongens roken het minst vaak (18 procent). Het percentage *zware* rokers verschilt niet significant tussen autochtone, westers en niet-westers allochtone mannen van 12 tot 25 jaar. Als de jongeren worden vergeleken binnen verschillende leeftijds- en inkomensgroepen, blijven de verschillen overeind.

Ook onder niet-westers allochtone vrouwen van 12 tot 25 jaar is het aandeel rokers (en zware rokers) lager dan onder hun autochtone leeftijdsgenoten. Ook hier veranderen de resultaten nauwelijks als gekeken wordt naar verschillende leeftijds- en inkomensgroepen.

Niet-rokers positiever over gezondheid

Veruit de meeste jongeren van 12 tot 25 jaar vinden dat ze een (zeer) goede gezondheid hebben. Maar jongeren die roken, beoordelen hun gezondheid minder vaak als (zeer) goed dan leeftijdsgenoten die niet roken. Onder jonge mannen die

niet roken beoordeelt 94 procent hun gezondheid als (zeer) goed; onder rokers is dit 91 procent. Bij jonge vrouwen is het verschil iets groter: 89 procent van de 12- tot 25-jarige vrouwen die niet roken beoordeelt haar gezondheid als goed of zeer goed, tegenover 85 procent van de rokende jonge vrouwen. Wanneer deze cijfers worden bekeken voor verschillende leeftijdsgroepen, inkomens en herkomstsgroeperingen veranderen de percentages nauwelijks.

7.2.3 Rokende jongeren (12 tot 25 jaar) naar herkomst en geslacht, 2010/2013

Ruim drie procent van de jongeren heeft ernstig overgewicht

Overgewicht is een wereldwijd probleem en ook in Nederland zijn veel jongeren te zwaar. Bij volwassenen wordt overgewicht vastgesteld op basis van de Body Mass Index (BMI). Bij een BMI van 25 (kg/m²) of hoger is er sprake van overgewicht en boven de 30 (kg/m²) van ernstig overgewicht, ofwel obesitas. Omdat kinderen nog groeien gelden voor hen geslachts- en leeftijdsspecifieke grenzen voor het bepalen van overgewicht en ernstig overgewicht. Deze grenzen zijn bepaald voor kinderen van 2 jaar tot 18 jaar. De BMI is hier bepaald met behulp van het gewicht en de lengte die door de jongeren zelf of hun ouders zijn ingevuld in de Gezondheidsenquête.

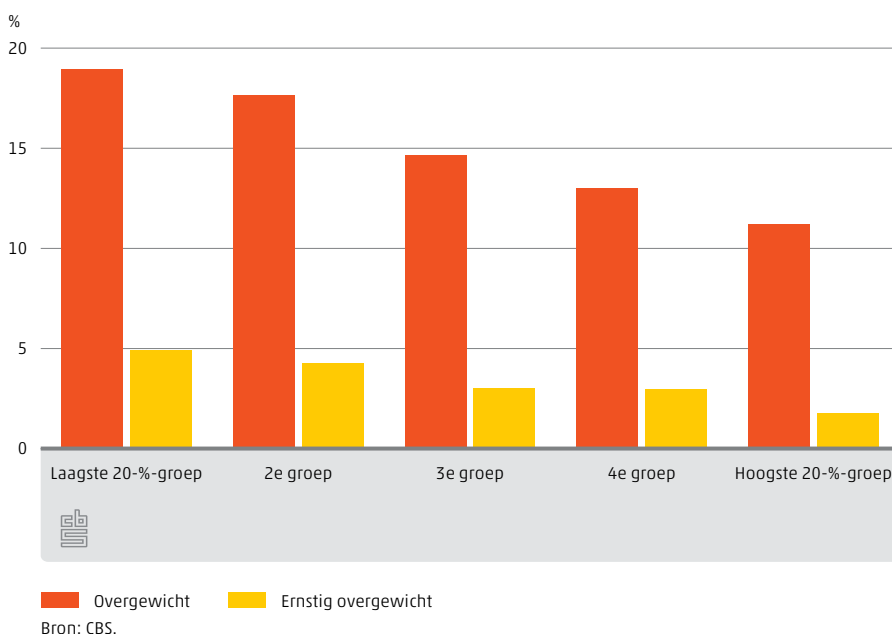
Volgens deze gegevens had in 2010/2013 bijna 15 procent van de jongeren van 2 tot 25 jaar overgewicht. Ruim 3 procent van deze leeftijdsgroep had zelfs ernstig

overgewicht. Er waren geen verschillen in percentages overgewicht en ernstig overgewicht tussen jongens en meisjes. Onder jongeren van 18 tot 25 jaar komt het vaakst overgewicht voor (20 procent).

Meer overgewicht onder jongeren in huishoudens met een laag inkomen

Overgewicht en ernstig overgewicht komen vaker voor bij kinderen en jongeren uit een huishouden met een lager inkomen. Naarmate het inkomen in een gezin lager is, is het aandeel jongeren dat overgewicht heeft hoger. Zo heeft bijna een op de vijf jongeren uit de laagste inkomensgroep te maken met overgewicht. Bij de hoogste inkomensgroep is dat aandeel ruim een op de tien. Voor ernstig overgewicht is het verschil nog groter. Jongeren in de laagste inkomensgroep hebben ruim tweeënhalf keer zo vaak ernstig overgewicht als jongeren in de hoogste inkomensgroep.

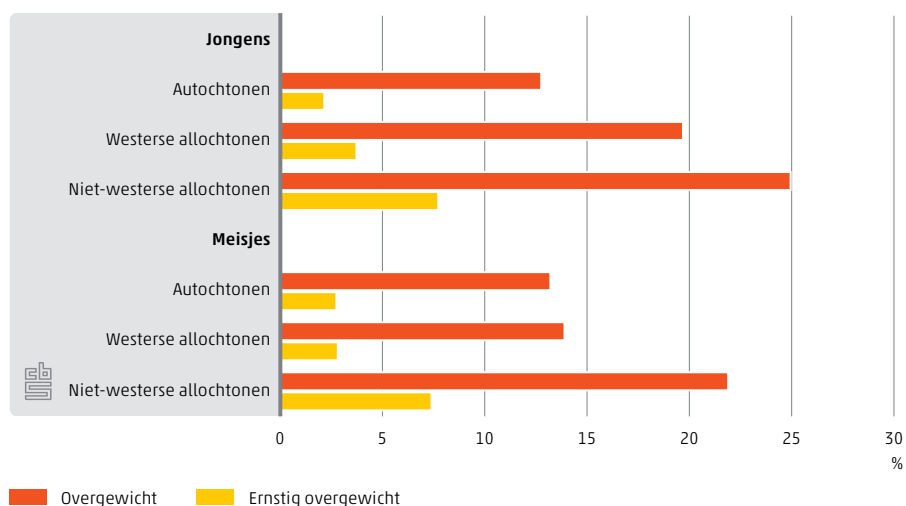
7.2.4 Jongeren (2 tot 25 jaar) met (ernstig) overgewicht naar inkomensgroepen huishouden, 2010/2013

Allochtone jongeren hebben vaker overgewicht

Overgewicht en ernstig overgewicht komen vaker voor bij allochtone dan bij autochtone jongeren. Bijna 13 procent van de autochtone jongeren heeft overgewicht tegenover 17 procent van de westers allochtone en 23 procent van de niet-westers allochtone jongeren. In alle leeftijdsgroepen (2 tot 12 jaar, 12 tot 18 jaar en 18 tot 25 jaar) is het percentage overgewicht en ernstig overgewicht het hoogste bij niet-westerse allochtonen. Het overgewicht vertoont een iets verschillend beeld voor jongens en meisjes van de diverse herkomstgroepen. Bij meisjes is er geen significant verschil in het aandeel met overgewicht onder autochtonen en westers allochtonen. Bij jongens is het aandeel overgewicht onder westers allochtonen hoger dan onder autochtonen. Zowel bij jongens als bij meisjes hebben niet-westerse allochtonen het vaakst overgewicht. Wanneer rekening wordt gehouden met verschillen in leeftijd en inkomen veranderen de percentages nauwelijks. Met andere woorden, de verschillen in percentages overgewicht tussen de verschillende herkomstgroepen worden niet verklaard door verschillen in leeftijd of inkomen.

7.2.5 Jongeren (2 tot 25 jaar) met (ernstig) overgewicht naar herkomst en geslacht, 2010/2013

Jongeren met overgewicht voelen zich vaker ongezond

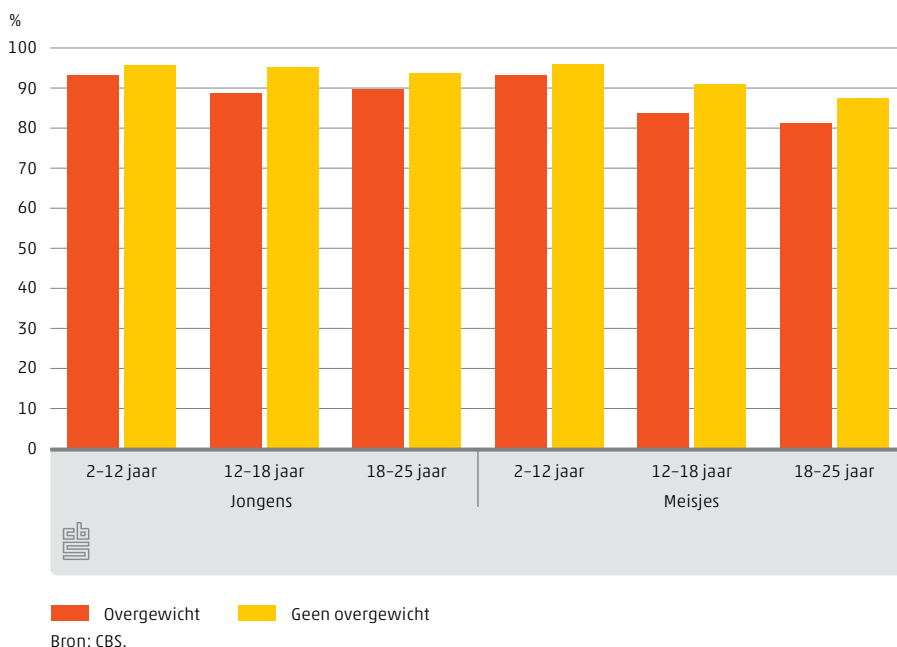
Zoals eerder genoemd, beoordelen veruit de meeste jongeren onder de 25 jaar hun gezondheid als positief. Echter, jongeren van 12 tot 18 jaar met overgewicht zijn negatiever over hun gezondheid dan jongeren die niet te zwaar zijn. Van de 12- tot 18-jarige jongens die niet te zwaar zijn, gaf 95 procent een positief oordeel over zijn gezondheid; van de jonge jongens met overgewicht was dit 89 procent. Bij meisjes is het verschil vergelijkbaar: 91 tegenover 84 procent. Ook onder 18- tot 25-jarige jongeren waren degenen zonder overgewicht positiever over hun gezondheid. Bij kinderen van 2 tot 12 jaar is er geen verschil in de beoordeling van gezondheid tussen kinderen met en zonder overgewicht. In deze groep werd de gezondheid beoordeeld door de ouders of verzorgers. Ook wanneer er rekening wordt gehouden met inkomen en herkomst blijkt dat jongeren met overgewicht hun gezondheid minder vaak als goed of zeer goed beoordelen dan jongeren zonder overgewicht.

Bij ernstig overgewicht zijn de verschillen groter. Van de jongeren met ernstig overgewicht beoordeelde 84 procent zijn of haar gezondheid als goed of zeer goed, bij de jongeren zonder ernstig overgewicht was dat 93 procent. Ook wanneer rekening gehouden wordt met eventuele verschillen in leeftijd, herkomst en inkomen ziet men deze verschillen.

89% van jongeren met overgewicht
beoordeelt gezondheid als positief

7.2.6 Jongeren (2 tot 25 jaar) met een (zeer) goed ervaren gezondheid, naar leeftijd, geslacht en wel/geen overgewicht, 2010/2013

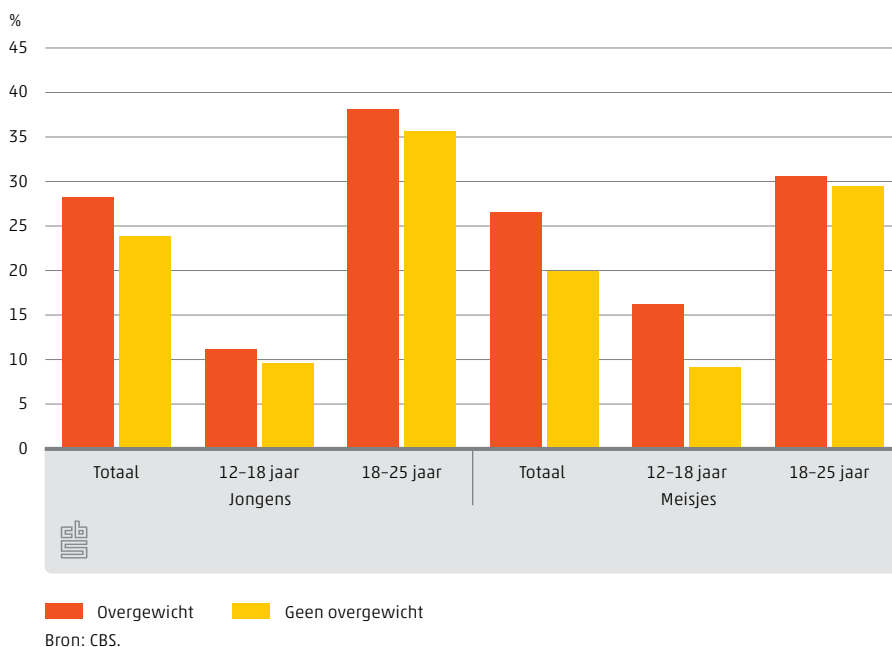

Veel rokers onder mensen met overgewicht

Is er een verband tussen roken en overgewicht? Van de jongeren van 12 tot 25 jaar met overgewicht rookt 27 procent, tegenover 22 procent van de jongeren zonder overgewicht. Het verschil in het aandeel rokers onder jongeren met en zonder overgewicht was het grootst onder meisjes van 12 tot 18 jaar. Het aandeel *zware* rokers onder jongeren met overgewicht is ook groter als onder hun leeftijdsgenoten zonder overgewicht.

Wanneer in de analyses naar de relatie tussen overgewicht en roken rekening wordt gehouden met verschillen in leeftijd, inkomen en herkomst, blijkt dat er geen significant verschil meer is tussen het percentage rokers bij mannen met en mannen zonder overgewicht. Herkomst en leeftijd lijken de belangrijkste voorspellers te zijn of een man rookt. Ook bij vrouwen is er geen significant verschil meer in het percentage rokers bij vrouwen met en zonder overgewicht na het corrigeren van leeftijd, inkomen en herkomst. Bij vrouwen hangen herkomst, leeftijd en inkomen het sterkst samen met roken.

7.2.7 Rokende jongeren (12 tot 25 jaar) naar geslacht, leeftijd en wel/geen overgewicht, 2010/2013

Conclusie

In de periode 2010/2013 rookte ruim 22 procent van de jongeren van 12 tot 25 jaar. Jongens roken vaker dan meisjes en het aandeel rokers neemt toe met de leeftijd. Jonge vrouwen uit gezinnen met een laag inkomen roken vaker dan jonge vrouwen uit gezinnen met een hoog inkomen. Zo heeft Stivoro (2012) aangetoond in een onderzoek onder scholieren en studenten dat vwo'ers minder vaak roken (13 procent) dan havisten (23 procent) en vmbo'ers (24 procent). Onder mbo'ers rookt 45 procent, tegenover 35 procent van de studenten op het hbo en 16 procent van de studenten in het wetenschappelijk onderwijs.

Niet-westers allochtone jongeren roken minder vaak dan autochtone jongeren, ook wanneer rekening wordt gehouden met verschillen in leeftijd en inkomen. In dit onderzoek kon vanwege de lage aantallen helaas geen onderscheid worden gemaakt voor de leefstijlfactoren tussen de verschillende groepen allochtone jongeren. Uit GGD-onderzoeken in de grote steden en landelijk onderzoek komt naar voren dat een groter percentage Turken rookt vergeleken met Nederlanders, vooral de Turkse mannen. Bij Marokkanen is het aandeel rokers minder hoog vergeleken met Nederlanders (Savelkoul et al, 2014).

Onder jongeren had 15 procent overgewicht in 2010/2013 en 3 procent had zelfs ernstig overgewicht. Overgewicht en ernstig overgewicht komen vaker voor bij kinderen en jongeren uit een huishouden met een lager inkomen. Ook andere studies zien een verband tussen sociaaleconomische status en overgewicht. Uit cijfers afkomstig van Nederland de Maat Genomen (NL de Maat) van gewicht, lengte en buikomvang blijkt dat overgewicht vaker voorkomt naarmate de opleiding lager is. Van de laag en middelhoog opgeleide mannen heeft respectievelijk 66 procent en 64 procent overgewicht. Van de mannen met een hoge opleiding (hbo of universiteit) is dat 52 procent. Ook bij vrouwen komt overgewicht vaker voor naarmate de opleiding lager is. De helft van de laagopgeleide vrouwen heeft overgewicht, bij de vrouwen met een middelhoog opleidingsniveau is dat 45 procent en bij de hoogopgeleiden 36 procent (Savelkoul et al, 2014). Ook bij allochtone jongeren komt overgewicht vaker voor. Uit het onderzoek van De Hoog et al. blijkt dat kinderen en jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst vaker (ernstig) overgewicht hebben dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten. Dit patroon is al zichtbaar op zeer jonge leeftijd wanneer het gewicht van 2-jarigen wordt gemeten (Van Bakel, 2013). Jongeren met overgewicht en jongeren die roken beoordelen hun gezondheid minder vaak als goed of zeer goed. En wanneer er rekening gehouden wordt met verschillen in leeftijd, herkomst en inkomen is er geen verschil in het aandeel rokers tussen jongeren met en zonder overgewicht. De leeftijd, herkomst-groepering en het inkomen van het gezin (bij jonge vrouwen) blijken belangrijke voorspellers voor het wel of niet roken bij jongeren.

Meer informatie

- Cijfers over ervaren gezondheid zijn te vinden op [Jeugdmonitor StatLine](#);
- Cijfers over roken onder jongeren zijn te vinden op [StatLine](#);
- Cijfers over overgewicht zijn te vinden op de [Jeugdmonitor StatLine](#).

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties

Hilderink HBM (RIVM). [Ziektelast in DALY's: Wat is de bijdrage van risicofactoren?](#) In: [Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid](#). Bilthoven: RIVM, 2014.

Gelder BM van (RIVM), Poos MJJC (RIVM), Harbers MM (RIVM). [Wat zijn de gezondheidsgevolgen van roken?](#) In: [Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid](#). Bilthoven: RIVM, 2014.

STIVORO, Voor een rookvrije toekomst. Rookgedrag jongeren 2012.

Savelkoul M (RIVM), T. Zeegers (STIVORO), Blokstra A (RIVM), Verweij A (RIVM). Zijn er verschillen in rookgedrag naar sociaaleconomische status en etniciteit? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, 2014.

Savelkoul M (RIVM), Uiters E (RIVM). Overgewicht: Zijn er verschillen naar sociaal economische status? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven, 2014.

Bakel AM van (RIVM), Zantinge EM (RIVM). Overgewicht: Zijn er verschillen naar etniciteit? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven, 2013.

7.3 De risico's die jongeren lopen op internet

Jongeren in Nederland zijn zeer actief op internet en maken steeds meer gebruik van sociale netwerken om informatie uit te wisselen. Daarmee lopen de Nederlandse jongeren voor op jongeren in andere EU-landen. Jongeren zitten bovendien vaker op netwerken zoals Facebook en Twitter dan ouderen.

Hoewel communicatie via sociale netwerken voor jongeren een handige manier is om contact te houden met hun vrienden en kennissen, zijn er ook risico's aan verbonden. Jongeren lopen meer risico slachtoffer te worden van cyberpesten dan ouderen, maar ook van koopfraude omdat zij vaker online kopen. In dit artikel staat daarom de vraag centraal of jongeren vaker dan ouderen ongewenste gevolgen van hun internetactiviteiten ondervinden. Daarmee samenhangend is bekeken of jongeren actiever zijn dan ouderen op internet, omdat dit een mogelijke verklaring is voor hun verhoogde risico. Jongeren hebben vaak ook meer internetvaardigheden opgebouwd als zij actiever zijn. Als jongeren meer internetvaardigheden hebben, zouden zij risico's op internet beter moeten kunnen inschatten. Onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) heeft echter aangetoond dat jongeren met meer vaardigheden vaker met internetrisico's te maken hebben dan minder internetvaardige jongeren (Sonck en de Haan, 2011).

Dit kan te maken hebben met hun langere internethistorie of de grotere diversiteit aan online activiteiten. Vooral jongens en oudere tieners hebben volgens het SCP vaker te maken met internetrisico's, maar juist meisjes en jongere tieners geven vaker aan risico's als negatief te ervaren.

Bijna alle jongeren dagelijks actief op internet

Bijna alle jongeren tussen de 15 en 25 jaar, namelijk 96 procent, gebruikten in 2013 vrijwel dagelijks internet. Onder personen van 25 jaar of ouder ligt dit aandeel 10 procentpunten lager. Het internetgebruik van jongeren is de laatste jaren fors toegenomen; in 2005 ging het nog om 77 procent. Binnen de groep jongeren zijn er geen verschillen tussen mannen en vrouwen of tussen 15- tot 18-jarigen en 18- tot 25-jarigen.

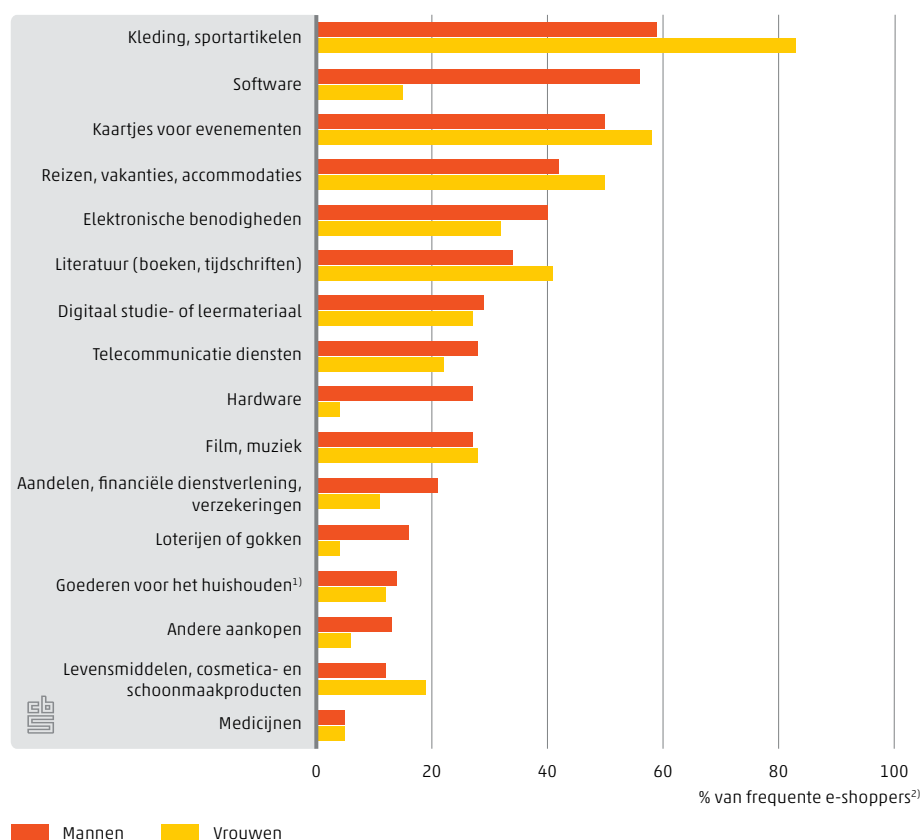
Vrijwel alle jongeren maken thuis gebruik van internet. Daarnaast maakte 71 procent van degenen die in de afgelopen drie maanden internetten, ook gebruik van internet op school of universiteit. Als jongeren buitenshuis internetten, bijvoorbeeld op school of bij iemand anders thuis, gebruiken ze hiervoor vooral hun smartphone. Bijna negen van de tien jongeren die zich buitenshuis op internet begaven, deden dat met hun smartphone. De laptop en tablet zijn voor mobiel internet buitenshuis met 38 en 20 procent minder populair. Van de 25-plussers gebruikte iets minder dan de helft de smartphone voor mobiel internet.

Jongeren kopen vooral kleding online

Ruim zes van de tien jongeren zijn frequente e-shoppers die in de afgelopen drie maanden iets via internet gekocht hebben. Jonge mannen en vrouwen winkelen ongeveer evenveel online. Jongeren kopen vooral kleding online; van de e-shoppers heeft 71 procent het afgelopen jaar kleding gekocht. Daarnaast zijn kaartjes voor evenementen en het boeken van reizen of accommodaties populair; ongeveer de helft van de jongeren heeft het afgelopen jaar kaartjes gekocht of reizen geboekt. Er zijn duidelijke verschillen in het online aankoopgedrag van jonge mannen en vrouwen. Hoewel het online kopen van kleren zowel bij mannen als bij vrouwen op één staat, zijn er wel beduidend meer vrouwen dan mannen die kleding kopen via internet. Ruim 80 procent van de 15- tot 25-jarige vrouwen geeft aan de afgelopen twaalf maanden kleding online te hebben gekocht, tegenover bijna 60 procent van hun mannelijke leeftijdsgenoten. Jonge mannen kopen in verhouding vaak software, hardware of financiële producten, zoals aandelen via internet. Ook doen mannen vaker online mee aan loterijen, kans- of gokspelen.

Tussen minder- en meerderjarige jongeren bestaan duidelijke verschillen in hun koopgedrag op internet; 18- tot 25-jarigen kopen vaker kaarten voor evenementen, boeken of studiemateriaal dan 15- tot 18-jarigen. Waar 58 procent van de 18- tot 25-jarige frequente e-shoppers online kaartjes voor een evenement heeft gekocht, is dit onder 15- tot 18-jarigen 40 procent. Bij boeken is het verschil 43 tegenover 18 procent en bij studiemateriaal 31 tegenover 17 procent. De 15- tot 18-jarigen kopen vooral kleding, elektronica, kaartjes of software. Bij meerderjarigen scoren kleding, kaartjes en reizen het hoogst. Tussen 2005 en 2013 zijn jongeren online meer gaan kopen, vooral kleding en kaartjes voor evenementen. Jongeren zijn in deze periode niet vaker huishoudelijke goederen online gaan kopen. De meeste jongeren tussen de 15 en 25 wonen nog thuis en voeren geen eigen huishouden en zullen dus niet vaak zelf huishoudelijke goederen kopen.

7.3.1 Online aankopen van frequente e-shoppers van 15 tot 25 jaar naar geslacht, 2013

Bron: CBS.

¹⁾ Bijvoorbeeld meubels, wasmachines en speelgoed.

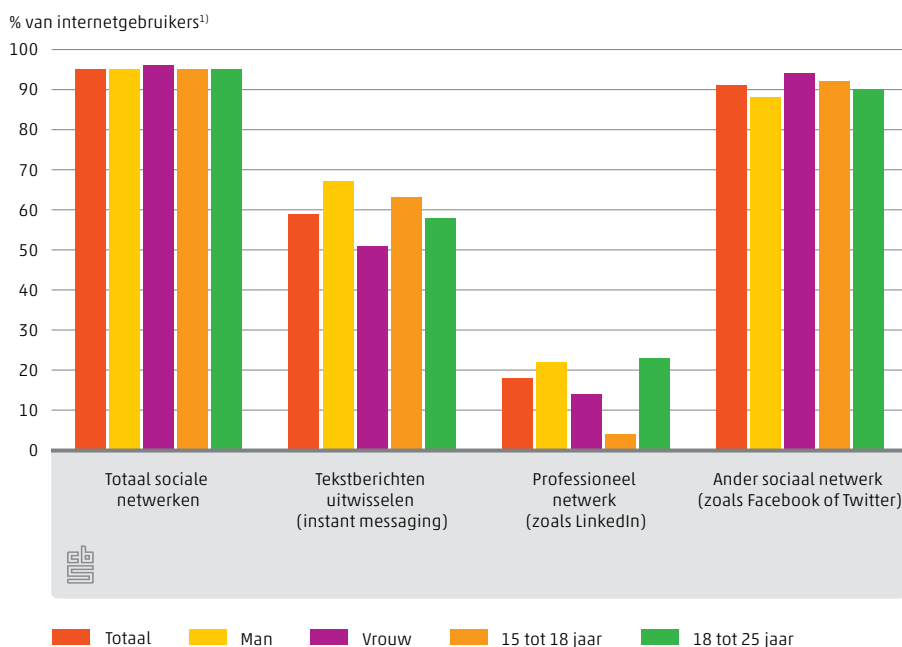
²⁾ Personen van 15 tot 25 jaar die in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek online aankopen hebben gedaan.

Eén op de twintig jongeren slachtoffer koopfraude via internet

Jongeren tot 25 jaar doen vaker inkopen via internet dan 25-plussers. In lijn hiermee zijn ze ook vaker slachtoffer van digitale koopfraude, oftewel bestelde en betaalde producten die niet worden geleverd. In 2013 was 5 procent van de 18- tot 25-jarigen hier de dupe van, tegenover 3 procent van de 25-plussers. Mannen en vrouwen en minder- en meerjarige jongeren verschillen niet van elkaar in hun slachtofferschap van koopfraude bij e-shopping.

Van verkoopfraude, waarbij geleverde goederen of diensten niet betaald worden, zijn jongeren met 0,2 procent duidelijk minder vaak slachtoffer dan van koopfraude. Het gaat hier met name om jongeren die via een verkoopwebsite, zoals marktplaats, een product te koop aanbieden.

7.3.2 Gebruik van sociale netwerken door jongeren naar geslacht en leeftijd, 2013

¹⁾ Personen van 15 tot 25 jaar met internetgebruik in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek; meerdere antwoorden mogelijk.

Sociale netwerken populair onder jongeren

De overgrote meerderheid van de internettende jongeren, namelijk 95 procent, is actief op een sociaal netwerk op internet. Maar liefst 91 procent van de 15- tot 25-jarigen zit op netwerken zoals Facebook of Twitter. De rest zit niet op dit soort sociale netwerken, maar gebruiken bijvoorbeeld alleen instant messaging. Onder jongeren wisselt 59 procent directe tekstberichtjes met anderen uit, bijvoorbeeld via MSN. Van een professioneel netwerk zoals LinkedIn maakt 18 procent van de jongeren gebruik. Internetters van 25 jaar of ouder zitten met 63 procent duidelijk minder vaak op een sociaal netwerk. Zij zijn wel vaker actief op professionele netwerken. Dit is voor 25-plussers ook meer van belang, omdat zij vaker een betaalde baan hebben.

Vrouwen van 15 tot 25 jaar zitten met 94 tegenover 88 procent vaker op Facebook of Twitter dan jonge mannen. Professionele netwerken zijn juist onder mannen populairder; 22 procent van hen maakt hier gebruik van tegenover 14 procent van de vrouwen. Vooral jongeren tussen de 18 en 25 jaar zitten op professionele netwerksites; bijna een kwart van hen zit op netwerken zoals LinkedIn, terwijl dit maar voor 4 procent van de 18-minners geldt. Dit is een verklaarbaar verschil aangezien 18-plussers al vaker aan het werk zijn dan minderjarigen.

13% van 15- tot 18-jarigen
slachtoffer van cyberpesten

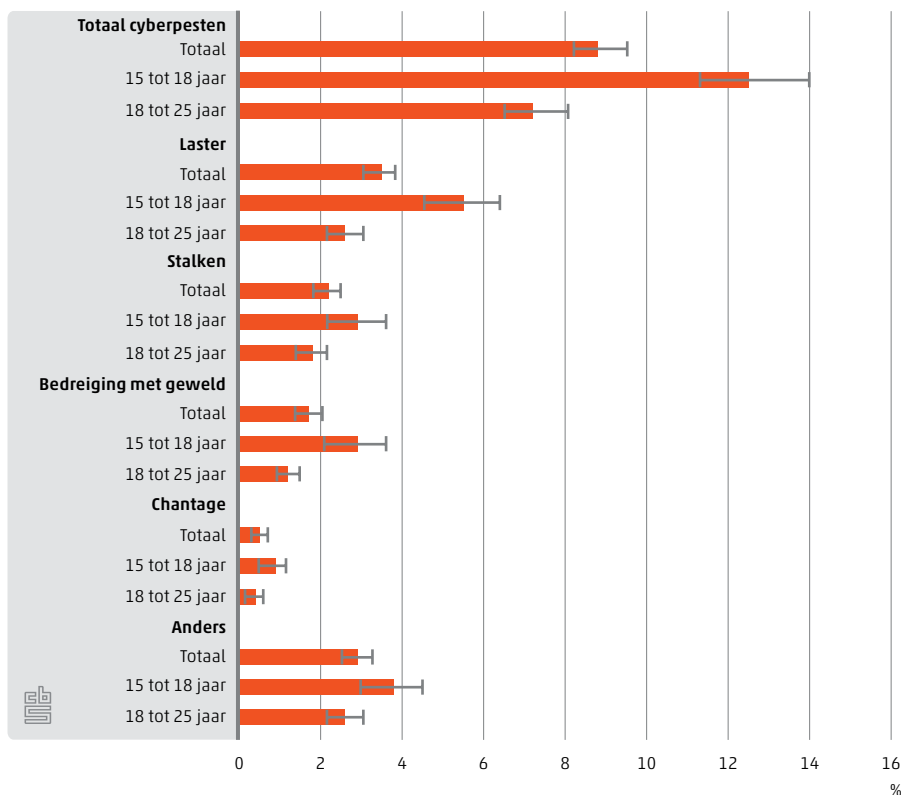
Ruim 10 procent van 15- tot 18-jarigen slachtoffer van cyberpesten

In 2013 gaf ruim 8 procent van de 15- tot 25-jarigen aan weleens gepest te zijn via internet (cyberpesten). Dit aandeel ligt met 13 procent vooral hoog onder de 15- tot 18-jarigen. Daarbij heeft 10 procent van de vrouwen ermee te maken gehad, tegenover 7 procent van de mannen.

De meest voorkomende vorm van cyberpesten bij 15- tot 25-jarigen is laster, hiervan is 3 procent slachtoffer. Het gaat dan bijvoorbeeld om het plaatsen van kwetsende teksten op internetfora of profielsites zoals Facebook of Twitter of het

verspreiden van foto's, filmpjes of roddels via het web. Minderjarigen hebben hier met 5 tegenover 3 procent vaker mee te maken dan meerderjarigen tussen de 18 en 25 jaar. Na laster volgen stalken (2 procent), bedreiging met geweld (2 procent) en afpersing of chantage (0,5 procent) als meest voorkomende vormen van cyberpesten. Met geweldsdreiging via internet hebben minderjarigen eveneens vaker te maken dan meerderjarigen, namelijk 3 respectievelijk 1 procent.

7.3.3 Slachtofferschap van cyberpesten onder 15- tot 25-jarigen naar leeftijd, 2013¹⁾

Bron: CBS.

¹⁾ In de figuur worden de onzekerheidsmarges om het gemiddelde weergegeven met de grijze balken.

Meerderheid jongeren doet bankzaken online

Bijna acht van de tien jongeren tussen de 15 en 25 jaar doet aan telebankieren. Vooral 18- tot 25-jarigen telebankieren vaak; met 92 procent doen zij dit twee keer zo vaak als 15- tot 18-jarigen. In Nederland is het heel gebruikelijk om

bankzaken via internet te regelen en dit is onder jongeren niet anders. Mogelijk regelen 15- tot 18-jarigen minder vaak zelf hun bankzaken dan 18- tot 25-jarigen en gebruiken zij daarom minder vaak telebankieren. Phishing en pharming, dat wil zeggen het achterhalen van betalingsinformatie via het internet, bijvoorbeeld via een gehackte computer of via een nepwebsite, komen minder vaak voor onder jongeren. Slechts 0,1 procent van de 15- tot 25-jarigen werd hier in 2013 mee geconfronteerd, tegenover 0,5 procent onder 25-plussers.

Conclusie

Jongeren zijn over het algemeen actiever op internet dan ouderen. Ze zitten vaker op sociale netwerken zoals Facebook of Twitter en doen meer online aankopen. Dit kan een reden zijn waarom ze vaker schade ondervinden van internetactiviteiten dan ouderen. Jongeren zijn relatief vaker slachtoffer van cybercrime, zoals cyberpesten en koopfraude. De uitzondering is phishing en pharming dat vaker onder ouderen plaatsvindt.

Meer informatie

- Een artikel over [pesten van jongeren op internet](#) is te vinden op de website van het CBS;
- Informatie over [jongeren op sociale netwerken](#) is te vinden in het CBS Webmagazine;
- Een publicatie over het gebruik van [internetbankieren \(onder jongeren\)](#) is hier te vinden.

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicatie

Sonck, N. en J. de Haan, 2011. [Kinderen en internetrisico's. EU Kids Online onderzoek onder 9-16-jarige internetgebruikers in Nederland](#). Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Begrippen

Aangehouden verdachte

Alle personen tegen wie een proces-verbaal van aanhouding is opgemaakt.

Aanraking met de politie

Jongeren van 12 tot 25 jaar die als verdachte van een strafbaar feit zijn gehoord door de politie. Deze gegevens zijn afkomstig uit het landelijk bestand met verdachtgegevens, dat is samengesteld uit de 27 regionale Herkenningssystemen (HKS). Dit systeem wordt sinds 1986 door de politie gebruikt om gegevens over verdachten te registreren en bevat zowel de aangiftegegevens van misdrijven als de persoonsgegevens van de verdachten daarvan.

Achterstandsleerling

Leerling in het reguliere basisonderwijs die volgens het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap behoort tot een achterstandscategorie en voor wie de school extra financiële middelen krijgt. Vanaf het schooljaar 2006/'07 wordt gewerkt met twee gewichten, 0.30 en 1.20 (zie ook 'Gewichtenregeling basisonderwijs'):

- 0.30 voor leerlingen van wie beide ouders maximaal lbo/vbo, praktijkonderwijs of de vmbo basis- of kaderberoepsgerichte leerweg hebben gedaan óf van wie beide ouders maximaal twee jaar onderwijs in een andere schoolopleiding in het voortgezet onderwijs aansluitend op het basisonderwijs hebben gevolgd, bijvoorbeeld lts, ambachtsschool of huishoudschool
- 1.20 voor leerlingen van wie één van de ouders maximaal basisonderwijs of (v)so-zmlk heeft gehad en de ander maximaal dezelfde opleiding heeft gevolgd óf het lbo/vbo, praktijkonderwijs of de vmbo basis- of kaderberoepsgerichte leerweg heeft doorlopen óf maximaal twee jaar onderwijs in een andere schoolopleiding in het voortgezet onderwijs aansluitend op het basisonderwijs heeft gevolgd, bijvoorbeeld lts, ambachtsschool of huishoudschool.

Allochtoon

Persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf ook in het buitenland zijn geboren (eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (tweede generatie). De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf of dat van de moeder, tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval geldt het geboorteland van de vader.

Allochtoon huishouden

In deze bijdrage is een allochtoon huishouden gedefinieerd als een huishouden waar ten minste één ouder eerste- of tweedegeneratieallochtoon is. Als beide ouders allochtoon zijn dan is geclassificeerd naar de herkomstgroepering van de referentiepersoon. Als een van de ouders allochtoon is dan is het huishouden geclassificeerd naar de herkomstgroepering van de allochtone ouder.

Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

Uitkeringen in het kader van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA), de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong) en de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ).

Armoede of sociale uitsluiting

Het risico op armoede en/of sociale uitsluiting wordt in Europees verband niet langer uitsluitend gebaseerd op het inkomen, maar voortaan ook vastgesteld aan de hand van een niet monetaire indicator en een arbeidsmarktgerichte indicator. Volgens het nieuwe criterium loopt men een risico als men een inkomen heeft dat lager is dan de Europese armoedegrens, men ernstig achtergesteld is in de consumptie van gangbare goederen en diensten of tot een huishouden behoort waarvan de werkintensiteit laag is.

Europese armoedegrens

De hoogte van het inkomen is een belangrijke graadmeter voor het risico op armoede en/of sociale uitsluiting. In Europees verband is sprake van een risico op armoede als het gestandaardiseerde inkomen lager is 60 procent van het mediane inkomen. Het gestandaardiseerde inkomen is het besteedbaar inkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden.

De hoogte van deze grens is per land berekend op basis van het onderzoek European Union-Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC). De welvaarts-niveau's verschillen nadrukkelijk tussen de landen. Uitgedrukt in koopkracht ligt de armoedegrens in Nederland bijvoorbeeld twee keer zo hoog als in Tsjechië. In Luxemburg was de koopkracht van de armoedegrens het grootst.

Ernstige achterstelling

Een tekort aan inkomen kan er toe leiden dat huishoudens niet kunnen beschikken over duurzame goederen zoals een auto, kleurentelevisie, telefoon of een was-machine. Zelfs een warme maaltijd om de dag, een jaarlijkse vakantieweek of het verwarmen van de woning zit er financieel niet voor iedereen in. Ook is het mogelijk dat men vanwege financiële beperkingen geen onverwachte

noodzakelijke uitgaven kan doen of achterstanden heeft bij de betaling van de maandelijkse woonlasten. In Europees verband is sprake van ernstige achterstelling in de consumptie van gangbare goederen en diensten als men te kampen heeft met minimaal vier van bovengenoemde financiële beperkingen.

Lage werkintensiteit

De werkintensiteit van het huishouden wordt berekend als de verhouding van:

1. het totaal aantal maanden dat de volwassen gezinsleden (jonger dan 60 jaar) hebben gewerkt in het voorgaande kalenderjaar; en
2. het totaal aantal maanden dat zij theoretisch hadden kunnen werken in dat jaar.

In Europees verband spreekt men van een lage werkintensiteit als deze factor lager is dan of gelijk aan 0,20.

Autochtoon

Persoon van wie beide ouders in Nederland geboren zijn.

Beroepsbevolking

Alle personen die:

- ten minste twaalf uur per week werken; of
- werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste twaalf uur per week gaan werken; of
- verklaren ten minste twaalf uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste twaalf uur per week te vinden.

Bijstandsuitkering

Een maandelijkse uitkering voor huishoudens die niet in staat zijn te voorzien in hun eigen onderhoud. Deze wordt uitgekeerd in het kader van de Wet werk en bijstand (WWB). Een bijstandsuitkering is bedoeld voor mensen zonder of met een laag inkomen en geen of een laag eigen vermogen.

Cybercrime

Bij cybercrime gaat het om het ondervonden slachtofferschap van vier vormen van criminaliteit die te maken hebben met internet of andere digitale informatiedragers namelijk:

- identiteitsfraude;
- koop- en verkoopfraude;
- hacken;
- cyberpesten.

Delict(en)

Zie strafbaar feit. In het jaarrapport is gebruik gemaakt van gegevens uit de Integrale Veiligheidsmonitor van het CBS. Hierin worden vier hoofdtypen delicten onderscheiden: geweldsdelicten, vermogensdelicten, vandalisme en overige delicten.

Eenoudergezin

Particulier huishouden dat bestaat uit één ouder met een of meer thuiswonende kinderen (en met mogelijk ook overige leden).

Eerstegeneratieallochtoon

Persoon die in het buitenland is geboren met ten minste één ouder die in het buitenland is geboren.

Flexwerkers

Werknemers met een flexibele arbeidsrelatie; personen die een arbeids-overeenkomst hebben met een beperkte duur of die niet voor een vast overeen-gekomen aantal uren in dienst zijn.

Europese Unie

Samenwerkingsverband van Europese staten, onder deze naam opgericht in 1993 door het Verdrag van Maastricht, maar met voorlopers in de jaren '50 van de vorige eeuw, gericht op het bereiken van gemeenschappelijke doelen op het politieke, economische en juridische vlak. Een belangrijk doel is het vrije verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal binnen het samenwerkingsverband. Op veel terreinen hebben de lidstaten bevoegdheden overgedragen aan het samenwerkingsverband, daarnaast zijn er terreinen waarbij het zelfbeschikkingsrecht van de lidstaten is gehandhaafd en besluiten alleen bij eenstemmigheid kunnen worden genomen.

De Europese Unie bestaat uit de volgende landen:

Vanaf 1-1-1958: België, Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland.

Toegetreden op 1-1-1973: Denemarken, Ierland en Verenigd Koninkrijk.

Toegetreden op 1-1-1981: Griekenland.

Toegetreden op 1-1-1986: Portugal en Spanje.

Toegetreden op 1-1-1995: Oostenrijk, Finland en Zweden.

Toegetreden op 1-5-2004: Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slowakije, Slovenië en Tsjechië.

Toegetreden op 1-1-2007: Bulgarije, Roemenië.

Toegetreden op 1-7-2013: Kroatië.

Gewichtenregeling basisonderwijs

De gewichtenregeling in het basisonderwijs bepaalt hoeveel geld een basisschool krijgt om onderwijsachterstanden bij achterstandsleerlingen weg te werken. Dit gebeurt op basis van het opleidingsniveau van de ouders en het postcodegebied van de school. Zie ook 'Achterstandsleerling'. Meer informatie staat op de website van de [Rijksoverheid](#) en de website van het [CBS](#).

Halt (Het Alternatief)

'Lik-op-stuk'-benadering van jongeren van 12 tot 18 jaar, die voor het eerst met de politie in aanraking komen voor overtredingen of het plegen van bepaalde vormen van lichtere criminaliteit. De politie stuurt het dossier niet door naar het Openbaar Ministerie als de betrokken persoon voldoet aan de voorwaarden die het Bureau Halt oplegt. Feitelijk is het een voorwaardelijk politiesept. De strafbare feiten die voor een Halt-project in aanmerking komen zijn vastgelegd in een Algemene Maatregel van Bestuur.

Halt-jongere

Jongere van 12 tot 18 jaar, die naar Bureau Halt is verwezen nadat deze in aanraking is gekomen met de politie voor een overtreding of het plegen van bepaalde vormen van lichte criminaliteit.

Haltwaardig strafbaar feit

Minder ernstige handeling, of juist nalatigheid om te handelen, die bij wet strafbaar is gesteld. Het gaat hier om vormen van lichte criminaliteit, die door jongeren zijn begaan, en die op een speciale manier kunnen worden behandeld door justitie.

Identiteitsfraude via elektronische betaalsystemen of het internet

Bij identiteitsfraude wordt zonder toestemming gebruik gemaakt van iemands persoonlijke gegevens voor financieel gewin, bijvoorbeeld voor het opnemen of overmaken van geld, het afsluiten van leningen of het opvragen van officiële documenten. Daders kunnen op verschillende manieren aan de persoonlijke gegevens zijn gekomen, bijvoorbeeld door het onderscheppen van de post of het kopiëren van bankpasgegevens bij een pinautomaat of via het internet. Het gaat hier om identiteitsfraude in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête.

Instant messaging

Instant messaging is een toepassing op internet waarmee een gebruiker onmiddellijk kan communiceren met anderen die op dat moment online zijn door middel van bijvoorbeeld tekstberichten of foto's.

Internetvaardigheden

De volgende acht activiteiten vallen onder internetvaardigheden:

- een zoekmachine gebruiken om informatie te vinden;
- een e-mail sturen met bijgevoegde documenten;
- berichten achterlaten op chatrooms, nieuwsgroepen of discussiefora;
- internet gebruiken om te telefoneren, bijvoorbeeld via Skype;
- een webpagina ontwerpen;
- mappen delen om muziek of films uit te wisselen;
- tekst, spelletjes, afbeeldingen, films of muziek op websites zetten, bijvoorbeeld op sociale netwerkpagina's zoals Facebook of Twitter;
- veiligheidsinstellingen veranderen van internetbrowsers.

Vervolgens zijn de volgende vier categorieën gebruikt om de ondervraagde personen te classificeren:

- geen vaardigheden: geen van deze activiteiten uitgevoerd;
- weinig vaardigheden: één, twee of drie activiteiten uitgevoerd;
- doorsnee vaardigheden: vier of vijf activiteiten uitgevoerd;
- veel vaardigheden: zes, zeven of acht activiteiten uitgevoerd.

ISCED

Voor studierichting hanteert het CBS de International Standard Classification of Education ([ISCED](#)) van de Unesco.

Jongeren

Jongeren van 0 tot 25 jaar. De leeftijdselectie kan per onderwerp verschillen. Dit is afhankelijk van de databron.

Koop- en verkoopfraude

Bij koop- en verkoopfraude gaat het om oplichting via internet bij het kopen of verkopen van goederen, bijvoorbeeld doordat gekochte goederen niet geleverd worden of niet betaald wordt voor geleverde diensten. Het gaat hier om koop- en verkoopfraude in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête.

Laag inkomen

Een inkomen dat, omgerekend naar een inkomen van een alleenstaande, een lagere koopkracht vertegenwoordigt dan een bedrag van 9.250 euro in prijzen van 2000. Om te bepalen of een huishouden een laag inkomen heeft, wordt het besteedbaar inkomen van een huishouden (exclusief gebonden overdrachten zoals huursubsidie/huurtoeslag) omgerekend tot het gestandaardiseerde inkomen. Vervolgens wordt dit gestandaardiseerde inkomen (met het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie) herleid naar het prijspeil in 2000. Het resulterende

gestandaardiseerde en gedefleerde inkomen is laag wanneer het minder is dan 9.250 euro. Deze grens komt ongeveer overeen met de koopkracht van een bijstandsuitkering voor een alleenstaande in 1979, toen deze op zijn hoogst was.

Misdrijf

Strafbaar feit van de zware soort, als zodanig aangeduid in de strafwetten. In het Jaarrapport is gebruik gemaakt van gegevens uit Halt, Herkenningssystemen (HKS) en de statistiek rechtbankstrafzaken. De gegevens over misdrijven zijn ingedeeld volgens de standaardclassificatie misdrijven van het CBS:

- vermogensmisdrijven;
- geweldsmisdrijven;
- vernieling en openbare orde misdrijven;
- verkeersmisdrijven;
- drugs misdrijven;
- overige misdrijven.

Netto arbeidsparticipatie

Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

Niet-westers allochtoon

Allochtoon met als herkomstsgroepering een van de landen in de werelddelen Afrika, Latijns-Amerika en Azië (excl. Indonesië en Japan) of Turkije. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westers allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

Onveiligheidsgevoelens

Jongeren van 15 tot 25 jaar die zich in de vier weken voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst wel eens onveilig voelden.

(Ernstig) Overgewicht

Om te bepalen of iemand overgewicht heeft, wordt de zogeheten Body Mass Index (BMI) gebruikt. Hiervoor wordt het gewicht (in kg) gedeeld door de lengte in het kwadraat (in meters). Voor jongeren vanaf 18 jaar en volwassenen geldt dat sprake is van overgewicht bij een BMI-waarde hoger dan 25 kg/m². Naast overgewicht bestaat ook ernstig overgewicht, ofwel obesitas. Iemand met obesitas heeft een BMI-waarde hoger dan 30 kg/m².

Omdat jongeren nog groeien en langzaam volwassen worden, is één vaste waarde voor overgewicht en obesitas niet bruikbaar. Daarom zijn voor leeftijden jonger dan 18 jaar per leeftijdsjaar en apart voor jongens en meisjes afkappunten bepaald voor de Body Mass Index waarboven dan sprake is van overgewicht of obesitas.

Pharming/phishing

Pharming en phishing zijn manieren om betalingsinformatie via het internet te kopiëren en identiteitsfraude te bewerkstelligen, bijvoorbeeld via een gehackte computer of via een website die achteraf gehackt, nep of onbetrouwbaar bleek te zijn. Pharming en phishing zijn subdelicten van identiteitsfraude.

Provinciale jeugdzorg

Zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de wet op de Jeugdzorg (2005). Dit is zorg die primair bedoeld is voor jongeren tot 18 jaar en hun ouders met opgroei- en opvoedingsproblemen van geestelijke, sociale of pedagogische aard die de ontwikkeling naar volwassenheid belemmeren. De financiering voor deze zorg was tot 2015 provinciaal georganiseerd.

De provinciale jeugdzorg is onder te verdelen in vormen van jeugdzorg die geleverd worden door Bureaus Jeugdzorg en door organisaties Jeugd en Opvoedhulp.

Roken

Jongeren van 12 tot 25 jaar die 'ja' antwoorden op de vraag: 'Rookt u wel eens?'.

Schoolsoorten

vmbo = voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

havo = hoger algemeen voortgezet onderwijs

vwo = voorbereidend wetenschappelijk onderwijs

mbo = middelbaar beroepsonderwijs

hbo = hoger beroepsonderwijs

wo = wetenschappelijk onderwijs

Skimming

Skimming is het kopiëren van een bankpas of creditcard in een winkel of bij een betaal- of pinautomaat. Skimming is een subdelict van identiteitsfraude.

Slachtofferschap

Jongeren van 15 tot 25 jaar die in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek ten minste één keer slachtoffer zijn geweest van een delict.

Sociale netwerken

Sociale netwerken zijn een vorm van sociale media. Via een sociaal netwerk kunnen gebruikers contacten leggen met andere deelnemers en berichten en bestanden zoals foto's en filmpjes uitwisselen. Bij een sociaal netwerk is een account of profiel nodig. Onder sociale netwerken worden het uitwisselen van tekstberichten of instant messaging verstaan en het deelnemen aan professionele netwerken zoals LinkedIn en andere sociale netwerken zoals Facebook of Twitter.

Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB)

Het doel van het SSB is het verschaffen van microdata waarmee een samenhangende, consistente beschrijving kan worden gegeven van een aantal aspecten van de bevolking van Nederland. Hiertoe zijn registers (onder andere van de belastingdienst, uitkeringsinstanties, DUO) per individu gekoppeld aan de Gemeentelijke basisadministratie (GBA). Naast deze registraties worden ook resultaten van persoonsenquêtes aan het SSB gekoppeld. Het SSB bevat daarmee individuele gegevens van alle inwoners van Nederland zoals demografische kenmerken, type huishouden, werk, uitkeringen en inkomen.

Startkwalificatie

Een startkwalificatie is de minimale opleiding die nodig is om succesvol de stap naar de arbeidsmarkt te kunnen maken. In Nederland is het niveau hiervan vastgesteld op een diploma op havo-, vwo- of mbo-niveau 2 of hoger.

Strafbaar feit

Handeling, of juist nalatigheid om te handelen, die bij wet strafbaar is gesteld. Strafbare feiten worden onderscheiden in overtredingen en misdrijven.

Thuiswonende kinderen

Persoon ongeacht leeftijd of burgerlijke staat die een kind-ouder relatie heeft met één of twee ouders die tot het huishouden behoren. Onder thuiswonende kinderen worden ook adoptie- en stiefkinderen begrepen, maar niet pleegkinderen.

Tienermoeder

In deze publicatie worden tienermoeders gedefinieerd als meisjes die in het verslagjaar moeder werden en op dat moment jonger waren dan 20 jaar. Deze cijfers wijken af van de cijfers in de StatLine Jeugdmonitor waar het gaat om het totaal aantal moeders dat op een zeker peilmoment jonger dan 20 jaar is. Deze meisjes hoeven dus niet in het verslagjaar moeder te zijn geworden.

Tweedegeneratieallochtoon

Persoon die in Nederland is geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Voortijdig schoolverlaters

Iemand die het (bekostigd) onderwijs heeft verlaten en niet in het bezit is van een startkwalificatie. Het aantal voortijdig schoolverlaters in Nederland kan op twee manieren worden benaderd, namelijk vanuit het totale volume of vanuit de nieuwe aanwas. Het totale volume is het totaal aantal personen zonder startkwalificatie in Nederland. Dit aantal is ontleend aan de Enquête Beroepsbevolking (EBB). De uitkomsten van de EBB zijn gebaseerd op een steekproef van ongeveer 90 000 personen onder de Nederlandse bevolking. De nieuwe aanwas is het aantal personen dat in een bepaald schooljaar het onderwijs verlaat zonder startkwalificatie. Dit aantal is gebaseerd op onderwijsregistraties. Aan de hand van de directe door- en uitstroom tussen twee opeenvolgende schooljaren binnen het door de overheid bekostigde onderwijs en het bezit van startkwalificerende diploma's wordt het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters (de nieuwe aanwas) bepaald. Bij het afbakenen van de groep voortijdig schoolverlaters wordt dikwijls een leeftijdsgrens aangehouden. Bij de Europese doelstelling om het voortijdig schoolverlaten terug te dringen (m.b.t. het totale volume), wordt uitgegaan van jongeren van 18 tot 25 jaar. Bij de Nederlandse beleidsdoelstellingen (m.b.t. de nieuwe aanwas) wordt uitgegaan van de groep 12- tot 23-jarigen. In het Jaarrapport 2014 wordt het totale volume als populatie gehanteerd.

Wajong-uitkering

Een uitkering in het kader van de Wet Wajong. Deze wet is in eerste instantie bedoeld om jongeren met een ziekte of beperking te helpen bij het vinden en behouden van werk. Als dat niet of beperkt lukt, dan kunnen ze inkomensondersteuning krijgen. De Wet Wajong kent als leeftijdsbeperking alleen de AOW-gerechtigde leeftijd. Iemand stroomt dus niet uit de Wajong omdat hij of zij geen jongere meer is. Ook is het nog mogelijk om op latere leeftijd in de Wajong in te stromen.

Werkloosheidsuitkering

Iemand heeft recht op een werkloosheidsuitkering in het kader van de Werkloosheidswet (WW) als hij of zij:

- (onvrijwillig) is ontslagen;
- vier jaar of meer uit de afgelopen vijf jaar heeft gewerkt; en
- ten minste 26 kalenderweken heeft gewerkt in de periode van 36 weken direct voorafgaand aan de werkloosheid.

Werkzame beroepsbevolking

Personen die in Nederland wonen en betaald werk hebben van twaalf uur of meer per week.

Westers allochtoon

Allochtoon met als herkomstsgroepering een van de landen van de werelddelen Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westers allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

Werkloze beroepsbevolking

Personen zonder werk, of met werk voor minder dan twaalf uur per week, die actief op zoek zijn naar betaald werk voor twaalf uur of meer per week en die daarvoor direct beschikbaar zijn.

Medewerkers

Auteurs

1. Maatschappelijke indicatoren voor staat van de jeugd

Esther van Bostelen (VWS), Ruud van Herk (VWS), Francis van der Mooren en Paul de Winden.

2. Jeugd en gezin

Saskia te Riele: Jongeren, gezinssituatie, tienermoeders.

Marion van den Brakel: Gezinssituatie.

3. Gezondheid en welzijn

Kim Knoops: Leefstijl.

Marc Aaldijk en Rudi Bakker: Jongeren in pleegzorg.

4. Onderwijs

Marijke Hartgers, Anouschka van der Meulen en Raymond Kleingeld:

Achterstandsleerlingen in het basisonderwijs, leerlingen in het voortgezet onderwijs, ingeschrevenen in het hoger onderwijs.

Marjolein Korvorst: Jongeren zonder startkwalificatie.

5. Arbeid

Marjolein Korvorst: Jongeren in de beroepsbevolking.

Marieke Bosch en Ton van Maanen: Jongeren met een uitkering.

6. Veiligheid en justitie

Arno Sprangers en Harry Eggen: Jongeren in aanraking met de politie

Moniek Coumans en Rianne Kloosterman: Onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap.

7.1 Van onderwijs naar arbeidsmarkt: verschillen in arbeidsmarktpositie naar onderwijsniveau en -richting

Tanja Traag en Francis van der Mooren

7.2 Roken en overgewicht

Kim Knoops

7.3 De risico's die jongeren lopen op internet

Jacqueline van Beuningen en Rianne Kloosterman

Redactie

Paul de Winden

Francis van der Mooren

Henk-Jan Dirven

Eindredactie

Annelie Hakkenes

Elma Wobma

Lieke Stroucken

